Toroslarda Bir Köy
TAŞLICA

Cemal Kurnaz

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1785
KÜLTÜR SERİSİ: 996

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-224-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: GNG Tanıtım

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TIC. LTD. ŞTI.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Cemal Kurnaz: Antalya'nın Akseki kazasına bağlı Taşlıca köyünde doğdu (1956). Aksu İlköğretmen Okulundan mezun oldu (1974). Aynı yıl Urfa'nın Birecik kazasına bağlı Sumaklı köyüne öğretmen olarak atandı.

Ankara Yüksek Öğretmen Okulunu ve Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1979). Hasanoğlan Öğretmen Lisesine atandı ise de kısa süre sonra mezun olduğu bölümde bilim uzmanı olarak göreve başladı (1980).

Mezuniyet tezi "Ali Zelîlî - Niyâzü'l-Müznibîn" (1979), yüksek lisans tezi "Taşlıcalı Yahya Bey Divanı'nda Kozmik Unsurlar" (1981), doktora tezi "Hayâlî Bey Divanı'nın Tahlili" (1984) adını taşır. Önce yardımcı doçent (1986), sonra doçent (1990) ve profesör unvanını aldı (1995). Bir süre Hacettepe Üniversitesinde çalıştı. 1986'dan beri Gazi Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Çalışmalarını Eski Türk Edebiyatı alanında yoğunlaştıran yazarın çok sayıda kitap ve makalesi bulunmaktadır. *Bir Avuç Sevinç* (1992, 2013) tek şiir kitabıdır. Son yıllarda kısa yazılardan oluşan deneme kitapları yayınlamaktadır: *Türk Olmak, Yunus'un Nefesi, Dikene Su Vermek, Türk'ün Mektebi Türkü Mektebi.*

Bazı kitapları ödülle değerlendirilmiştir.

Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler isimli eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği 1990 yılı deneme ödülünü kazandı.

Deli Rüzgâr Osman Yüksel Serdengeçti isimli eseri, Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneğinin 2012 yılı biyografi ödülüne layık görüldü. Cemal Kurnaz'a, Türk Ocakları Genel Merkezi tarafından, 2013 Yılı "Hamdullah Suphi Tanrıöver, Türk Ocakları, Kültür Armağanı" verildi.

Selçuklu Vakfı, *Bir Köy Vardı* kitabını 2018 Abdurrahim Karakoç Edebiyat Ödülü'ne layık gördü.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 13
YENİ BASKIYA ÖNSÖZ 21
KİM VAR İMİŞ BİZ BURADA YOĞ İKEN? 23
ESKİ NAHİYEMİZ MURT 27
KÖYÜMÜZ TAŞLICA 33
MURTİÇİ 39
ESKİ AİLELER 45
Murt Hatibi Molla Mehmet 45
Ispālar 47
Büyük Saatçı Abdullah 49
Müderris Mēmet Efendi 50
Hatıbīl 52
Gadīl 52
İstiklal Savaşı Gazisi: Mustā Çavuş 53
Köyün Yeniliğe Açılan Yüzü: Yavan Sülalesi 57
Köyün Biricik Eşkıyası: Yusuf Gadı 58
AİLEMİZ 60
Garakök Āmat Dede 60
Zeybek Āmat Ağa 61
Derviş Dede 64
Pardılı Dede 66
Emine Ebe 67
Hacı Āmat 69
KÖYÜMÜZÜN VE YÖREMİZİN MANEVİ İKLİMİ 73
EĞİTİM ÖĞRETİM 79
DOĞAMIZDA OLANLAR 85
DOĞAYA GÜZELLEME-Süleyman'la Hasbihal- 96
HAVA DURUMU 103
HALK METEOROLOJİSİ 106
HALK TAKVİMİ 107
GÜNLÜK ZAMAN TAYİNİ 110
TAŞLICA'NIN SULARI 111
KUYULAR 111
MİYARLAR 114
DERELER 116

İŞ TAKVİMİ 120
KÖYDE KADIN OLMAK 123
HAYVANCILIK VE YAYLACILIK 132
ESKİ ÇAĞLARIN KAHRAMANI ÇOBAN 132
ÇOBAN KIYAFETİ 132
ÇOBAN TUTMA 133
HAYVANCILIK 134
GARA DAVAR 135
TEKE KATIMI 136
DÖL ZAMANI 137
OĞLAK YAKMA 138
OĞLAK GÜTME 138
KUŞLUKLAMAYA ÇIKMA 139
DAVAR KIRKIMI 140
YATAK YATIRMA 140
AĞNAM VERGİSİ 141
GEYRAN YAYLASI 143
YAYLA YANGINI 148
YAYLA GÖÇÜ 148
YAYLADA İLK GÜN 149
ÇOBANIN BİR GÜNÜ 150
SÜT SAĞIMI 152
OĞLAK EMİŞTİRME 153
SÜRÜYÜ KALDIRMA 153
DAVARA TUZ VERME 154
DEĞİŞİK YAPMA 154
AYRAN YAYMA 155
KEŞ YAPIMI 156
KÖYCÜ YOLU 156
İLEDİN SAKIZI 157
OYUNLAR 157
YÖRÜKLER 159
ABDALLAR VE TAHTACILAR 163
ABDALLAR 163
TAHTACILAR 165
TARIM 166
BUĞDAY 166
DARI 172
SUSAM 174
ÜZÜM 175

BAĞ BEKLEME 176
PEKMEZ 177
ÜZÜM BANDIRMA 181
İNCİR 181
PARA KAZANMANIN YOLLARI 184
KÖYÜMÜZÜN MÜTEŞEBBİSLERİ 187
BEDEL DURMAK 191
AYDINA GİTMEK 191
DOKUMACILIK 193
ÇUL, ÇUVAL 203
EV KURMA OCAK YAKMA 204
ASKI TÖRENİ 210
TÜRÜNÜN TEK ÖRNEĞİ: AŞAĞIEV 211
EVLİLİK 215
KIZ İSTEME 215
SÖZ VE NİŞAN 215
DÜĞÜN HAZIRLIKLARI 216
DÜĞÜN ODUNU VE YEMEĞİ 217
DÜĞÜN 218
GELİN AĞLATMA 220
TAVŞUYA GİTMEK 226
İNDİRMELİK 227
BAYRAK EĞME TÖRENİ 231
OYNANAN OYUNLAR 232
DÜĞÜNDE DEF ÇALANLAR 233
TÜFEK ATIŞI 235
DELİKANLI BAŞI 236
ARAP 237
BAYRAM 239
HALK HEKİMLİĞİ 242
HALK VETERİNERLİĞİ 251
ÂDETLER VE İNANIŞLAR 254
AKGUŞ 256
AYDINCI BECİ 256
AZAT-MAZAT 257
BİTTİK 257
ÇOCUKLA İLGİLİ ÂDETLER 257
KÜTÜK ATMA 258
ERMAAAVK! 259
GÜNLER, GECELER 259

HIDIRELLEZ 260
İŞEMEK 261
KAYIP ARAMA 261
KURT AĞZI BAĞLATMA 261
ÖLÜ 261
GÖK KAPISI 262
POYRAZ EBESİ 262
ŞEYTANLARLA İLGİLİ ANLATILAR 263
YEDİ BAŞLI YILAN 266
YİYECEKLER 267
ET YEMEKLERİ 267
ANA MADDESİ BUĞDAY OLAN YEMEKLER 268
HAMUR İŞLERİ 274
DARI 276
SEBZE YEMEKLERİ 277
OT YEMEKLERİ 278
TURŞU 279
TATLILAR 280
YABANİ MEYVELER 282
ÇÕRE 283
ÇAYLAR 284
ÇOCUK OYUNLARI 285
EBE BELİRLEME 285
ALTI OKKA 285
BEZİRGÂNBAŞI 286
BİRDİRBİR 286
ÇELLİK (TOP ÇELLİK) 287
ÇIRAKMA 290
TANA 291
ESİR ALMACA 291
KAZIK 291
KÖREBE 292
KÜPENEZ/KÜPANAS 292
MENDİL KAPMACA 294
MENDİL KOYMACA 294
TAŞ OYUNLARI: 295
ÇİTDAŞ/BEŞ DAŞ 295
DOKUZ DAŞ 297
ÜÇ DAŞ 297
ISCAK DAŞ 297

TOPLUK 298
TURA 298
DUZ YÜKÜ 299
SÖZLE GELENLER 300
MASALLAR 300
TÜRKÜLER 302
MÂNİLER 345
UYAKLI DEYİŞLER 361
OKŞAMA/OĞŞAMA 361
ÂŞIK MAHMUT DESTANI 362
GELİNİYLE EVLENEN ADAMIN DESTANI 363
MAHMUT'UN KEFALET DESTANI 364
BİLMECELER 371
TEKERLEMELER 374
DUALAR VE İLENÇLER 376
ATASÖZLERİ VE DEYİMLER 381
YER ADLARI 408
LÂKAPLAR 417
KELİMELER 419
AKSEKİ GİZLİ TİCARET DİLİ 538
BELGELER (ORİJİNAL VE ÇEVİRİ METİN) 541
KAYNAKLAR 599
DİZİN 605

ÖNSÖZ

Taşlıca, Antalya'nın Akseki ilçesine bağlı bir köydür. Torosların güney yamacında yer alır. Tarım ve hayvancılık ile geçimini sağlar. Yaylacılık hayatı mevcuttur. Bu haliyle yarı göçebe sayılabilir.

Bu söylediklerim, 1980'lerin sonlarına kadar kısmen devam edegelen ve sonrasında yavaş yavaş ortadan kalkan bir hayatın ifadesidir.

Değişen hayat tarzı, eski hayat anlayışına ait bilgi, gelenek, görenek, uygulama ve buna bağlı söz varlığını unutturduğu için, bizim yarım yüzyıl boyunca yazdıklarımız bir arşiv malzemesine dönüşmüş durumdadır.

*

Edebiyat bölümünde okumaya başlayınca halk kültürünün önemini anladım. 1975'ten beri, köyümle ilgili duyduğum her şeyi kaydettim.

Bir akşam Şabanîlin Mehmet Dayı eşkıyaların seferberlikte yaptıklarından söz ediyordu. "Eşkıyanın bir adamı değirmene çaşıtlamaya gelmiş" dedi. Casusluk yapmak anlamındaki bu kelimeyi Atsız'ın Bozkurtlar romanından öğrenmiştim. Kelime, Taşlıca'nın semasında belki son kez yankılandı. Öncesinde ve sonrasında bu kelimeyi hiç duymadım. Bir kelimenin son nefesini verişine şahitlik eder gibiydim. Heyecanla kaydettim.

Kış günleri yedi kardeş evin altını üstüne getirdiğimizde, anacığım gürültümüzden bunalır, "Şamanlar gibi bağrışmayın, haydi alt yakaya inin!" diye bizi sokağa gönderirdi. "Şaman ne demek?" diye sorduğumda, "Ne bileyim, eskiler öyle söyler…" derdi.

Bu gibi kelimeleri duyduktan sonra, konuşulanlara kulak kesildim.

Ben köyden 11 yaşında ayrıldım. Öğretmen Okulunu bitirene kadar yaz tatillerinde köyde bulundum. Üniversite yıllarında tatilleri köyde geçirdim. Evlendikten sonra da köyle ilişkimi sürdürdüm.

Köye dair anlattıklarım, on bir yaşına kadar yaşadıklarım ve tatillerdeki gözlemlerime dayanmaktadır. Bu sebeple, okul dönemine denk gelen sekiz aylık köy hayatına ait bilgilerim ve gözlemlerim yeterli değildir. Üstünden geçen zaman dolayısıyla unuttuğum ve hatırlamakta zorlandığım konular da oldu. Bunlar için köyden bazı arkadaşlarımın bilgisine başvurdum. Bu konularda öğretmen arkadaşlarım Hüseyin Aksoy ve Süleyman Uysal önemli katkılar sağladılar.

Bunların dışında Yörük Gızı diye anılan anam Emine Kurnaz (d. 1938), en önemli kaynağım oldu.[1] Kışın Ankara'da yanımda kaldığı zamanlar merak ettiğim her şeyi sordum. Onun berrak hafızası, manzum ve kafiyeli söyleme yeteneği benim işimi kolaylaştırdı. Bu bakımdan kitaba "Anamın Kitabı" desem yeridir.

Bu söylediklerimden de anlaşılacağı üzere, yazdıklarım bir bakıma hatıra niteliğinde. Sistematik bir veri toplama söz konusu değil. Keşke olabilseydi!

Hayatta keşkeye yer yok. Araya giren türlü meşguliyet, topladığım malzemeyi kitaplaştırmamı geciktirdi. Yaş ilerleyip memleket hasreti ağır basınca Şehriyar'ın mısraları dilime dolanır oldu. O da benim gibi uzun süre köyünden uzak kalmış. Yollar ıramış, şu bu derken ömür geçivermiş:

Haydar Baba yolum senden keç oldu
Ömrüm geçti gelemedim geç oldu
Hiç bilmedim güzellerin nic'oldu?

Çocukken, fidanlar büyüse de dallarına tırmansak diye hayal kuran şair, "Şimdi fidanlar kocaman ağaç oldu ama o çocuklar yaşlandı" diye hayıflanır:

Haydar Baba fidanların ucaldı
Amma hayf cevanların kocaldı

Benimki de öyle oldu. Şartlar uygun olsun da daha iyisini yapayım derken birçok şeyi sorabileceğim yaşlılar uçtu gitti. Güz gülleri gibiyim artık. Ya sormayı bilmedim ya sormakta geç kaldım.

[1] Anam aslen Manavgat'ın Erengeriş köyündendir. 1951 Ocak sonu köye gelin gelmiştir. Anlattıklarının arasına çocukluğunu geçirdiği Erengeriş'e ait Yörük kültürü de karışır. Ben bunları da yeri geldikçe belirttim. Anamın anası, Ebem Durdu Gelin (1913-2013)'den de çok şey öğrendim.

Sonunda elimi çabuk tutmaya karar verdim. Arkadaşlarımın yardımları beni şevklendirdi. Şu internet ne mübarek şey! Aklıma takılan her şeyi Hüseyin'e, Süleyman'a sordum. Süleyman, çektiği birbirinden güzel fotoğraflarla artık gidemediğim ve gidemeyeceğim yerleri ayağıma getirdi. Köyün tarihi ile ilgili bir efsane gibi anlatılan ve bir sır gibi saklanan i'lâmları bulup yolladı. Bunca destek olunca oturup yazmamak olmazdı. Ben de öyle yaptım.

Artık bizim yaşadığımız köy yok.

Adı yine Taşlıca ama köy, fiilî olarak Antalya-Konya yolu üzerindeki Murtiçi bölgesine aktı. Murtiçi köyü gölgede bıraktı. Sokaklar ıssız, evler harap. Köyde tek tük gününü doldurmaya çalışan yaşlılar var. Onların da ışıkları bir bir sönüyor. Yolu, suyu, elektriği olmayan, kendi içine kapalı o eski köy hayatı yok. O hayata ait eşya kullanılmıyor; onlarla ilgili kelimeler, tabirler, sözler kullanılmıyor. Bunların hepsi birer kitabi folklor malzemesine dönüştü.

Orada bir köy vardı.

Artık yok.

O köyde yaşanan bir hayat vardı.

Artık yok.

Bir eski zaman masalı gibi yaşandı ve bitti.

Unuttuğumuz ve kaybettiğimiz kültür unsurları içinde belki bin yıldır yaşata geldiklerimiz de vardı. Bunların unutulmalarına gönlüm razı olmadı.

Türkiye hızlı bir sosyal değişim yaşıyor. Birçok köy boşaldı. Benim yazdıklarım, bir bakıma bunların da hikâyesi. Toroslardaki Türk kültürünün bir nümunesi.

Bizim çocukluğumuzda kırk bin köyümüz olduğu söylenirdi. Herkes köyü hakkında bir kitap yazmış olsaydı, şimdi elimizde kırk bin kitaplık bir köy külliyatı olurdu.

Eli kalem tutan herkesin görevi bu. Ben de doğup büyüdüğüm köyüme olan borcumu az da olsa ödemek istedim. Daha iyisini yapamadığım için üzgünüm. Elimden bu kadarı geldi. Dilerim daha iyisini yapanlar olur.

Yanlışlarımı düzeltenlere, unuttuklarımı hatırlatanlara şimdiden teşekkür ederim.

*

Peki, kitapta neler yazdım?

Öncelikle köyün ve bölgenin geçmişini araştırdım. 1475 önce-

sinden beri var olan ancak bir veba salgını sonucu 1841'de tarihe karışan Murt nahiyemizle ilgili kayıtları ve anlatıları tespit ettim. 1530-1575 yılları arasında bir tarihte kurulan Taşlıca'nın yıldızı sönerken, 1950'lerden başlayarak giderek yıldızı parlayan Murtiçi mahallemizin durumunu yazdım. Bilebildiğim bazı eski aileleri ve şecerelerini gösterdim. Bu arada kendi ailemi yazmazsam olmazdı. Herkes buna bakarak kendi ailesi hakkında çalışma yapsın istedim.

Bölgedeki manevi ikliminin nasıl oluştuğunu anlamaya çalıştım. Eğitim geçmişine dair bilgi verdim. Köyün doğasında mevcut olan hayvanları ve bitkileri inceledim. Köyün hava durumu ilgimi çeken konulardan biri oldu. Mevsimlerini, yağış durumunu, rüzgârlarını belirttim. Havanın durumunu gözlemleyen insanlar, tecrübelerine dayanarak buna dair yorumlarda bulunuyorlardı. Halk meteorolojisi diyebileceğimiz bu yorumlar da ilgimi çekti. Bir de halk takvimi var. Zemheri, hamsin, sittisavur gibi. Artık unutulmuş olan bu konuları da bilebildiğim kadarıyla kayda geçirdim.

Köyümüzün suları hatıralarımda ayrı bir yere sahip. Kuyular, miyarlar… Baharda yeşillikler arasında bir gerdanlık gibi uzanan Uludere. Onu beslemekle görevli irili ufaklı çok sayıda dere… Unutulmasın diye hepsini ayrıntılı olarak yazdım.

Köyde hayat mevsimlerle birlikte akar. Buna göre bir iş takvimi oluşur. Eski hayatımız hakkında bir fikir versin diye bunları da belirttim.

Kapalı toplum hayatında herkes işini kendi yapar. Mecbur kalmadıkça çarşıya pazara, ustaya gidilmez. Kadınlar da erkeklerin bildiği her işi bilir. Bir de buna ek olarak kadınların yapması farz olan işler vardır. "Köyde kadın olmak" başlığı altında bunların altını çizmek istedim.

Köyün geçimi hayvancılık ve tarım üzerinedir. Köyde üç ayrı keçi sürüsü bulunur. Her birine ayrı ayrı çobanlar tutulur. Yazın yaylaya çıkılır. Dolayısıyla artık unutulmuş olan çobanlık, davar ve yaylacılık kültürünü tespit etmeye çalıştım. Yaylamız Geyran hakkında bilgi verdim. Bu konulardaki kaynağım, büyük ölçüde öğretmen arkadaşım Hüseyin Aksoy oldu.

Kendileri de yarı göçebe sayılan köylünün Yörükler, Abdallar ve Tahtacılarla ilişkisini ve bunlara bakışını ayrı bir başlık altında inceledim.

Tarım, yerleşik hayatın en önemli uğraşıdır. Köyde yaygın olarak kuru tarım yapılır. Buğday, arpa, darı gibi hububat ekilir. Sulu tarım olarak ise susam, pamuk. Ayrıca incir, üzüm önemli yere sahiptir. Yiyecek olarak üretilen tahin ve pekmez âdeta vazgeçilmez. Bunların hepsinin çevresinde bir kültür oluşmuştur. Hatırlayabildiğim kadar bunları da anlattım.

Kapalı toplumda insanlar nasıl para kazanıyordu sorusuna cevap aradım. İnsanların para kazanmak için nasıl çırpındıklarını gördüm. Aydın'a, Bayındır'a çapaya gidişlerini anlattım. Uygun zaman, uygun zemin bulsalar harikalar yaratabilecek yaratılıştaki müteşebbis insanları hayranlıkla andım.

Günümüzde unutulmuş bazı el sanatları dikkatimi çekti. Pamuğun işlenerek dokunmasının özel bir öneme sahip olduğunu gördüm. Dokunan bezleri, günümüzde örnekleri yok olmaya yüz tutmuş çeşit çeşit alacaları araştırdım.

Beton icat olduktan sonra unutulan hatıllı, düğmeli evler yaşlı insanlar gibi. Bir açık hava müzesine dönen eski köyde yıkılıp gidecekleri günü bekliyorlar. Bunlarla ilgili ayrıntılı bilgi vermeye çalıştım.

Evliliğin nasıl gerçekleştiğini anlattım. Eski düğünleri hatırlamaya çalıştım. Okuntu, bayrak, düğün odunu, düğün yemeği, gelin ağlatma, indirmelik, oynanan oyunlar, defçiler, tüfek atışı, delikanlı başı, arap…

Eski bayramları andım. Çocukların daha güneş doğmadan ellerinde çubuklarla katmer ve güggülük toplayışlarını anlattım. Sonra aşama aşama yaşanan değişimler…

Halk hekimliği ve veterinerliğinin köy hayatında özel bir yeri vardır. Doktora, veterinere ulaşmanın kolay olmadığı toplumlarda herkes başının çaresine bakmak zorundadır. Bu durumlarda toplumun hafızasında var olan geleneksel uygulamalar devreye girer. Ben hatırlayabildiklerimi kayda geçirdim.

Köydeki âdet ve inanışlar da zenginlik ve çeşitlilik gösterir. Bunların bir kısmı İslamiyet öncesi inançların, Türk kültürünün eski ve yaygın uygulamalarını yansıtır. Bilebildiklerimi yazdım.

Yiyecek kültürü, yoksulluğumuzun bir yansıması gibidir. Kıymanın bilinmediği, etin işlenmeden tüketildiği bir mutfak kültürü söz konusu. Ağırlıklı olarak buğday mamüllerine dayalı yiyecekler

görülür. Buna bazı sebze ve ot yemeklerini de ekleyerek bir fikir vermek istedim.

Çocuk oyunları oldukça fazladır. Üstünden uzun zaman geçtiği için hatırlamakta zorlandığım oyunları, arkadaşlarımın yardımlarıyla olabildiğince anlatmaya çalıştım.

Malzemesi söze dayalı olan masal, türkü, mâni, uyaklı söz, bilmece, tekerleme, dua, ilenç, atasözü, deyim, yer adı, lâkap ve kelimeleri "Sözle Gelen" başlığı altında inceledim. Söz malzemesinin yazılışında köyün ağız özelliklerine uygun bir imla kullandım. Bu bölümde ister istemez, kaybolmasını istemediğim folklor malzemesine de yer verdim.

Bana göre bu kitabın en değerli bölümlerinden birisi "kelimeler" kısmıdır. Kırk yılda sabırla oluşturulmuş bir hazine. Kitabı okurken, bazı kelimelerin anlamları için bu sözlüğe bakmak yararlı olacaktır.

Bir de Aksekili esnafın kendi arasında kullandığı bir gizli ticaret dili var. Bunu yeni öğrendim. Dostum İbrahim Ekmekçi'nin çalışmasından yararlanarak kitabın yeni baskısına ilave ettim.

Arkadaşımız, köylümüz Yrd. Doç. Dr. Hasan Bozkurt'un A. Rauf Ulusoy'la birlikte kayda geçirdiği bazı türkü notalarını ilgili türkü metinleriyle birlikte verdim. Kendilerine teşekkür ederim.

Köyümüzle ilgili belgelerin asıllarını ve çeviri metinlerini kitabın sonunda ek olarak koydum.

Kitapta eski köy hayatına ait fotoğraflara yer vermeye çalıştım. Fotoğraf konusunda Hasan Kılınç, Ali Mutlu, Mustafa Önal, Ahmet Erdoğan, Mustafa Arslan, Ayşe Eroğlu ve Süleyman Uysal katkı sağladılar. Keşke eski hayatımıza ait daha çok fotoğraf bulabilseydim.

Araştırmacıların işini kolaylaştırmak için sona ayrıntılı bir dizin ekledim.

Bizden önce köyleri için benzer çalışma yapanları takdir ettim; hayırla yâd ettim. Yararlandığım eserleri kaynakça bölümünde belirttim. Değirmenlik ve Kuyucak hakkında yazılmış kaynakları öğretmen arkadaşımız Murat Arslan haber verdi. 1831 ve 1841 tarihli nüfus kayıtlarını da paylaştı. Kendisine müteşekkirim.

Osmanlı dönemine ait belgeleri okumamda, değerli ağabeyim Prof. Dr. Kâzım Yaşar Kopraman'ın ve arkadaşım Prof. Dr. Hamza Keleş'in büyük yardımlarını gördüm. Özellikle Kâzım Abimin

köy hayatına dair öğretici sohbetleri, engin bilgisi, sabrı ve sınır tanımayan yardımseverliği işimi kolaylaştırdı. Her ikisine de minnettarım.

Dayım Hasan Kılınç, Hüseyin Ali Özçelik, kardeşim Hüseyin Kurnaz metni okuyarak katkı sağladılar. Değerli meslektaşlarım Prof. Dr. Leyla Karahan ve Prof. Dr. Yaşar Aydemir yazdıklarımı okuyarak görüşlerini paylaştılar. Prof. Dr. Halil Çeltik, her zaman olduğu gibi dizinin oluşturulmasında ve kitabın yayına hazırlanmasında teknik destek sağladı. Hepsine yardımları için teşekkür ederim.

Ankara Alacaatlı 2017.

YENİ BASKIYA ÖNSÖZ

Bir Köy Vardı (Ankara 2018) kitabı beklediğimden daha büyük bir ilgi gördü.

Değerli meslektaşım, hemşerim Prof. Dr. Yakup Karasoy, uzun ve ayrıntılı bir değerlendirme yazısı yayımladı. Akseki'ye komşu olan memleketi Gündoğmuş'taki benzer bazı hususları da ifade etti. Meslektaşlarım Prof. Dr. Namık Açıkgöz, Prof. Dr. Ali Yakıcı, Prof. Dr. İsmet Çetin, Prof. Dr. Kaplan Üstüner ve Arife Ece Evirgen birer tanıtma yazısı kaleme aldılar. Dr. Yaşar Kalafat ile Dr. Ali Osman Abdürrezzak, kitaptan hareketle Taşlıca'daki inanışların tarihi arka planını inceleyen bir makale yayımladılar.

Selçuklu Vakfı, 2018 yılında, Abdürrahim Karakoç'a ithaf ettiği edebiyat ödülünü, "kaybolan köy"ü hatırlattığı için *Bir Köy Vardı* kitabından dolayı şahsıma verdi.

Kitabın hazırlık aşamalarında katkıda bulunmak için çırpınan bazı öğretmen arkadaşlarım, yayından sonra da bu çabalarını sürdürdüler. Dizgi ve imla hatalarına varıncaya kadar eksiklerini, yanlışlarını göstermek için yarıştılar. Yeni bilgiler paylaştılar. Onların heyecanı, yeni basıyı hazırlama konusunda beni şevklendirdi.

Bu kişiler arasında her zaman yardımını gördüğüm Mahmutlu'dan ağabeyim Prof. Dr. Kâzım Kopraman; köyümüzden öğretmen arkadaşlarım Süleyman Uysal, Hüseyin Aksoy, Hikmet Kalkan; Çukurköy'den Hayri Yılmaz ve Abdullah Kara'yı şükranla anmak isterim. Bunların katkıları sonucunda sadece Taşlıca değil, Mahmutlu, Çukurköy ve Güzelsu'ya ait bazı dil ve kültür unsuları da kitaba dâhil oldu. Başka kaynaklardan edindiğim benzer veya farklı bazı bilgileri de göstermeye çalıştım. Akseki'nin Değirmenlik, Kuyucak ve Cevizli yörelerine ait bilgiler bunlara örnek verilebilir. Özellikle anamın Hacıahmetli (Hacāmatlı) Yörüklerine dair verdiği bilgileri de belirttim.

Bilgisine her zaman hayran olduğum Mütercim Âsım Efendi'nin Burhan-ı Kātı' Tercümesi'nde, bizim köyümüze mahsus olduğunu sandığım çok özel kelimelerin yer aldığını gördüm. Bunları da gösterdim.

Akseki'nin bir yönüyle bağlantılı olduğu, Toros Türkmenleri'nin kültür unsurlarını Cenupta Türkmen Oymakları isimli eserinde ortaya koyan Ali Rıza Yalgın'ı tanık olarak kullandım.

Akseki coğrafi konumu bakımından Konya yöresi ile ticari ve kültürel ilişki içinde olmuştur. Sadettin Nüzhet ve M. Uğur'un 1927'de hazırladıkları Konya Vilayeti Halkiyatı ve Harsiyatı kitabında da köyümüzle ilgili birçok benzerlik olduğunu fark ettim. Elimden geldiğince bunlara da işaret ettim. Konya'nın ilçelerinden olan Hâdim hakkında yazılmış olan Dünkü Hâdim kitabını da kaynak olarak kullandım.

Yeni baskıda köyümüzün ağız özelliklerini de belirtmeye özen gösterdim. Kelimeler, atasözleri, deyimler, yer adları, lakaplar, mâniler, türküler ve bilmeceleri yazarken köylülerin söylediği gibi yazmaya çalıştım. Böylece ağız çalışması yapacaklar için malzeme vermeyi amaçladım.

Toroslarda birçok köy boşalmış durumda. Yaşayan köylerde de, değişen hayat tarzı, eski hayatın sözlü kültürünü unutturdu. Eski Taşlıca'yı anlattığım bu çalışma, bir bakıma Toroslardaki köylerin de hikâyesidir.

Bir Köy Vardı kitabında anlatılan köyün neresi olduğunu anlamak için kitabın içine bakmak gerekti. Daha açıklayıcı olması için, yeni baskıda kitabın adını *Toroslarda Bir Köy Taşlıca* olarak değiştirdim.

Elinizdeki kitap kırk yıllık bir çalışmanın ürünüdür. İçinden çıktığım köyüme karşı gönül borcumdur. Taşlıca merkezli olarak Toroslardaki Türk kültürünün kayda geçirilmiş hâlidir.

Bunun, benzer çalışmalara öncülük etmesini dilerim.

Alacaatlı 2020.

KİM VAR İMİŞ BİZ BURADA YOĞ İKEN?

Karacaoğlan gibi ben de merak etmişimdir:

"Kim var imiş biz burada yoğ iken?"

Bu soruya net cevap vermek zor. Ancak bazı bilgi kırıntılarına, yorumlara dayanarak bir şeyler söyleyebiliriz.

Akseki ve çevresindeki eski kalıntılar göz önüne alındığında Bizans, Roma ve antik dönemlere kadar giden yerleşim yerleri bulunduğu anlaşılıyor. Buralarda yeterince arkeolojik araştırma yapılmadığından elimizde yeterli bilgi yok.[2] Köyümüzün içinde ve çevresinde eski kalıntı izleri var. Asar, Arpalık, Murçiyanı, Devrentāzı, Çalçıbaşı gibi yerlerde bunlara rastlanıyor.

Devrentāzı'nda Gadı Yusuf'un yerinde bir saray kalıntısı olduğu, Güccük Miyar'dan buraya künklerle su getirildiği söylenir. Gara İmam, eski bir köprünün ayaklarını bulup çıkarır. Damın yanında bazı tüneller ve dehlizler bulur. Bazı Bizans paraları da ele geçirir.

Topal Omar, Arpalık taraflarında kazı yapar. Bir keresinde 7 madeni para bulur. İyi para etsin diye temizler, parlatır. Satmak için götürdüğünde, orijinalliği bozulduğu için biz bunu almayız derler. Tekrar götürüp toprağa gömer. Keşke bu paraların fotoğrafı elimizde olsaydı!

Küçükken şöyle gizemli bir olay anlatılırdı: Bir kadın Asar'da bir mağarada eski bir ibrik bulur, çıkarmaya uğraşırken, dibi çürüdüğü için, içindeki paraları aşağıya düşürür; sonra tekrar gittiğinde o yeri bir daha bulamaz.[3]

Çocukluğumuzda, Dağlı Bucak'ın kuzeyindeki İnardı'nda, girip çıkmanın çok zor ve tehlikeli olduğu dar bir mağara içinde mezarlar

[2] Akseki yöresi tarihî coğrafyasına dair araştırmalar yapan öğretmen arkadaşımız Murat Arslan, Karadere merkezli antik Kasai şehrinin egemenlik alanının Çaltılıçukur, Güzelsu, Çukurköy ve Murtiçi çevresini de kapsadığı görüşündedir.

[3] Bir söylentiye göre ibriği bulanlar Yusuf Gadı ile Mümiñiliñ Mēmet'tir.

ESKİ NAHİYEMİZ MURT

Köyümüz Taşlıca, Osmanlı döneminde Murt nahiyesine, o da Alâiye livasına bağlıdır. O hâlde köyümüzün geçmişteki durumunu anlayabilmek için bunların tarihî akış içindeki konumlarını bilmemiz gerekir.

Alâiye (dolayısıyla Akseki), 1471'de Osmanlılar tarafından fethedilinceye kadar Karamanoğullarına bağlıdır. Yavuz Sultan Selim devrinde 10 nahiyesi olan bir livadır. Akseki'nin köyleri bu nahiyelerden Çöngere'ye tâbidir. Murt nahiyesi de, zaman zaman "Çöngere maa Murt" denilerek Çöngere ile birlikte değerlendirilir. Bu tarihte Kiliseli (Taşlıca) henüz kayıtlarda yer almaz. Murt nahiyesinin köyleri şunlardır: Manayıt, Efteşe, Manalıs, Sülles, Manavul, Çaltılıçukur, Gevedere, Garadere.

Akseki yöresi önce Nahiye-i Akseki, daha sonraları da Nevâhi-i Alâiye adıyla anılır.

Murt, 1475 tarihli Maliyeden Müdevver Defter (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Nu. 16029) ve 1500 tarihli olduğu sanılan Mufassal Tahrir Defterinde (Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Nu. 990) Alâiye Sancağı'na bağlı bir nahiyedir.[7] 1520 tarihli tahrir defterinde (No. 990) ise, Çöngere nahiyesine bağlı 66 haneli bir köydür. 1530 tarihli Kanuni dönemine ait Tahrir Defteri'ne göre, 76 hanesi ve 3385 hâsılı mevcuttur.[8] 1572 kayıtlarında (No. 166) "Kiliseli maa Murt" olarak 4474 hâsılı bulunmaktadır. Vergi mükellefi erkek nüfus 1500'de 67, 1530'da 79, 1575'te 51 nefer olarak kayıtlıdır.[9]

III. Murat dönemine ait 1575 tarihli Alâiye Sancağı İcmâl Defteri'nin 23. varağında[10] şöyle bir kayıt vardır:

Tîmâr-ı Seydi kazâ-yı Akseki der livâ-yı mezbûr karye-i Murt tâbi'-i kazâ-yı mezbûr karye-i Kiliseli 3974 akçe hâsıl 974 hisse.

Tîmâr-ı Kurd karye-i Murt tâbi'-i kazâ-yı mezbûr karye-i Kiliseli 3974 akçe hâsıl 3000 hisse.

---

[7] Kıvrım 2015: 39.

[8] http://www.aksahaplilar.com/aksahaplilar/index.php/akseki-mahalleleri/8-genel-bilgi/5-tablolar.

[9] Kıvrım 2015: 46.

[10] Bazı araştırmacılar bu defterin tarihini 1555 olarak almakta ise de Kıvrım, bu defterdeki köy hâsılları yekûnlerinin 172 numaralı defterle aynı olduğunu belirterek 1574-1575 tarihli kabul etmektedir (2015: 38).

KÖYÜMÜZ TAŞLICA

Taşlıca, Torosların güney eteğinde, Antalya'nın Akseki ilçesine bağlı bir köydür.

Köyün doğusunda Güzelsu (Sülles), güney-doğusunda Çukurköy (Efteşe); kuzeyinde Mahmutlu (Biros) ve Sadıklar (Gravanda, Granda), batısında Güneyyaka (Gönnet) ve Hocaköy, güneyinde Güçlüköy (Fersin) yer alır.

1925 tarihli bir belgede sınırları şöyle tanımlanır: Doğuda Yar Deresi; kuzey-doğuda Duzaklı içindeki Aktepe (Aktop); kuzeyi Üç Daş Attığı, Gara Örüm dâhilindeki Gözet Daşı; kuzey-batısı Çörakiçi'ndeki Şimşirli Gözet Daşı, Kanlı Öruk Taşı, Zeytinli Daş dağının kuzey kısmının son tepesi; batısı[23] Bülüç Hisarı, Gödeles Depesi, Kanlı Yatak, Tavşan Harmanı, Sivrihisar, Masırlık, Gadı Mezerliği, yol üzerindeki han yıkığı,[24] Devrent Boğazı; güney-batıda Çaltı Sivrisi; güneyi Gökçebelin Başı, Kırıkpınar Depesi; güney-doğuda Ayı Taşı (Belge 21).

Köyümüzün eski adı Kiliseli'dir. Halk dilinde Kiselli şeklinde söylenir. 1530 tarihli Tahrir Defteri'nde hemen yakınında bulunan Murt nahiyesiyle birlikte değerlendirilmiştir. 1575 tarihli Tahrir Defteri'nde Kiliseli'nin adına ilk kez bağımsız olarak rastlanır. Buna göre vergi nüfusu 21 neferdir.[25] Bu bilgiler ışığında Kiliseli'nin de diğer bazı köyler gibi 1530 ile 1575 arasındaki bir tarihte kurulduğu tahmin edilebilir.

Köyü kuran insanların kim olduğuna, nereden, niçin ve nasıl geldiklerine dair bilgimiz bulunmamaktadır.

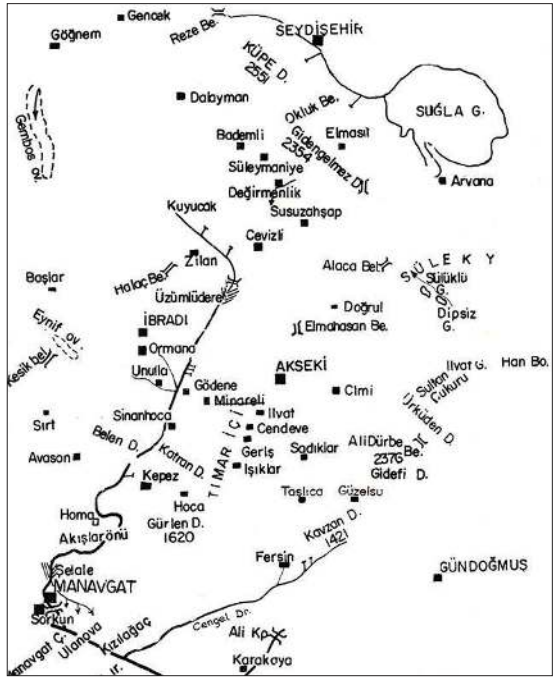
Yukarıda köyün sınırlarını belirten 1925 tarihli belgede köyün adı Taşlıca olarak geçer. Bu adın hangi tarihten itibaren kullanıldığına dair kesin bilgimiz yoktur.

Kiliseli adından, köyde eskiden kilise bulunduğu anlaşılmaktadır. Köyün içinde, Gökmenīl'in ve Hasanīl'in evlerinin ardında Dağ-

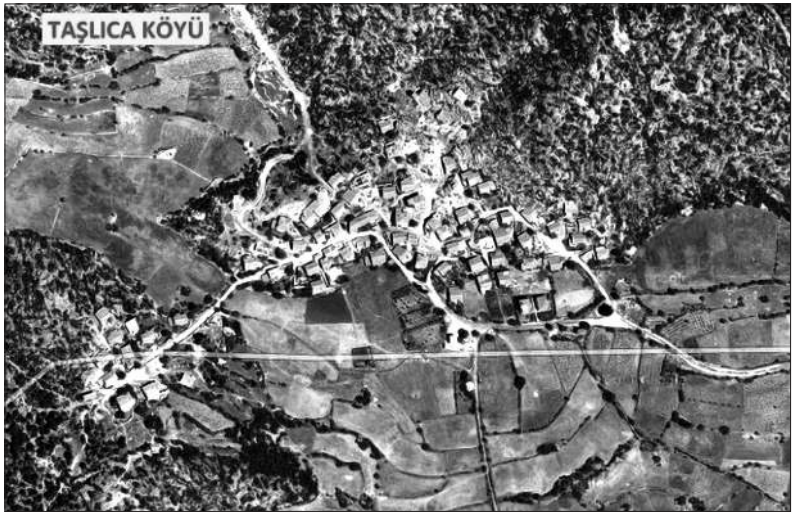
[23] Dipnotta, "işbu garp hududu Meclisin 30 Nisan 1341/1925 tarih ve 221 numaralı kararıyla ta'dil ve tashih edilmiştir" şeklinde bir ifade yer almaktadır. Belge, 10 Mayıs 1341/1925 tarihinde Meclis-i İdarece "masdak-ı aslına muvâfıkdır" kaydıyla verilmiştir.

[24] Selahattin Hanı olarak bilinen bu hanın yıkıntıları, Devrentāzı'nın Gönnet tarafında, andızların içindedir. Doğrusu Selâtin Hanı olmalıdır.

[25] Murt'un 1500'deki hâsılı 2344, 1530'da 3385, 1575'te ise Kilisalı ile birlikte 3964 akçedir (Kıvrım 2015: 56).

Akseki ve köyleri haritası (Murat Arslan).

Uydudan Taşlıca köyü.

MURTİÇİ

Murtiçi, köyümüzün Antalya-Konya yolu üzerindeki arazisinin genel adıdır. Yol iki taraftan ayrı ayrı yapılmaya başlanmış, 1938'de Gökçe Belen'de birleşmiş, törenle hizmete açılmıştır. Köyün yeni yerleşim alanı buraya kaydığı için, Murtiçi, köyün adını gölgede bırakacak kadar gelişme göstermiştir.

Eskiden Murtiçi'nde pek ev yoktur. Gıcır Mēmedi'nin 1952'de Gölbaşı'nda yapılan evi,[32] sürekli kalmak üzere yapılan ilk yapıdır. Bunun yanında Gıcır Hasan'ın kiremit ocağı, Boğazāzı'nda Şaban'ıñ Ōlu'nun damı, Çakal'ın damı, Kemer Köprü'nün yanındaki Çakal'ıñ Kerim'in damı ve orada burada bazı bağ evleri ve pekmez damları mevcuttur. Buralarda mevsimlik kalınır.

Kireçlik mevkiinde Ahmet Onbaşı'nın evi hem köylüye hem de gelip geçen yolculara "açık sofra" olarak hizmet verir.

Hayvancılık ve tarımla geçimini sağlayan köyde, sürü sahibi ailelerin etkisi fazla olduğundan, tarım arazilerinin bulunduğu Murtiçi'nde uzun yıllar yapılaşmaya izin verilmez. Hoca'nıñ Ōlu diye anılan Mustafa Hatipoğlu'nun hazine arazisine yaptığı küçük bir ev, İhtiyar Heyeti kararıyla mahkemelik olur.[33] Fakat hiçbir yasak, sosyal değişmeyi durduramaz.

Hayvancılığın giderek rağbetten düşmesi, gençlerin Karayolları, Köy Hizmetleri, Orman Dairesi gibi yerlerde maaşlı iş bulması ve anayolun cazibesi, yapılaşmayı hızlandırır ve köy âdeta Murtiçi'ne akar. 1955 yılından itibaren başlayan yapılaşma sonucunda, 5 km uzaklıktaki eski köy büyük ölçüde terk edilerek Gölbaşı ve Sarīl Beleni adında iki mahalle ortaya çıkar. Murtiçi'nin merkezi başlangıçta Gölbaşı'dır. Burada küçük bir benzin istasyonu, lokantalar, dükkânlar, evler, cami ve okul yapılmıştır. 1997'de Antalya-Konya yolunun Uludere'nin karşı yakasına kayması sonucu, Gölbaşı mahallesi cazibesini yitirir. Yeni yolun çevresinde, evlerden ve dük-

[32] Söylendiğine göre, Gıcır Mēmedi'nin eskiden burada derme çatma bir damı varmış, yol yapıldıktan sonra bir gün milletvekili Rasih Kaplan, "Gelene geçene bir şeyler satarsın, yolda kalanlar burada kalırlar" diyerek bir ev yapmasını tavsiye etmiş. O da bir ev yapıp altında bir lokanta ve bir de ayakkabıcı dükkânı açmış.

[33] Saatçı Abdullah'ın, evini Murtiçi'ne yapmak için kereste biriktirdiği, izin verilmeyince köye yaptığı söylenir. Hatipoğlu ile birlikte üç ayrı ev teşebbüsü olursa da, köylü hepsi için de men kararı çıkartır. Babam da ev yapma niyetiyle Çakal'ın damına kereste getirir, biriktirir. Fakat köy İdare Heyeti izin vermediği için yapamaz.

ESKİ AİLELER

1831 ve 1841 tarihli nüfus kayıtlarından birtakım aile isimlerini öğrenmekteyiz. Bunların bazıları günümüzde de devam etmektedir:

Āmadīl,[38] Āmatlarlı, Gök Yusufīl, Ak Memişīl, Ali Başīl, Ali Fakīl, Ali Paşīl, Ayvazīl, Basirīl, Cemellerlīl, Delīl, Deli Alīl, Deli Fakīl, Deli Hasanīl, Deli İsmīlīl, Deli Osmanīl, Eminīl, Fakīl, Gök Mēmedīl, Göğōlīl, Hacı Āmadīl, Hacı Hasanīl, Hacı Mustafīl, Hamamcīl, Hamzayīl, Hatıbīl, İkizīl, İshakīl, Gadīl, Kahramanīl, Kavasīl, Kerimīl, Köśīl, Mēmed Efendīl, Müzellefīl, Naibīl, Omarīl, Sağırīl, Sarīl, Solīl, Sülēmenīl, Topçīl, Velīl, Yusufīl, Zeybīl.

Köydeki her aile önemli ve yazılmaya değer. Ancak benim bunların hepsini yazmaya ne bilgim ne de zamanım yeterli. Bilebildiklerimi yazdım. Dilerim eli kalem tutanlar kendi aileleri için de benzerlerini yaparlar.

Murt Hatibi Molla Mehmet

11 Safer 1274/1 Ekim 1857 tarihli bir i'lâmda yer alan Mehmed ibn Mustafa ibn Abdullah ifadesinden, Molla Mehmet'in dedelerinin Mustafa ve Abdullah olduğu anlaşılmaktadır (Belge 18). Bu isimlerin çocuklarına ve torunlarına da verilmiş olması, bunu doğrular.

1841 tarihli nüfus kaydında 80 yaşında olan Hatip Mustafa bin Abdullah bulunmaktadır. Aynı tarihte bir de 25 yaşında Murtlu Hatıpoğlu Mustafa (d. 1815) vardır. Murtlu Hatıpoğlu Mustafa'nın oğlu Mehmet (d. 1836) bu tarihte henüz 4 yaşındadır (Belge 12).

1223/1808-9 tarihli bir berâtta görevine devam etmesi istenen Murt karyesi hatibi Mehmet Molla'nın, Murt'tan Taşlıca'ya gelen Mehmet Molla'nın dedesi olması gerekir.

27 Eylül 1871 tarihli bir senette Murtlu Hatibi Mehmed ibn Mustafa ibn Abdullah'ın, Demirci Hüseyin Usta ibn Hasan'dan ev aldığını öğrenmekteyiz (Belge 18). Aile arasında anlatıldığına göre, Demirci'nin gözüne bir demir parçası sıçrar, Murt Hatibi'ni çağırır, vasiyet olarak hanımını Zeybek'e emanet eder; evi de Mehmet Efendi'ye satar. Bu ev, bugün Hatıplarıñ Abdullah'ın evidir. Mehmet Efendi kardeşiyle birlikte bu evde oturur. Hacınōlīl'in bugünkü

[38] Aile adlarını köyümüzdeki söylenişine göre (mesela Āmatgil yerinde Āmadīl şeklinde) yazdım.

AİLEMİZ

Babam, anne tarafından Derviş Dede'ye ve Zeybek Āmat Ağa'ya uzanan bir soydan gelir.

Ailemizin bir yanı Doğrul'a, Çimi'ye; bir yanı Manavgat Erengeriş'e, Hacāmatlı Yörüklerine dayanır. Annemin babaannesi Hatca Ebe, Doğrullu Pardılı Goca Hıs̄īn Dede'nin Çimili hanımı İspir̄iliñ Emine'den olma kızıdır. Babamın dedesi Garakök Āmat, Pardılı Goca Hıs̄īn'in kızı Yörük Gızı Āşa ile evlidir.

Görüldüğü gibi, biri köylü diğeri Yörük olmasına rağmen, annem ve babam akrabadır. Anneannem Durdu Gelin ile babamın babası Mēmet Dedem, teyze çocuklarıdır.

Garakök Āmat Dede

Babamın babası Mēmet, onun babası Garakök Āmat (1.7.1875-12.7.1958), onun babası da Omar'ıñ Ali'dir. Omar'ıñ Ali, Çavuş̄ilin kızı ile evlidir (Adı bilinmiyor).

Omar'ıñ Ali'nin çocukları:

1. Āşa: İmancı lâkaplı Memedalı ile evli. Çocukları: 1. Hasanalı, 2. Sağır lâkaplı Āmadalı: Güccük Gız (Hatma) ile evli. Çocukları: Mahmut, Avni, Naci, Hamdi, Miyase, Āşa .

2. Hava: Abdurrahman Çavuş'la evli.

3. Topal Omar: Çocukları: 1. Kümük Ali. Çocuğu Kümüğüñ Ōlu (Mehmet Çetin), 2. Hava: Önce Abidin'le, sonra Seydişehir'den birisiyle evlenmiştir.

4. Hatca: Önce Abbas'ın kardeşi Abdullah'la, o ölünce de İlvat'tan birisiyle evlenmiştir.

5. **Garakök lâkaplı Āmat Kurnaz**[54] (1.7.1875-12.7.1958). Doğrullu (Yarpuz) Pardılı Goca Hıs̄īn'in kızı olan ve Yörük Gızı lâkabıyla anılan Āşa Ebe[55] (1.7.1866-16.8.1950) ile evlidir.

Garakök Dede'nin çocukları: 1. Havva Doğan (1896-1972): Molla Bekir ile evli. Çocukları: Halil̄ūrēm, Hatma, Bekir. 2. Loppan Alı (1901-1982): Şerfe (1927-?), Hasanlıs̄īn (1924-2014), Omaralı (1931-?), Goca Āmat (1932), Mustā/Teyinā (1937). 3. **Dedem**

[54] Dutlu Harman'daki büyük dut ağacını o ekmiştir. Dünyada bir dikili ağacı vardır.
[55] Bizim köyde nineye ebe derler.

KÖYÜMÜZÜN VE YÖREMİZİN MANEVİ İKLİMİ

Köyümüzde Sünni İslam anlayışı egemendir. Bununla birlikte İslamiyet öncesi inanç kalıntılarının izlerine de rastlanır.

Anacığım, küçükken bizi, "Şamanlar gibi bağrışmayın" diye azarlardı. Bu kelimenin anlamı unutulsa da, çok çok eski bir hatırayı barındırdığı açıktır.

Halk hekimliğinden söz ederken anlattığımız okumalarda yer alan, "Ulu ağaç ve ulu kaya" vurguları da kadim inançların kalıntıları gibi görünmektedir. "Poyraz Ebesi" oyunu da bunlarla ilgilidir.

Köyde ateş kültüyle ilgili bazı uygulamalar vardır. Gece çakallar ulumaya başladığında uğursuzluk sayılır, ateşli odunlar (öksüler) onlara doğru fırlatılır. Nazar için okunduğunda bir tutam tuz hastanın başında dolaştırıldıktan sonra ateşe saçılır.[69] Akşam yemeği pişirilirken yağın bir damlası da ateşe atılır. Bu ölülerin hakkıdır. Ortaya çıkan güzel koku onların hoşuna gider. Akşam yemeğini gün batar batmaz gecikmeden, ruhlar dağılmadan yemek gerekir. Değilse, evden ölmüş olan ve akşam vakti ziyarete gelen ruhlar bekleşir bekleşir dağılır gider, edilen dualar varıp yerini bulmaz derler.

Osmanlı döneminde Hrıstiyanlar gök renkli elbise giyerler. Köyde kullanılan "Gök başlı gâvur" sözü bununla bağlantılıdır. Mesela, birisinden yakınırken "Bana ettiğin zulmü gök başlı gâvur etmez" denir. Poyraz Ebesi oynayan çocukların yiyecek toplarken hep bir ağızdan, "Veren veresi, vermeyenin gök başlı bir oğlu olası!" diye bağırmaları dikkat çekicidir. Küfürlerde klişe olarak saklanan "Gök dinini s…" ifadesi de aynı şekildedir.

*

Peki, günümüzde Akseki ve çevresinde görülen din anlayışı nasıl oluşmuştur? Ben, bu konuda, Orta Asya çevrelerinden gelen bazı

[69] Bu âdet Aladağlarda da vardır (Yalgın 1993/2: 517).

EĞİTİM ÖĞRETİM

Taşlıca'da eskiden medrese bulunduğuna dair bir bilgi yoktur. Nahiyemiz Güzelsu'da Mecidiye Medresesi bulunmaktadır. Ahmet Hamdi Akseki gibi tanınmış âlimler burada okumuşlardır. Medresede Abdülmecid'in huzur hocalarından Hasan Rıfkı Efendi ile Mahmut ve Abdurrahman Efendilerin ders verdikleri bilinmektedir.[79]

Köyde, İstanbul'da veya başka yerlerde medrese okumuş olanlar, hatip, molla veya kadı olarak anılanlar mevcuttur.[80]

Eskiden idadide okumak isteyen öğrenciler Güzelsu'ya giderlerdi. Güccük Abdullah'a ait olduğunu sandığımız, 1926 basımı Ahmet Rasim'in Doğru Usûl-i Kırâat kitabının başında el yazısıyla yazılan "78 numaralı Abdullah Efendi'nin kırâat kitabıdır" ifadesinden, onun idadiyi Güzelsu'da okuduğunu tahmin etmekteyiz.

Taşlıca'da ilkokulun hangi tarihte açıldığını kesin olarak bilmiyoruz ama 1941-1942 yıllarında yapıldığı tahmin edilmektedir.[81] Elimizdeki okul kütüğüne göre ilk mezunlarını 1949'da vermiştir.

Bu yıllarda öğretmenler yanında eğitmenler de görev yapmıştır.[82] Köyümüzden Ahmet Ali Özdemir (1328/1912-1913-20 Şubat 1975)'in eğitmen olarak görev yaptığı bilinmektedir. Başlangıçta öğrencileri eğitmen okutur.

Eskiler, öğretime önce Halkodası'nda başlandığını anlatırlar. Sonradan, taş duvardan hatıllı düğmeli bir okul yapılır. Bir süre sonra küçük gelince yanına iki derslikli bir bina daha yaparlar. Bizim okuduğumuz okul budur. 1, 2 ve 3. sınıflar birinci derslikte; 4 ve 5. sınıflar diğer derslikte öğrenim görürler. Tek öğretmenin olduğu dönemlerde, öğretmen sıra ile ders anlatır. En son okul binası betonarme olarak yapılmıştır.

---

[79] Özkaynak 1954: 112-113.

[80] Bk. Eski Aileler.

[81] Enhoş 1974: 276.

[82] 19 Haziran 1942'de kabul edilen 4274 sayılı Köy Okulları ve Teşkilatı Kanununa göre, köy ilkokulları 5 yıllık şehir ve kasaba ilkokullarından ayrılarak eğitmenli köy okulu; 3 yıllık öğretmenli köy okulu; 5 yıllık öğretmenli ve eğitmenli köy okulu; 5 yıllık yatılı ve yatısız köy bölge okulları olarak çeşitlendirilmiştir. Askerliğini çavuş olarak yapan köylü gençler, köy okullarında görev yapmak üzere kısa süreli kurslarda eğitmen olarak yetiştirilmişlerdir. 1937-1946 yılları arasında açılan eğitmen kurslarını bitiren eğitmenlerin sayısı 8000 civarındadır.

DOĞAMIZDA OLANLAR

Orta Torosların güney eteğinde yer alan Taşlıca bir orman köyüdür. Tabiat, bitki örtüsü bakımından zengindir. Yaygın olarak maki türü çalılarla örtülüdür. Denizden yüksekliğine göre aşama aşama bazı ağaçların yetiştiği görülür.

Pınarbaşı, Çaltılıçukur, Güzelsu, Çukurköy ve Taşlıca'yı içine alan bölge, çok özel bir iklim özelliğine sahiptir. Bölgede ve köyümüzde zengin bitki çeşitliliği görülür. Bunların bir kısmı yöreye özgü endemik bitkilerdir.

Köyün karşısındaki Dēmenci dağı köyün korusudur. Dēmenci ve daha aşağıda yer alan Murtiçi çevresinde çam ağacı yetişir.[85] Yaygınlığından dolayı çam kereste olarak kullanılır.

Köyün sırtını dayadığı Duzaklı dağının güney yamaçlarında ardıç ve maki türü çalılar yaygındır. Ardıç sert bir ağaçtır, neme karşı dayanıklıdır. Ev mimarisinde hatılları birbirine bağlamak için kullanılan *düğme*ler ardıçtan veya andızdan yapılır. *Kokar ardıç* (yayla ardıcı/gara andız) yaylada yetişen, odunu andız gibi kokan, yaprakları koyu yeşil bir başka ardıç türüdür. Ardıca oranla daha az yetişen andızın ak andız/topluk andızı, gillik andızı, gara andız, tiken andız, arpa andızı gibi çeşitleri vardır.

Köyde ulu ağaçlara saygı gösterilir. Mesela, Yayla Ardıç adıyla anılan çok yaşlı bir ağaç vardı. Şimdi duruyor mu bilmiyorum. Hatırladığım kadarıyla kutsal gözüyle bakılırdı. "Taş atma, dalını kırma, zarar verme" diye öğütlenirdi.

Gömbe Guyusu'nun karşısında da yaşlı bir ardıç ağacı vardı. Elinde siğil, yara vs. çıkanlar yarayı ağacın gövdesine sürter, elbise-

[85] Aladağ Türkmenleri arasında söylenen bir söz vardır: "Bu dağların kadısı katran, müftüsü çam." veya "Buralarda ardıç hâkim, çam kadı." (Yalgın 1993/2: 13, 118). Aladağların bitki örtüsü hakkında bilgi veren bu söz, aynı zamanda "Ferman padişahın dağlar bizimdir" sözünde olduğu gibi, ıssız dağ başlarında Yörük kuralarının geçerli olduğunu anlatır.

DOĞAYA GÜZELLEME
-Süleyman'la Hasbihal-[101]

Oğlak veya öküz güderken, ayağımızın altında, yol kenarlarında, yamaçlarda çeşit çeşit otlar, renk renk çiçekler gözümün önüne geldi.

Hayvanların yemeye doyamadığı yumuşacık goyun otları. Pembe top çiçekli, tokalı goyun otları. İnce baklaya benzer meyveleriyle boynuzlu goyun otları…Otların vakti geçmeden, sararıp solmadan burma yapmalı.

Şu gümrah, sarı çiçekler açan gablābā otu. Ya şu papatyalara, papatya benzeri sarı çiçekli keklik otlarına, navruz çiçeklerine ne demeli?

Acaba şimdiki çocuklar bilir mi? Şu bozuk para gibi kat kat meyve veren yayılıcının adı paralık veya tingildeç.

Yapraklarının arasından iğne gibi demet demet uç veren şu bitki iğnelik. Leylek gagası gibi sivri olan iğnelik ile karıştırmayalım. Bunun adı leylek otu. İğneliğe ve leylek otuna benzeyen şu ot ise yelkovan otu. Kuruduğunda kökü hafif ıslatılırsa bir süre kendi etrafında yelkovan gibi döner durur. Çocukluğumuzun eğlencesi.

Şu ince, uzun dalın ucunda top şeklinde pembe çiçekler açan bitki nasıl da kerih kokuyor? Kömüren denilen bu ot sarımsağın atası olmalı.

Açık mavi renkli, beyaz renkli, bir sapın üzerinde kümelenmiş dane dane çiçekleriyle misk sümbülleri. Taşların arasından açık mavi, beyaz gülümsüyorlar. Koyu lacivert açanlar ise arap sümbülleri.

Dikenleri arasından yükselen dalının tepesinde, traş fırçası gibi pembe püskülü olan dimbit dikeni. Yol kenarlarında, yamaçlarda sıra sıra. Artık dimbit üzümlerine ben düşmesi yakın demektir.

Duvar diplerinde, harman kenarlarında gıbışkanlar sessizce boy atmış. Parlak yeşil yapraklarıyla ışıl ışıl. Toplayıp soğanla kavurmalı. Bir de eşek gıbışkanı var. Yaprakları kırmızı damarlı, tüylü. Başka yerlerde madımak denilen bu olmalı. Gerçek gıbışkan varken buna kim bakar?

Ölümkörünü bilen var mı? Nasıl yemeli?

Yeşil deniz gibi dalgalanan ekin tarlalarında alev alev gelincik-

[101] Daha önce yazdığım bu yazıyı, Süleyman'a vefa borcu olarak buraya koymayı uygun gördüm (Kurnaz 2015: 10-14).

HAVA DURUMU

Taşlıca'nın Türklerden önce de bir yerleşim yeri olduğu bilinmektedir. Köyün kuruluşuna dair anlatılan şu olay doğru ise, Türkler geldiğinde buranın eski sakinleri çoktan burayı terk etmiş olmalıdır:

Keçi kesen iki çoban yiyemedikleri etleri bir ardıç ağacına asarlar ve sürülerini otlatmaya devam ederler. Bir hafta sonra geldiklerinde etlerin bozulmadığını görürler. Bunun üzerine buraya yerleşmeye karar verirler.

Birçok şehir ve yerleşim merkezi hakkında buna benzer anonim anlatımlar söz konusudur. Onun için bu anlatılanların doğru olup olmadığını bilmiyoruz. Ancak köyün havası gerçekten yayla havasıdır. Murtiçi çukurda olduğu için geceleri çiğ düşer ve genellikle nemli bir havaya sahiptir. Buraya kar yağmazken köye kar yağar ve uzun süre kalır. Yaz günleri sıcakların bunalttığı günlerde bile, köye çıkıldığında, özellikle geceleri serin bir hava görülür.

*

Kışın kuzeyden şiddetli poyraz eser. Bulutlu havalarda esenin adı *çullu poyraz*dır. Poyraza "deli ōlan veya deli Mēmet" de derler. Poyraz estiğinde "deli Mēmet üfürdü, çullu poyraz çıktı" denir. "Deli Mēmet üfürmeden bu memlekette açık hava yaşamaz" sözü, poyrazda havanın açık olacağı, değilse yağmur yağacağına işarettir. Şiddetli sele yol açan kasırgalı yağmura *evran* denir. Bazı yıllar şiddetli don olayları görülür. Dağlı Bucak'ta tarlaları kaplayan suyun donduğu, kalın buz tabakası üzerinde çocukların kaydığı ve buzun uzun süre kalkmadığı hatırlardadır.

Bazı yıllar kuyuların donduğu anlatılır. Hisinalīliñ Naci'nin düğünü kışın olur. Şiddetli soğuktan kuyular donar. Düğün için gereken suyu buzları kırarak taşırlar. Tarihi tam bilinmiyor. Tahminen 1937-1938 yılları olmalı.

Çok hızlı esmeyen, mutedil yele *gedevel* denir. Yaz aylarında öğle saatlerinde esen serin gedevel çok sevilir. Rüzgâr esmeye başladı mı "gedevel çıktı" denir. Rüzgâr esmediğinde, "Oğlunu kızını evlendirmeye gittiği"ne inanılır.

Yatsıdan kuşluğa kadar Kise Boğazı'ndan *sabah gedeveli* eser. Kuzeyden, köyün arkasından estiği için *arka rüzgârı* da denir. Bu yel, harman savurmak için çok uygundur.

TAŞLICA'NIN SULARI

Kuyular

Kuyular, su ihtiyacını karşılamaları yanında suya giden kadınların buluşup görüştüğü mekânlar olarak da önemlidir.

Dēmenci dağı eteklerinde, Murtiçi çevresinde gözlü sular çoksa da, köyümüz bu yönden yoksuldur. Su ihtiyacını karşılamak için çeşitli kuyular kazılmıştır. Bunların başında köylünün içme suyunu karşıladığı kuyular gelir. Kuyulardan iple sarkıtılan helkeyle su çekilir, güğümlere doldurularak evlere taşınır. Sonraları tek tük tulumbaların takıldığı görülür. "Derin kuyulara urgan erişmez" türküsü Taşlıca'ya ait olmasa da, yörenin bir gerçeğine işaret etmektedir.[114]

Gömbe Guyusu veya Hasan'ıñ Guyusu: Onbaşīliñ evinin hizasında yer alır. Eskiden üstü tahta ile örtülü iken, sonradan betonla kaplanır. Bir zamanlar yanında şalvarlık vardı. Hacılar bayramında güneş doğmadan bu kuyudan kim önce su getirirse o suyun zemzeme dönüşeceğine inanılır. Onun için bu kuyuya Hacılar Guyusu da denir. Esasen önemli olan, herhangi bir kuyudan herkesten önce su doldurmaktır.

Gızıl Guyu: Gömbe Guyusu'nun 50 m kadar kıble yönünde, Pavlaz'ın harımının içindedir. Horasan harçlı duvarla yapılmış tarihi bir kuyudur. Muhtemelen tarihi köyden daha eskidir.

Tahtalı Guyu: Olukyan'da Pavlaz'ın harımının bitişiğindedir.

Fakırdīk Guyusu: Bizim çocukluğumuzda Tulumbalı Guyu derlerdi; şimdi Asmalı Guyu da denmektedir. Yol yapılmadan önce burada Fakırdīk Suyu denilen ince bir su olduğu, adını bundan aldığı söylenir. Herhâlde köyün en büyük ve en çok kullanılan kuyusu budur.

Zilan (Sinan) Guyusu: Hacınōlīl'in evinin duvarına bitişik olan kuyudur. Kazan ya da yaptıranın Sinan adında biri olduğu anlaşılmaktadır. Köyümüzde bu ad pek kullanılmaz. Halk onun,"Filan öldü filan öldü derler/ Bir gün gelir Zilan öldü derler" dediğini anlatır.

---

[114] Kuyular bilmecelere de konu olur: Bir guyum var/ İki çeşit suyu var (Yumurta). Gulun guyuya düştü/ Guyruğu elime düştü (Bişşek). Manilerde de kuyudan söz edilir: Harmana guyu kazdım; Guyu dibi mill'olur; Yol içinde guyu var/ Bir bulanık suyu var; Yol üstünde guyusu/ Çayır çimen kıyısı vb.

İŞ TAKVİMİ

Köylünün atadan, dededen öğrendiği sürekli bir iş takvimi vardır. Hava durumuna ve mevsimlere göre bu takvime göre iş yapılır.

Halkın biraz olsun dinlenme fırsatı bulduğu mevsim kıştır. Genellikle kasım başlarından itibaren çevredeki yüksek dağlarda kar kendini gösterir. Bu ayda geniş yapraklı ağaçlar yapraklarını dökerler. Köyün sürüsü yayladan iner. Çobanla yeni sözleşme yapılır. Günler de kısalmaya başlar. Sabahları odun veya purça varılıp gelinir.

Uzun kış gecelerinde sıkça misafirliğe gidilir, sıra ile arabaşı ziyafetleri düzenlenir.

Şubat ayı döl zamanıdır. Keçi dölü şubatın başında başlar; üç hafta kadar sürer.

Köylü mecbur kalmadıkça evde oturmaz. Mutlaka yapacak bir iş bulur. Hiçbir işi olmasa, çeker merkebini oduna gider. Öküzlerini güder. Tarlasında tamir edilecek duvarı varsa onları tamir eder. Bu işler için tarlaya boş gidilmez; evde biriken gübreler çuvallara doldurulur, merkeple götürülür; gelirken de odun getirilir.

Mart ayı bağları sürme zamanıdır. Genler ve nadasa bırakılan tarlalar da aktarılıp sürülür. Soğan, patates, nohut ekilir.

Nevruz'dan sonra işler hızlanır. Önceden budanmış olan bağ çubukları toplanır. Bunlar, pekmezlikte şıra kaynatmada kullanılacaktır. İhtiyacı olmayanlar yakarlar.

Nisan ayında domates, biber, patlıcan, salatalık vs. sebze tohumları sıcak bir köşeye ekilir. Fideler bitince sıkı seyreltilir.

Bahar çifti için toprağın çimlenmesi beklenir. Önü yaz olduğundan toprak tava gelince hemen tohum atılır.

Ak darı ekme zamanı Nisanın 10-15'i gibidir. Bu ayda gugguk ötmeye başlar.

Mayısa kadar tarlalarda duvar tamiri, tösmek toplama vs. işlerle uğraşılır. Kış boyunca evde sıkılmış (tuncukmuş) olan havyanlar alana çıkarılır, öküzler güdülür.

Mayısın 10-15'inde bağlar ikinci kez sürülür. İkincisinde sabanın yetişmediği tefeklerin dipleri çükürle kazılır, otları temizlenir. Göktaş, kükürt atılır.

Domates, biber, patlıcan gibi sebze fideleri havalar ısınınca bahçeye göçürülür. Evlekler çekilir, yalak yerleri açılır; yalaklara birer

KÖYDE KADIN OLMAK

Dünyanın her yerinde yer küreyi sırtında taşıyan kadınlardır. Erkekler bir ucundan tutsa da bu gerçek değişmez.

Kendi içine kapalı, çarşıya pazara uzak olan köyde insanlar hemen her işi bilmek zorundadır. Erkeklerin yaptığı işlerin hemen tamamını kadınlar da bilir, yapar. Becerikli bir kadın evin direğidir. Kadın iş bilmezse, erkeğin iki yakası bir araya gelmez. "At ile avrat yiğidin bahtına" derler. Bahtı iyi veya kötü olanın durumu şöyle anlatılır:

Ana buba tanımayan evlat
Gocasını saymayan avrat
Üzengi ile giden at
Evde durdurma
Yol içine at.

*

Deh demeden giden at
Dut demeden dutan evlat
Bir de iyi çıkdı mı avrat
Gir oyna, çık oyna.

Deh deyince gitmeyen at
Dut deyince dutmayan evlat
Bir de kötü çıktı mı avrat
Gir ağla, çık ağla.[124]

"Kadın vardır, vardan yoktan aş eder; kadın vardır, pişmiş aşı taş eder."[125]

Omar'ıñ Abdullah şöyle söyler: Kadınlar üçe ayrılır: Çul çürüden, kan kurudan, zallanzort. Çul çürüden tembeldir, kan kurudan kendini beğenmiş, asık suratlıdır. Zallanzort ise, iş bilmez, tembel kadındır.

Toros Yörükleri arasında kadınları tanımlayan bu sözün bazı çeşitlenmeleri bulunmaktadır: "Avrat üç türlüdür: Birisi er avradı,

[124] Toroslarda bazı çeşitlenmeleri vardır (Eröz 1991: 52).

[125] Bu sözün de çeşitlenmeleri vardır: "Avrat var, arpa unundan aş yapar: avrat var, buğday unundan taş yapar."

HAYVANCILIK VE YAYLACILIK

Eski Çağların Kahramanı Çoban[137]

Çobanlık peygamberler mesleğidir. Bir yaşama biçimidir, sabır işidir. Çoban, kendisine zimmetlenen binlerce keçiyi (veya koyunu vs.), gecede gündüzde, yazda kışta fedâkârca çalışarak sağ salim sahibine teslim eder. Çoban, eski çağlarda sürü sahibinin biricik servetini güvenle teslim ettiği kişidir. Karda, yağmurda dağ başlarında sislerin arasında sırtında kepeneği ile çocukların gözünde heybetli birer kahraman gibi görünürler.

Bizim kültürümüzde çobanın bir saygınlığı vardır.

Abdülkadir İnan, "güvey" kelimesinin gütmek kökünden türediğini ve çoban anlamına geldiğini söyler. Eski Orta Asya kavimlerinde ve Türk boylarında güveyi, evlenmek istediği kızın ailesine bir süre çoban olarak hizmet etmek ve kendini ispat etmek zorundadır.[138]

Dede Korkut Hikâyelerinde çobanlar birer kahraman kişilik olarak anlatılırlar. Bundan dolayı, "Her akıl bir olsa sürüye çoban bulunmaz; camiye imam bulunmaz." denir. Hem çoban hem de imam, meziyetleri ile toplum içinde seçkin insanlardır. Sonraki yıllarda çobanlığın rağbetten düşmesi sonucu, bu sözde olumsuz bir anlam kayması olsa da, eski çağlarda çobanlığı yüceltmek için söylendiği anlaşılmaktadır.

Çobanlar güttükleri sürüye göre adlandırılır. Davar çobanı, goyun çobanı gibi. Bir kısım çobanlar kendi sürülerini güderler, otlatırlar. Bunlara sürücü denir. Sürücü Top Gara gibi. Bazı sürücülerin yerleşim yerlerinde yeterli *yurt* (otlak) yoktur. Başka yerlerden yurt tutarlar, kiralarlar, bunlara da *belikçi* denir. Belikçi Gara Hasan gibi.

Çoban Kıyafeti

Çobanlar ayaklarına gönden yapılma çarık giyerler, bileklerinden dizlerine kadar dolak sararlar. Kış aylarında, dolak yerine yün veya kıldan ördükleri tozluğu giyerler. Dolak yün şalvar, ceket ve örtülerden artan küçük parçalardan yapılır. Yıpranan, delinen çarıklar

[137] Çobanlık, hayvancılık ve yayla hayatı ile ilgili bilgileri büyük ölçüde değerli öğretmen arkadaşım Hüseyin Aksoy'dan aldım. Hatta birçok yerde onun ifadelerini korudum.

[138] İnan 1951: 139-144.

Oğlak Yakma

Oğlağını almayan keçileri veya annesi ölmüş bir oğlağı, yavrusu ölmüş bir keçiye alıştırmak için oğlağın sırtına tuz dökülür ve keçiye yalatılarak oğlak emdirilir. Birkaç gün tekrardan sonra oğlak keçiyi emmeye, keçi de oğlağı benimsemeye başlar. Buna *oğlak yakma* denir. Akşamdan akşama tekrarlanan bu işlem, bazen 8-10 seans sürebilir. Bir yandan oğlağı keçiye yaklaştırırken bir yandan da yumuşak bir ses tonuyla, "Al ana, al ana, senin, senin…" gibi sözler telkin amaçlı olarak sürekli tekrarlanır. Sabır isteyen bir iştir. Rahmetli babam bu konuda yetenekli idi.[145]

Oğlak Gütme

Doğumundan kırk gün sonra oğlaklar yakın yerlere gütmeye götürülür. Her aileden bir çocuk bu işi üstlenir. Sabahleyin güneş doğmadan önce başlayan bu iş, köyün içine güneşin tam yayıldığı saat 09'a kadar sürer. Akşamüstü ikindiden önce oğlaklar tekrar gütmeye götürülür, akşam ezanında evlere dönülür.

Bu iş yaz başına kadar sürer. Bundan sonra ya oğlak çobanı tutulur veya keşik usulüyle güdülmeye başlanır.[146] Keşik, iki veya daha fazla oğlağa karşılık sabah ve akşamüstü bütün komşuların oğlaklarını topluca gütmek demektir. Keşik, yazılı olmayan güzel bir birlik ve dayanışma örneğidir. Keşiğini bitiren kişi, sıra kimde ise ona haber verir, elindeki *keşik değneğ*ini de ona teslim eder.

Oğlaklarda henüz sürü bilinci oluşmadığından her biri bir yere

---

[145] Amaç, yeni doğmuş, anası ölmüş öksüz oğlak ile oğlağı ölmüş ve oğlaksız kalmış keçiyi gerçek anne-oğlak olacak şekilde birbirine ısındırmaktır. Zira keçi, doğurmadığı oğlağı emzirmez. Oğlağın da bir zorlama gücü yoktur. Dışarıdan herhangi bir şekilde beslenmezse ölür. Bunun için yakma işlemi yapılır. Prof. Dr. Kâzım Yaşar Kopraman'ın anlattığına göre Mahmutlu'da bu işlem şöyle yapılmaktadır: Keçinin ölmüş oğlağının derisi yüzülür, bu deriye kan vs. bulaşmamasına özen gösterilir. Bu deri anası ölen oğlağa âdeta giydirilir ve keçinin altına getirilir. Bu sırada, yeşil ardıç, çam dalları yakılarak koyu duman elde edilir. Duman devam ederken yumurta büyüklüğünde bir bez topu keçinin cinsel organına sokulur. Bir süre sonra bez oradan çıkarılır, üzerine deri geçirilmiş oğlak anneye sunulur. Kendi oğlağının kokusunu alan keçi, oğlağı kendinin doğurduğunu sanarak kabullenir ve emzirir. Bazen de sonuç alınamadığı olur. "Oğlak emmez, keçi almaz" sözü bu olaydan hareketle söylenmiş olup, ihtilaflı iki tarafın uzlaşamaması durumunda söylenir. Hayri Yılmaz'ın söylediğine göre Çukurköy'deki uygulama da bu şekildedir.

[146] Sürüye çoban bulunamadığı yıllarda davar da keşik usulüyle güdülür.

YÖRÜKLER

Göçebelik ve yerleşik hayat, tarih boyunca birbiriyle çatışma içinde olmuştur. Yerleşik hayat yaşayanlar göçebeleri küçümsediği gibi, Yörükler de, köylüleri ve şehirlileri küçümser, kendi yaşantılarını överek anlatırlar. Bütün Toroslarda çeşitlemelerine rastlanan şu mâni, göçebe hayat tarzının manifestosu gibidir:

Ev alma eylenirsin
Bağ alma bağlanırsın
Sür deveyi, güt goyunu
Gezdikçe beylenirsin.[170]

*

"Türk'ün sıkından seyreği iyidir; çocuğu dövüşmez, köpeği dalaşmaz" sözü de göçebe hayat anlayışını yansıtan bir sözdür.

*

Yörükler kışın kaldıkları yere *kışla* derler. Baharın başında kışladıkları yerin az uzağında bir yere çadır/oba kurarlar. Buraya *yurt* denir. Herkesin *yurt yeri* bellidir. Buradan göçünce geride kalan manzara hüzünlüdür. Bunun için, *yurt yeri kalasıca* diye beddua edilir. Herkes kendi yurdunda bir ay kadar eylenir. Kışın kışlanan yere kışla dendiği gibi, bahar başında bir ay kadar kalınan bu yurt yerine de *yazla* denir. Daha sonra ise yaylaya çıkılır.[171] Yayladan hemen kışlaya inilmez. Güz mevsiminde de belli bir rakımda eyleşirler. Güzün oyalandıkları bağa bahçeye de *güzle* derler.

Yayla ve güzle, köyde de kullanılır.

Kışı açık/kapalı ağıllarda ve yakınlarındaki dar otlaklarda geçiren Yörükler, mayıs ortasında yaylalara göçmeye başlar. Göç iki hafta kadar sürer. Dönüş ekim sonunda gerçekleşir.

Serik ve Manavgat yöresinde kışlayan göçebeler, hayvanları ve sürüleriyle birlikte Murtiçi yolunu takip ederek Geyran, Aldürbe, Guyu, Cırlavuk, Bozdoğan yaylalarına doğru günlerce bir sel gibi akarlar. Bu hareketlilik bir ay kadar sürer. Yayladan dönüş de aynı şekilde gerçekleşir.

---

[170] Konya'daki örnekleri şöyle: "Çift edersen bağlanırsın; bağ edersen eylenirsin. Çek deveyi, güt koyunu, gittikçe beğlenirsin." (Ergun-Uğur 1926: 262).

[171] Ebemīliñ yazlası, Erengeriş'te içinde kocaman bir dam/samanlık ve önünde çocukların salıncak kurduğu büyük pelit ağacı bulunan bir tarladır.

TARIM

Buğday

Taşlıca'da kuru tarım yaygındır. Yaygın yetiştirilen ürünler buğday, arpa ve darıdır.

Köyün arazisi ikiye bölünerek tarım yapılır. "Dönüş" denilen bu nadasa bırakma uygulaması eski bir gelenektir. Bu uygulamada tarım ve hayvancılık yapılacak araziyi planlamak da söz konusudur.

Bir dönüş Āsırt, Daşaltı tarafları, diğer dönüş Murtiçi taraflarıdır. Köyünō'nde bir dönüş Dağlı Bucak tarafı ise, diğer dönüş Çamdibi tarafı olur. Bir dönüşe buğday ekildiğinde, diğer dönüşe ak darı, ayçiçeği, kelek vs. ekilir. Diğer uzak tarlalar da bir yıl ekilip bir yıl nadasa bırakılır.

*

Kışın karasu çıkan sıvan tarlalara derince hendekler kazılarak drenaj yapılır. Hendeklerin içi yarım metre kadar iri taş ve çakılla doldurulur. Bu yolla, tarlanın suyunun tarlaya zarar vermeden ve üst toprakları sürükleyip götürmeden uygun bir yere boşaltılması sağlanır. Bu işleme *hendek kazma* denir. Toprağın kazılması ve çakılla doldurulması çok zahmetli bir iştir.

*

Arabanın olmadığı çağlarda Köyünō'nde tarlası olanlar hayvanların evde biriken gübrelerini buralara taşırlar. Dökülen gübreler karşıdan bakınca öbek öbek koyun sürüsü gibi görünür. Gübre verildiği için ekin kuvvetli olur ama içinde çok ot biter. İlan göllezi, bülüç göllezi, gara goyun otu, boynuzlu goyun otu, ince yapraklı goyun otu, kelek otu vs. Bu otlar elle tek tek ayıklanır. Ayıklanmazsa ot ekini boğar. Ayıklanan otlardan burma yapılır.[176]

*

Pekmezden sonra eylül gibi *çalı kırılır*. Ekilecek tarla/gelēmelerin içindeki tösmeklerde çalılar bittiğinden onları *eğri demir*le kesmek gerekir, buna *çalı kırmak* denir. Fırsat olursa bunları kökünden sö-

[176] Zenginler tarlalarındaki otları yoksullara yarı yarıya burmaya verirler. Burma, otların bir araya getirilip kıvratılmasıyla elde edilir. On burma yapılırsa beşi mal sahibinin olur. Yoksul olanlar dağlardan ot yolarak da burma yaparlar. Bir kişi iyi çalışırsa günde 50 burma yapabilir. Arazisi olanlar, burma yapmak amacıyla karışık olarak arpa, yonca, fig ekerler.

DOKUMACILIK

Pamuk genellikle Yazıyanı'nda ve diğer sulanan yerlerde yetişir. Pamuğun beyazı makbuldür. Az miktarda sarı pamuk da olur. Destiyer pamuğu küçük olur, ürengili olmaz. Eskiler "su hakkı" geçme ihtimalini gözeterek kefenlerini destiyer pamuğundan dokurlar.

Kadınlar, elbiselerini kendileri dokumak suretiyle dikerler. Dokuma için gerekli olan pamuğu kendileri yetiştirip işlerler.

Dokuma yapabilmek için ham pamuğun bazı işlemlerden geçirilmesi gerekir. Bunun için önce pamuk çıkrıktan çekilir, çekirdeği ayrılır. Güneşte uzun süre bekleyen pamuk çıkrıktan kolay geçer. Nemli havalarda bu işlem zorlaşır. Kolay çevrilsin diye çıkrığın kulaklarına sabun sürülür. Çıkrıktan çekilen pamuk güneşte iyice kurutulur. Çubukla çırpılır, sonra yaydan atılır. Pamuk atma işi, *atacak* ve *yay*la yapılır. Böylece tozundan ayrılıp kabartılır. Bu atılmış ve kabartılmış pamuğa *dülüp* denir. Dülüpler çoban sarığı gibi yuvarlanarak kafa büyüklüğünde hazırlanır. Sonra küçük parçalar halinde koparılır ve ince ince yuvarlanarak fitil yapılır. Bu fitiller çarkta eğrilerek ip hâline getirilir. Bu işlem yapılırken sağ el çarkın eliceği ile külümpesini çevirir, sol el de pamuğun düzgün ve istenilen incelikte iplik çıkmasına yardım eder. Bunun için çarkın yağlanması, iğin düzgün şekilde ayarlanması gerekir. Bu yaplmazsa istenen verim alınmaz.[199] Çarkın döndürdüğü iğe sarılan ipliklerden sümekler oluşur. Biriktirilen sümekler, ılgıdır[200] denilen aletle sarılarak kelefe[201] haline getirilir.

Kelefeler gülīcene[202] geçirilerek çağaya sarılır. Masır ince ve kısa kargıdan, çağa kalın ve uzun kargıdan yapılır. Bunlar, çözgü çözülürken, dikine çakılmış çivilerin içine sokulduğunda çok rahat dönerler. Dokuma sırasında masır mekiğe takılır. Bu işler, ya akşamları ya da yağmurlu zamanlarda evde kalınca yapılır.

1 okka ipten 1 bezlik çıkar. Elde edilen ipliklerden istenilen boyda *çözgü* hazırlanır. *Ak bez* veya *alaca* dökülür. Ceviz yaprağından kahverengi, nar kabuğu ve garamuk ağacının köklerinden sarı boya

[199] Bundan hareketle, olumsuz bir durumun birden çok sebebi olduğunu anlatmak üzere, "İğinde de var çarkında da var, önünde oturan forkunda da var" derler.
[200] Yalgın 1993/2: 486-487.
[201] Aladağlarda gülep denir (Yalgın 1993/2: 487).
[202] Yalgın 1993/2: 488.

elde edilir. Diğer boyalar, seyyar satıcılardan, özellikle İlvatlı Hacı Iramazan'ıñ Omar'dan alınır.

Çulhalıkta dokuma.

Alaca veya ak bez yapılacak olan ipler bir miktar un ilave edilerek su içinde pişirilir. Bu işlem, suyun üzerinde boncuk boncuk kabarcıklar belirinceye kadar sürer. Buna çirişleme denir. Çirişlenen ipler, *çile ağacı*

denilen ortası yuvarlak delik olan bir ağaçtan geçirilerek suyu süzülür. Sonra ağaçlara serilerek kurutulur.

İp çözme işi genellikle Hisinalīliñ çardağında yapılır.[203] Güccük Gız çözüverir. İminīl'in ve Garabacōlīl'in çardağında da ip çözme yeri vardır. Buralarda belli mesafelerde çözek ağaçları bulunur. Buralardan dolaştırılan ipler çile ağacı ve galle ağacından geçirilir. İki kişi karşılıklı olarak bunları tarağa ve kücüye geçirir, çulhalıkta dokumaya hazır hâle getirilir.

[203] 1940'larda Sümerbank, Kamil, Hilmi, Abbas, Küpçü ve Hisinalīl'in evlerinin içinde olduğu, on kadar eve dokuma tezgâhı ve iplik verir. İplikler işlemden geçirilir, belli bir ücret karşılığında düz bez olarak dokunur. İyi dokuyanlara ilave olarak Sümerbank basmalarından hediyeler verilir. Bu tezgâhlar, bizim çulhalıkların biraz daha gelişmişidir. Yukarıda bir makara ve buna bağlı bir ip vardır. Ayak basınca ip çekilir. Mekik de buna göre sağa sola gider. Genişliği çulhalıktan biraz daha fazla, yaklaşık bir metre kadardır. Hisnialīl'in evinin bitişiğinde oğlak damı gibi bir yer vardır. Tezgâh buraya konur. Avni burada isteyenlere dokumacılığı öğretir. "Köyün kadınları buradan çıkmaz oldu" diye dedikoduya çıkar. Ailelerden 10 yıl kadar bu tezgâhları kullananlar olur. Köy işlerinden de vakit bulamayınca bir süre sonra tezgâhlar iade edilir. İp çözme işinin Hisinalīl'de yapılması bununla ilgili olabilir.

EVLİLİK

Kız İsteme

Evlenilecek kızda sağlık, güzellik, geçim ehli olma, çalışkanlık ve iş becerisi yanında zenginlik de aranır. Oğlanın da aynı şekilde sağlıklı, yakışıklı, becerikli, iş güç sahibi ve varlıklı olması tercih sebebidir. "İki çıplak bir hamama yakışır; kaz kazıla, kel tavuk kel horazıla" atasözleri geçerliğini her devirde korur. Ancak aranan özelliklerin tamamını bir arada bulmak her zaman mümkün olmaz.

Esasen, nüfusun az olduğu köy ortamında fazla seçenek de yoktur. Oğlanın ve kızın yaşıtları bellidir. Aileler, bunlar hakkında değerlendirmeler yaparlar: "Falan ile filan bizi beğenmez; biz de filanı beğenmeyiz. Geriye şu seçenekler kalıyor."

Aile arasında kararlaştırılıp uygun görülen kız, babasından "Allah'ın emri peygamberin kavli üzerine" istenir. Bu isteme işini oğlan babası, anası ve yakınları yapar. Açıkça istemeden önce ara dünürlerle iş olgunlaştırılır. Bu süreçte anne sorumluluk alır. İş belli aşamaya geldikten sonra baba haberdar edilir. İlk istemede oğlan bulunmaz. Kız evi, "Yakınlarımızla ve kızla görüşüp danışalım. Nasipse olur." diyerek kesin sözü birkaç gün sonraya bırakırlar. İşi anne olgunlaştırmıştır. Sonraki gelişte, kararı tebliğ etme görevi babaya verilir: "Allah yazdıysa biz ne diyelim?.." Böylelikle, babanın itibarı korunur; baba da dünürler de kızı babanın verdiğini sanırlar.

Söz ve Nişan

Söz verildikten sonra nişan yapılır. Nişanda yüzük, altın takılmaz. Oğlan tarafının maddi gücüne göre altın yüzük, beşibirlik,[219] sarı lira,[220] bilezik gibi ziynet eşyası düğüne birkaç gün kala elti ve görümce tarafından takılır.[221]

Köylünün camiye devam oranı yüksektir. İnsanların en toplu bulunduğu yer camidir. Bundan dolayı nişan haberi camide duyurulur.

[219] Köyde söylenen türkülerde de geçer: "Beşibirlik değil midir (yangın baygın Ayşa'm)/Ak gerdanı parlatan."

[220] Bir mâni de şöyledir: Dam başında gezen ōlan/Tozlukcuğu güzel ōlan/ Babañ seni evercen der/ Sarı lira kazan ōlan. Kuma ağzından söylenmiş bir başka mâni: Ortak üstü evlenmede/Üç sarı lira kârım var."

[221] Zaman içinde bu âdet de değişerek, sözde ve nişanda ziynet eşyası takılır olmuştur.

BAYRAM

Düğünün öznesi nasıl gelin ise, bayramın öznesi de çocuktur. Çocuklar, bayramda kendini çok özel ve değerli hisseder. Bayramda alınan yeni giysiler, seher vakti teklifsiz her evin kapısını çaldığında ev sahiplerini kendilerine şeker ikram etmek için hazır bulma, el öpmeler, bahşişler, bayram namazında büyüklerle birlikte eşit olarak saf tutma… Bütün bunlar, çocukları toplumun birer parçası hâline getirmeye yönelik uygulamalardır.

Anneler, zamana karşı yarışarak dokudukları ak bezden bir don dikip kara boyaya batırıp bayrama yetiştirdi mi değmeyin çocukların keyfine! Bir de üstüne yeni alaca dokumadan yelek (yakasız gömleğe yelek derler) dikildiyse tam takım bayrama hazır demektir. Çocuklar bayramlığını giymek için sabırsızlanır.[251]

Çarşıdan giyecek almak diye bir şey yoktur. Hem maddi imkân yok hem alışkanlık. Bazısı, imkânı olmadığından her bayrama yeni bir giyecek yetiştiremez. Ramazan Bayramı yoksulların, Hacılar Bayramı zenginlerindir. Onun için Ramazan Bayramı'nda yeni elbise giyilmese de olur. Hacılar Bayramında ne yapıp edip yeni giysiler hazırlanır. Böylece en azından iki ay kazanılmış olur. Aşağı yukarı herkes benzer şartlarda olduğu için, bu durum çocuklar arasında pek problem doğurmaz.

Çocuklar için bayram demek şeker toplamak demektir. Ancak eski zamanlarda şeker pahalı olduğu için, onun yerine başka şeyler ikram edilirdi. Bunlardan birisi katmerdir. Katmer, küçük tabak büyüklüğünde, yağlı pekmez şerbetine batırılmış yufkadır. Bazısı bal şerbetine batırır, bazısı da çöre yağı kullanır. Bunlar toplanan katmerler arasında fark yaratır. Bir de güggülük vardır. Şimdilerdeki soğan halkaları büyüklüğünde, katmerde olduğu gibi yağlı şerbete batırılmış hamur işi tatlıdır. Hem katmer hem de güggülükler, çocukların elinde bulunan çubuklara üst üste dizilerek taşınırdı. Çubuklar, baharda genellikle taze çam dallarının kabukları soyularak yapılır, katmerlerin düşmemesi için alt ucunda yukarıya doğru kısa üç dört dal bırakılırdı. Bu çubuklar evin çeleninde bir yerlerde saklanır, bayramlarda yıkanıp hazırlanırdı.

[251] Bazısı giysisini arifeden giyip sokağa çıkar. Diğer çocuklar, onu "Bayramlığına pislemiş" diye ayıplarlar.

ÂDETLER VE İNANIŞLAR

Köyümüzde eskiden gelen bazı âdet ve inanışlar bulunmaktadır. Mesela çorapla uyumak iyi sayılmaz. Ayağında çorapla ölen kişinin imansız gideceğine inanılır.

Eskiden, oğlunu askere uğurlayan anneler, çarkta eğirmekte olduğu ipliği, ucunda fitili olduğu hâlde bir pinar veya kesme dalına dolayarak ya duvar deliğine sokar ya da darabaya asarmış. O, oğul askerden gelinceye kadar öylece kalırmış. Bu uygulama, eski zaman ebelerinin yortusuymuş. Sonradan unutulmuş.

Askere gidenlere uğur parası, arılık verilir. Askerden gelenler de yakınlara, komşulara kına, iğne, asker sigarası gibi hediyeler getirir.

Yerde yatanın üzerinden geçilmez. Aksi takdirde atlayanın günahları yatan kişinin üzerine dökülür.

Eşik başlarında yatılmaz, oturulmaz, basılmaz; şeytan ilişir derler.

İkindiden sonra, evden tuz ve acı bir şey verilmez. Ateş istemeye gelseler de vermezler.[269] Bir şey (tuz vs.) verecek olsalar içine sönmüş kömür korlar. Uğursuzluk sayılır.

Ellerin göğüste bağlanması iyi sayılmaz, kısmetin bağlanacağına inanılır.

İkindi ile akşam arası şeytanın karısını boşadığı zamandır. Bu zamanda bir iş yapmak iyi sayılmaz.

Yörükler, baharda yaptıkları ilk yoğurdun içine üç gün gümüş para koyarlar.

Yoğurt veya ayran verilen kap, boş iade edilmez. Verilecek bir şey yoksa içine bir tutam tuz veya su konur. Nisanda yağan yağmur ekinlere iyi gelir. Bunun için, nisan yağmuru ambara yağar derler. Nisan yağmuruna "gök suyu" derler.[270] Bir kapta biriktirilir, bereket getirmesi için ambarlara serpilir.

Kaz sürüsü göçerken, tavuklara yem verilirse, daha çok ve iri yumurtlayacağına inanılır.

---

[269] Kibritin değerli ve az bulunur olduğu çağlarda ocaktaki korlar küle gömülür, ateşin sönmemesine dikkat edilirdi. Ocağın sönmemesi, eski çağlara kadar giden mecazi bir anlam da taşır. Ateşi sönmüş olanlar komşudan ateş isterler, verilen birkaç koru avcuna koyduğu külün üzerinde koşarak eve getirirdi. "Ateş almaya gelmek" sözü bu geleneğe işaret eder (Bu uygulama Akseki'nin Değirmenlik Köyünde de vardır: Girgin 2016: 17).

[270] Gazi Altun, kendi köyü olan Yozgat Boğazlıyan'a bağlı Oğulcuk köyünde de aynı tabir ve uygulamanın bulunduğunu belirtti.

YİYECEKLER

Et Yemekleri

Kışın önünde kesmek üzere herkes bir iki keçi besler. Buna besi keçisi derler. Kurbanda da büyük çoğunluk keçi veya teke keserler. Köylünün bunların dışında et alması söz konusu değildir. Kasabı, çarşı-pazarı, daha doğrusu imkânı yoktur.

Kıyma ve dolayısıyla köfte ve türevleri bilinmez. Et işlenmeden, farklı şekillerde tüketilir. Bunların en yaygını ve sevileni *sırım/külbastı*dır.[291] Bunun için et, bıçakla 2-3 cm kalınlığında olabildiğince uzun şekilde hazırlanır. Buna sırım denir. Bu sırımlar tuzlandıktan sonra odun kömüründe pişirilir. Bu sırada kül bulaştığı için külbastı da denir.[292]

Kesilen keçinin eti çeşitli şekillerde pişirilerek yendikten sonra kalan kısmı kavurma yapılır. Bu kavurma kışın yemeklere azar azar konur.

Kavurma iki çeşittir. Birincisi arka butlardaki kara etlerden yapılır. Soğanla kavrulup yumurta kırılarak da yenebilir. Soğansız yapıldığında üzerine biraz bal konduğu da olur. İkinci kavurma çeşidi, küçük küçük doğranan kaburga kemiklerinden yapılan kemikli kavurmadır. Bu, özellikle tarhana aşına ilave edilir.

İç yağı dondurularak yemeklere konur. Sıcak ekmeğe sürülerek de yenir. İç yağı eritilip süzüldükten sonra kalan posası dondurularak yenir. Buna çığındırık veya çiğindirik denir.

Bir diğer et yemeği kemikli etlerin tuz ve biber ilavesiyle haşlanmasıdır. *Et yahnisi* ise, haşlamanın domates salçası, tereyağı, soğan ve nohut ilavesiyle pişirilmiş şeklidir. Yahni, düğün ve mevlit yemeklerinin ana yemeğidir.

Kesilen keçinin bütün organları değerlendirilir. Kellesi ütüldükten sonra derisi sıyrılır, temizlenir veya yüzülür. Etler bıçakla küçük parçalara ayrılır. Tereyağı ve salça ile pişirilir. Buna *baş aşı* denir. Ayrıca paça çorbası yapılmaz. Paça da aynı şekilde ütülerek buna ilave edilir.

---

[291] Yalgın 1993/2: 464. Değirmenlik'te *diki* denmektedir (Girgin 1998: 36). Diki kelimesi, küçük et parçası anlamında bizde de kullanılır.

[292] Kâzım Kopraman'ın söylediğine göre, Mahmutlu'da sırım saç vb. kap içinde pişirilmekte, külbastı ise kemikli etten hazırlanıp kömürde pişirilmektedir.

ÇOCUK OYUNLARI

Ebe Belirleme

Grup hâlinde oynanacak oyunlarda, önce karşılıklı oynayacak oyuncular belirlenir. Sonraki iş ebenin belirlenmesidir. Bunun için iki yöntem vardır. İlkinde, karşısındakiyle birlikte ritmik şekilde, "Aya-maya-kum-pan-ya bir-şişe-şam-pan-ya" diye sayılır. Son hece kime denk gelirse o ebe olur. Bu yöntemin bir başka uygulaması da şöyledir: Ebeyi belirlemek için daire oluşturarak eller öne uzatılır, sağa sola çevirme hareketi eşliğinde söylenen, "Aya maya kumpanya!" tekerlemesinin sonunda hızlı bir şekilde eller üst üste konur, eli en üstte olan ebe seçilir.

İkinci yöntem ise bir çeşit yazı-tura atmaya dayanır. Bir kiremit veya yassı taş parçasının bir yüzü tükürükle ıslatılır. Islak yüzü yağmur, kuru yüzü gündür. "Gün mü? Yağmur mu?" diye sorularak havaya atılır. Bunun yerine "Kuru mu yaş mı?" dendiği de olur. Bilemeyen ebe olur.

*

Oyunda hile yapmaya "hülebezi (hîle-bâzî)" denir. Oyun başlamadan önce, "Hülebezi yapmak yok!" diye uyarı yapılır. Oyun sırasında hile yapan olursa oyundan çıkarılır.

Çocukluğumuzun bazı oyunlarını öğretmen arkadaşlarım Hüseyin Aksoy ve Süleyman Uysal'ın yardımlarıyla hatırladım. Bunlara Bokcuk ve Cıngırdak oyunlarını da eklemeliyim.

Diğer yandan Türklerde, Toroslarda yaygın olan aşık oyununun bizde oynanmaması ilgi çekici geldi. Acaba eskiler oynuyor muydu bilmiyorum.

Altı Okka

Altı okka, oyunda bir çeşit cezadır. Çocuklardan birisi oyunbozanlık (buna hülebezi derler) yaparsa, yere bir kazık veya sivri taş çakarlar. Diğer çocuklar onu kollarından ve bacaklarından tutarlar, birkaç kez bu şekilde poposunu kazığa vururlar. Bu yapılırken hep bir ağızdan, "Okkalı bekmez, yerden kalkmaz!" diye bağırırlar. Bu tekerleme, çellik oynanırken, oyuncunun dikkatini dağıtmak için karşı tezahürat olarak da söylenir.

Ebe, mendili birinin arkasına çaktırmadan kor ve dolaşarak mendili alır, mendille vurmaya başlar. O da yerinden hızla kalkar, ebeye vurdurmamaya çalışarak diğer çocukların etrafını dolaşıp yerine oturur. Bu sırada diğerleri hep bir ağızdan "Eşşek dayak yedi" diye tempo tutarlar. Oturan oyuncular arkalarına bakmadan mendilin konulup konulmadığını elleriyle kontrol ederler. Mendili bulan yerinden kalkar, ebeyi kovalamaya başlar. O da koşarak mendil koyduğu oyuncunun yerine oturur. Yakalarsa ucu düğümlü mendille sırtına vurur ve ebe değişmez. Ebe yakalanmadan yerine oturabilmişse yeni ebeyle oyun devam eder.

Taş Oyunları:

Çitdaş/Beş daş[312]

Oyuncuların yaşına ve büyüklüğüne uygun beş tane küçük taş bulunur. Önce oyuna kimin başlayacağı belirlenir. Bunun için avuç içine alınan 5 taş havaya atılıp yere düşürülmeden elin ters tarafında tutulmaya çalışılır. Oyuna, rakibinden daha fazla taşı tutan önce başlar.

Çitdaş, sırayla 10 farklı oyunun (elin) birleşiminden oluşur.

Birler: Taşlar yere saçılır. Bu elde teker teker yerden toplanacağı için bir araya düşmemesine dikkat edilir. Yere saçılan taşlardan birisi (birbirine yakın olanlardan) alınır. Bu taş havaya atıldıktan sonra aynı elle yerdeki taşlardan birisi alınır. Atılan taş da düşmeden yakalanır. Bütün taşlar bu şekilde alınınca birler geçilmiş olur.

İkiler: Taşlar tekrar yere atılır. Bu defa yerdeki taşlar kolay alınacak şekilde gruplandırılarak ikişer ikişer aynı şekilde alınır. Taşlar yere atılırken bir araya düşmesi için hile yapılmamalı, yüksekten yere bırakılmalıdır.

Üçler: Taşlar 3+1 şeklinde gruplandırılarak alınır.

Dörtler: Yerdeki 4 taş tek seferde alınır.

Beşler: Taşlardan dördü avuç içine, birisi başparmakla işaret parmağı arasına alınır. Bu taş havaya atılıp diğer dördü yere bırakılır. İkinci defa atıldığında yerdeki 4 taş eksiksiz alınır.

[312] Beş taş oyunu Türk dünyasında yaygın olarak bilinmektedir. Ahmet Cebeci'nin anlattığına göre Bulgaristan'da, hatta Yakutistan'da bile benzer şekilde oynanmaktadır (Karabillioğlu 2015: 26-27).

21
Derede davşan izi
Hep düşman etti bizi
Bir rüzgâr esti bize
Ayırdı ikimizi.

Su destide bulanık
Serhoşum bağrım yanık
Geceler on dört saat
El uyur ben uyanık.

Karanfil deste gider
Kokusu dosta gider
Sevdiğini almayan
Gabire hasta gider[357]

22
Ufacık daşlardan kale yapılmaz
Bir ben ölmeyince cihan yıkılmaz[358]

Bastım da gırıldı iğdeniñ dalı
Kötüye düşeniñ böyl'olur halı[359]

Başımda siyahım var
Güzellerde âhım var
Kimse bana yar olmaz
Benim ne günahım var?[360]

[357] Bu ve sonraki türküyü öğretmen Süleyman Uysal, Kedici lâkabıyla da bilinen rahmetli Ayşe Tekin (ö. 2016) teyzemizden derlemiştir.
[358] Bu sözler, başka türküde de geçer. Oyunun akışı içinde, başka türküye ait sözlerin aynı ezgi ile söylendiği anlaşılmaktadır.
[359] Bu sözler, başka türküde de geçer. Oyunun akışı içinde, başka türküye ait sözlerin aynı ezgi ile söylendiği anlaşılmaktadır.
[360] Bu dörtlük Zeki Duygulu'nun Uşşak bestesinden alınmıştır. Çeşitli sanatçılar tarafından plağa okunmuştur.

Garadır gaşlarıñ a yârim benzer kömüre
Bu sevdanıñ zararı çok ömüre[361]

Ayağında yemeni
Basıp gelir çimeni
……[362]
Basıştırma memeni.

Duttum barmaklarından
Öptüm yanaklarından
Vallah alırım seni
Beyin konaklarından.

Giden yolcu durur mu?
Süt iliman olur mu?
Ben bu dertten ölürsem
Ağlayan bulunur mu?

Perenceden bakıyor
Gül fidanım bakıyor
Irakının mezesi
Ciğerimi yakıyor.
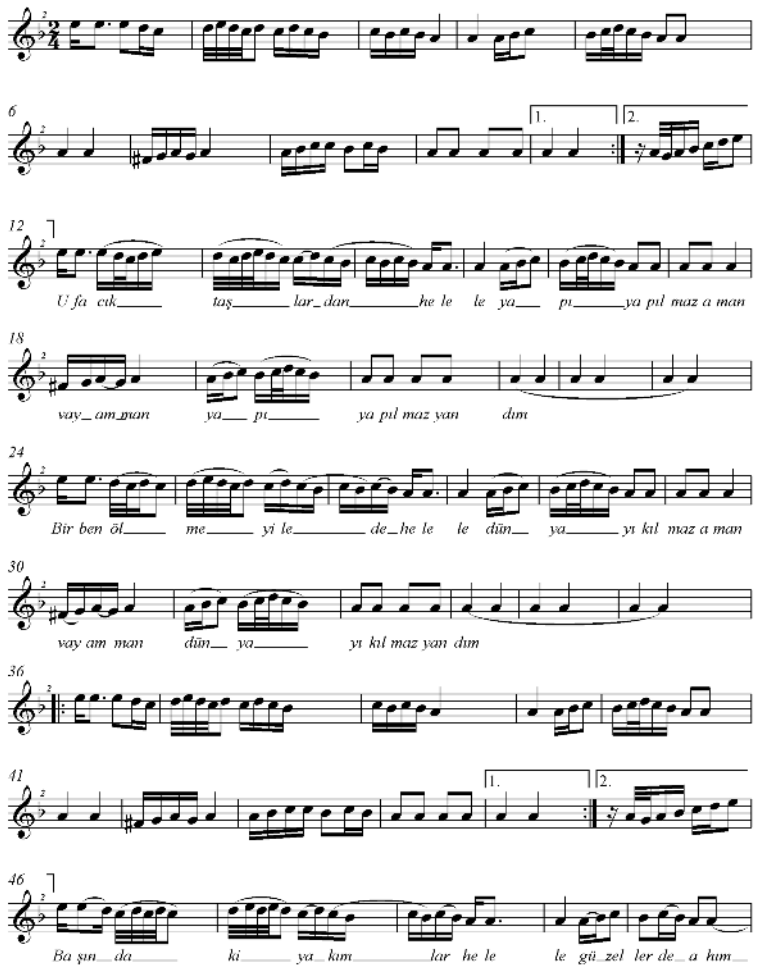
Başımda siyahım var
Güzellerde âhım var
Güzellerde âhım var
Kimse bana yar olmaz
Benim ne günahım var?[363]

[361] Bu sözler, başka türküde de geçer. Oyunun akışı içinde, başka türküye ait sözlerin aynı ezgi ile söylendiği anlaşılmaktadır.
[362] Köçek Abdullah'ın kasedi bozuk olduğu için bazı sözler anlaşılamamıştır.
[363] Oyunun akışı içinde, belki de talep üzerine, bir türkü bitmeden diğerine geçme söz konusudur. Bu türküde de böyle bir karışma var gibi görünmektedir.

UFACIK TAŞLARDAN KALE YAPILMAZ

Yöresi: Akseki-Taşlıca
Kaynak Kişi: Abdullah Coşkun

Derleyen: Hasan Bozkurt-A.Rauf Ulusoy
Derleme Tarihi: 2011

23 Garatay Türküsü[364]

Evimden çıktım başım selâmet
Çaltılı'ya vardım koptu kıyamet
Güccüklerim büyüklere emânet
Vurma zalim vurma yareme vurma
Güccük Garatay'dan intikam alma.

Hanaylar yaptırdım bir uçtan uca
İçinde yatmadım üç gün üç gece
Çifte kurbanlar keserim vardığım gece
Bağlantı

Atıma bindim de yola yürüdüm
Evvel Garatay idim şimdi çürüdüm
Ormana'nın içinde ben de bir idim
Bağlantı

Ormana'dan çıktığımı görmüşler
Gır atımıñ sekişinden bilmişler
Beni öldürmeye karar vermişler
Bağlantı

Manavgat yolları sade mermerden
Yedi gün yatmışım kimse görmeden
Yetiş ōlum Āmet guzgun yemeden
Bağlantı

[364] Türküyü anamdan derledim. Akseki köylerinde bilinen ve asıl Ormana'ya ait olan bu türküyü 2 Kasım 1978'de bu köyden Arap Mehmet'ten de derlemiştim (Kurnaz 1991: 58). Türküde geçen Güccük Karatay, adına türkü yakılan kişinin küçük oğlu Ahmet'tir. Babası öldürüldüğünde çok küçük olan Ahmet Karatay, türküyü derlediğim tarihte yetmiş yaşlarında, İstanbul'da nalburdu. Türkü hakkında ayrıca bk. Güzel 1983: 151-159.

Mâniler

Türkçenin konuşulduğu her yerde mâni söylenir. Çoğunun okuma yazması olmayan insanlara böyle mâni söylemeyi kim öğretmiş olabilir? Gelenek, nasıl güçlü bir öğretmen ki, bu kadar çok ve başarılı öğrenciler yetiştirebiliyor?

Köyümüzde mâni söyleme geleneği yaygındır. Ben 1975'ten beri bunları duydukça not alırım. Bu gelenek çok dinamik olduğu için hâlâ mâni söylemeye devam edilmektedir. Bunların tamamını kayda geçirmek imkânsızdır. Benim duyabildiklerim şüphesiz ki sınırlıdır.

Maniler genellikle sevda, özlem, ayrılık veya sosyal konularda söylenir. Olaylar karşısında köylünün tavrını, duruşunu yansıtır, yön verir, telkinde bulunur, halkın vicdanı olur.[365]

Köyümüzde iki kadınla evlilik bir elin parmağı kadar bile yoktur. Olanlar da, anlaşılabilecek birtakım ihtiyaçlardan kaynaklanmıştır. Buna rağmen, ortak (kuma) istemediğini bildiren mânilerin söylenmiş olması anlamlıdır:

Asmalarıñ yaprağı
Ben istemen ortağı
Senin için gırıldı
Kapılarıñ tokmağı.

Çift makine kap'üstü
… 'nıñ çoktur dostu
Dostu çoktur hel'amma
Vardığı ortak üstü.

Durnacı'da darım var
Namusum var, arım var
"Ortak üstü evlenme" de
Üç sarı lira kârım var.

Köyümüz taşlık bir arazi yapısına sahip olduğundan at beslemek için uygun değildir; katır ve eşek yaygındır. Bununla birlikte atın bir zenginlik göstergesi olduğu da anlaşılmaktadır:

[365] Köyümüzün mânilerinin bir kısmını yayınlamıştım (Kurnaz 1993a: 59- 60; 1993b: 59-63; 1993c: 52-53).

Kelimeler

Aba: Abla.

Abdal bayrağı: Birisi iş yaparken, boş boş dikilen, oyalanan kişi hakkında söylenir.

Abıca: Amca.

Acı yavşan: Acı bir bitki. Özellikle mide rahatsızlığına karşı kaynatılarak suyu içilir.

Acı geğrik: Mide ekşimesi, mide bozukluğu.

Acık: Azıcık, birazcık, bıccık.

Acı-: Havanın soğuması.

Acımık: 1. Ekinin içinde yetişen zehirli bir bitki. Atasözü: Acıyanı acımık tutar. "Merhametten maraz doğar" anlamında. 2. Çok sık dallı, acı ve fena kokulu bir yaban otu. 3. Çokça buğday tarlasında biten ve delice, karamuk da denilen ot ve tohumu. 4. Sütleğen. 5. Mavi kantaron.

Acın-: Başkasının haline üzülmek.

Açık boya: İnsanların kusurlarını anında yüzüne vuran; sakar kişi.

Adaçayı: Dağlarda yetişen, pek çok çeşidi bulunan hoş kokulu bir tür çay.

Adamakıllı: Tam olarak.

Aga: Abi.

Ağa: Patron, iş sahibi.

Ağdır- (bk. Ağ-).

Ağırcanlı: Tembel, yavaş hareket eden; canıağır.

Ağ-: 1. Yükselmek; bitki sarılmak. 2. Merkeplerde iki yandaki yüklerden birinin ağır basması. Eğmek veya ağdırmak da denir.

Ağna-: At, katır, eşek, domuz, keklik, tavuk gibi hayvanların, özellikle üzerlerindeki bit, pire vb. haşereden ve bunların verdiği kaşıntıdan kurtulmak için yerde yuvarlanması (BKT, merâge, yüzek maddeleri).[406] Her hayvan belli bir yerde ağnar. O yere ağnak denir. Eşeği cennete koymuşlar; "buranın ağnayacak küllüğü yok" diye çıkmış derler. **Ağnak**: Hayvanların ağnadıkları yer.

Ağrı: Yön, istikamet belirten bir kelime. Örnek: Yolun sağından ağrı gel. Şu yamaçtan ağrı yürüdü gitti.

Ağrın-: 1. Zoruna gitmek, gönülsüz iş yapmak. 2. Bir işi ağır bulmak, yüksünmek, yük saymak, angarya saymak. 3. İncinmek, gücen-

[406] Köyümüzdeki birçok kelime Antepli Mütercim Asım Efendi'nin Burhan-ı Kātı' Tercümesi'nde de yer almaktadır. Bunların hangi maddelerde geçtiğini BKT kısaltmasıyla belirtmek istedim.

mek, kırılmak. 4. Bir şeyden incinerek sızlanmak, yakınmak.

Ağustos armudu: Ağustos ayında olgunlaşan, iri, sulu bir çeşit armut.

Ağzı (ağız) ol-: Ağız hastalığına yakalanmak. İnsanlarda ve hayvanlarda görülen şap hastalığı. Özellikle hastalığa yakalanan büyükbaş hayvanların ağzından salya akar, yiyecek yiyemez, su içemezler. Tırnakları iltihaplanır, şekil değiştirir ve pis kokar. Tabak hastalığı da derler. Tedavi için şap atarlar, yarayı şapla ovarlar. **Ağzını kesmek**: Bir kimseyi kızdırmak için sözlerini ağzını eğip bükerek taklit etmek, alaylı bir şekilde tekrarlamak. **Ağzının kokusunu çek-:** Birine minnet etmek, kaprislherine katlanmak zorunda kalmak. **Ağzının tavanı yok**: Yalancı, palavracı, küfürbaz kimse.

Ahım şahım: Çok güzel.

Ahır: 1. Evlerin alt katındaki hayvan damı. 2. Pınarların önünde tomruktan, taştan veya betondan yapılan su teknesi, batma. 3. İçinde üzüm çiğnenen beton veya ağaç tekne, şırahane. Üzüm ahırı.

Ak andız: Bir andız türü.

Ak darı: Pirince benzer, küçük, yuvarlak darı türü. Bazı yörelerde kum darı denir. Buğday gibi özlü değildir. Buğdaya karıştırılarak un yapılır. Yarma yapılarak aşı pişirilir. Kavurgası lezzetli olur. "Darılana darı aşı, barışana kar aşı" şeklinde bir tekerleme vardır.

Ak don: İnce bezden dikilen, dizlere kadar inen, uzun, erkek alt iç çamaşırı; külot.

Ak götürü dök götürü: Suyu çok ayran.

Ak fasülle: Kurufasulye.

Ak halva: 1. Kaynar su, un, pekmez, tahin, tereyağı, bal ile yapılan bir çeşit helva. Yörükler *goca bulamaç* der. Bulamacın ortasına şerbeti konur. Arabaşı gibi, bulamaç şerbete batırılarak yenir. 2. Tahin helvası.

Ak murt: Meyvesi beyaz renkli mersin.

Ak kekük: Bir çeşit kekik. Kekik yağı bundan çıkarıldığı için yağ kekiği de denir.

Ak yüzün yukarı yat-: Sırt üstü yatmak.

Akbacak: Bembeyaz, ak pakça.

Akça armut: Bir armut türü.

Akça katık: Civcer, tuluk vb. kaplarda yemek için biriktirilen yoğurdun üstünde oluşan kaymak.

DİZİN

A

Abbas 60, 189-190
Abbas'ıñ İsmīl 189
Abbas Mēmedi 167, 211, 417-418
abdal 16, 24, 59, 76, 163-164, 412
abdal davulu 163, 232
Abdal İni 163, 410, 412, 414
Abdal İniniñõ 41, 410, 414
Abdil Enişte 68
Abdi Paşa 28
Abdulgaffar 76
Abdullah 45, 47-49, 51, 60, 69, 188, 547, 561, 566-567, 569, 574-576, 579-581, 587
Abdullah bin Ali 561
Abdullah bin Hasan 566
Abdullah bin Mustafa 566
Abdullah Efendi 49, 79
Abdullah Efendi ibn Abdullah 588
Abdullah Efendi ibn Mehemmed 144, 551
Abdullah Hoca 67
Abdullah ibn Mustafa 596
Abdullah Kara 21, 28, 32
Abdullah Kocaoğlu 80
Abdullā'nıñ Yeri 409, 413-414
Abdullatif 574-576, 579-580
Abdulvedûd 564
Abduraman 64
Abdurrahim 54
Abdurrahim (Abdürim) 54
Abdurrahman 192
Abdurrahman Ak 81
Abdurrahman Çavuş 54, 60
Abdurrahman Efendi 79
Abdurrahman Güzel 344
Abdülkadir Güler 144
Abdülkadir İnan 132
Abdülkerim bin Mehmed 587
Abdülkerim bin Şeyh Mûsâ 75
Abdülmecid 79
Abdürrahim Karakoç 21
Abidin 60
Abrulun beşi 109
acı geğrik 243
Acı Otlu Belen 408, 414
Acıpayam 305
Ada 414
adaçayı 93, 98, 284
Adana 25, 191, 365
Âdem 373
Adem Kurnaz 61
Adile 64
Agâh Büyükaydın 106, 209, 259, 262, 377, 411
ağaç çileği 92
Ağaçlısırt/Āsırt 559
ağıt 302
ağız (avuz) 275
ağnam vergisi 141
ağu kınası 93
ağustos armudu 90, 101
ağzı olmak 251
ahlat 92, 101, 283
Ahmed bin Mehmed 561-563, 587
Ahmed Efendi ibn el-Hacı Mustafa 552
Ahmed Efendi ibn Vâiz Mehmed Efendi 552
Ahmed ibn Mehmed 591
Ahmedoğlu Gök Yusuf 567
Ahmedoğlu Halil bin Hasan 567
Ahmedoğlu Mehmed bin Hüseyin 567
Ahmedoğlu Mustafa bin Ahmed 567
Ahmed Onbaşı 595
Ahmed Rif'at Beg 587

Ahmet 47, 188, 357, 543, 561-564, 566-567, 574-575, 578-581
Ahmet Ali Dönmez 51, 80
Ahmet Ali Kalkan 190
Ahmet Ali Özçelik (Takalı) 54
Ahmet Ali Özdemir 79
Ahmet Ali Uçar-Hasan Hüseyin Uçar 25, 30-31, 34, 36, 61, 117, 145, 233
Ahmet Arif 250
Ahmet Cebeci 295
Ahmet Çobanoğlu 80
Ahmet Doğruöz 80
Ahmet Duran 90, 104
Ahmet Erdoğan 18
Ahmet Hakan Yıldırım 231, 263
Ahmet Hamdi Akseki 79-80
Ahmet Karatay 76, 344
Ahmetler 67-68, 161, 596
Ahmetler Gapuzu 118
Ahmetlerli 68
Ahmet Rasim 49, 79
Ahmet Taştekin 82
Âhûoğlu Usta Mehmed 144, 551
ak andız 85, 89, 298
akasya 99
akbaba 94, 95
Akbağ 410, 414
Akbelen 408, 410, 414
ak bez 193-194, 198
akça armut 90
Akdağ 106
ak darı 120, 166, 172
Akdaş Yakası 409-410, 414
Akdeniz 74, 104, 106
Akdepe 414
Akduduñ Dibi 410, 414
ak dut 90, 101, 128
Ak Gayrak 41, 65, 410, 414
Akgöt 418
akguş 256, 372
ak halva 281
Ak Hatca 417-418
ak hava 106
Akınlar köyü 76
Akif 64
ak kekük 92, 98
Akmehmet 29, 556
Akmemiş 561-563, 591
Ak Memişĭl 45
Akmemişoğlu Ahmed 567
ak murt 92, 282
Akōlan 417-418
akrep sokması 250, 253
aksak 157, 232
aksak damı 149
Aksaraylı İsmail 574-576, 579-580
Akseki 13, 18, 21-25, 27-30, 33-35, 40, 46, 48, 51, 73, 75-77, 81, 105, 144, 146, 150, 163, 167, 174-175, 184, 186, 189-190, 201, 204-205, 221, 231, 246, 254-255, 257, 259, 263-264, 271, 274, 284, 303, 305, 308-309, 344, 356, 374, 578, 583, 591, 595
Aksekili 98
Akseki Türküleri 302
Akseki Ziraat Odası 167
Aksu 116, 357, 410, 414
Aksu İlköğretmen Okulu 80-82
Aksu Köy Enstitüsü 80
Akşahap 583
Aktepe 597
Aktop 152, 410, 414
ak üzüm 176, 201, 307, 346-347, 351
Akveli 54, 418
Akviran 259
Alaaddin Keykubad 26, 165
alābış (alafalak) 94
ala-bisi 289
ala bŏrülce 240
alaca 185, 193-194, 196, 198, 210, 216, 218, 239, 393
Alaçeşme 116
Aladağ Türkmenleri 85, 255
Alâiye 27-28, 48, 412, 543-545, 547, 551, 579-580, 583-585, 587, 589

ala kırklık 140
Alakilise 594
Alan Guyusu Düdeni 117
Alan Kapısı 414
Alan Kapısı Gediği 414
Alanya 25, 75, 184, 187, 190, 308-309
Alanya işi 165
Alatepe 89, 137, 139, 142, 410, 414
ala üzüm 176
alavada 92, 278
Alavada 75, 552-553
Alaybeğisi Mehmed 543, 545
Aldürbe 159
Alevi 76, 165
alıç 92, 101, 282
Ali 47-48, 51, 54, 58, 64, 262, 351, 355, 376, 543, 545, 547, 561, 566-567, 574, 576-580
Ali Baba 75
Ali Baş 562
Ali Başīl 45
Ali Bayram 67
Ali Bey 375
Ali bin Ali 587
Ali bin Mehmed 561
Ali Buzkan 54
Ali Cengiz 80
Ali Çavuş 69
Ali Efe 161, 236-237, 418
Ali Efendi ibn Mustafa 144, 551
Ali Fakı 53-54, 63, 563
Ali Fakīl 45, 417-418
Ali Fakīliñ Ali 242
Ali Fakīliñ Çukuru 409, 412-414
Ali Fakīliñ Olcāran 116
Alifakıoğlu Mehmet bin Mustafa 53, 566
Ali İhsan Sabis 55, 56
Ali İşler 188
Ali Kara 54
Ali Mutlu 18, 82
Ali Osman Abdürrezzak 21
Ali Özkan 80
Ali Paşīl 45
Ali Sümbül 30, 259, 291, 302
Ali Taşı 32
Ali Veledî 75
Ali Yakıcı 21
Ali Yalçın 80
Ali Zelili 76
Ali Zeybek 61
Allah horazı 94
Allah'ın emri peygamberin kavli 215
allerji 247
Almanyalı 418
altılı on iki gün arası 107
altı okka 285
altı on iki 107
altıparmak 197
altıparmak alacası 196
alt yaka 206
Āmadalı 46, 60
Āmadalı Gökmen 51
Āmadīl 45
Āmat 50-51, 57, 67, 69, 226, 375
Āmat/Çakal Hacı 64
Āmat Çavuş 68, 70
Āmat Dede 68
Āmat Efendi 51
Āmat Kurnaz 60
Āmatlarlı 45
Āmat Onbaşı 63, 243, 348
Āmat Yeri 409, 413-414
Amerika 40, 57
Anadolu 24-25, 34, 40, 55, 135, 237, 308, 543
Anadolu Selçuklu Devleti 25
Anamur 233, 304
Andırınlı Hasibe Teyze 124-125
andız 85, 89, 102, 204, 248, 420, 423, 425, 465, 472, 523
andız gilliği 92, 283, 298
andız katıranı 250
andız pekmezi 248
Ankara 14, 189, 310, 353
Ankara İlahiyat Fakültesi 188
Antalya 13, 15, 25, 28, 39, 40, 75, 81, 170, 188-190

Antalya Belediyesi 190
Antep fıstığı 89
arabaşı 120, 270, 420, 473
Arabistan 65
Arabōlu 115, 417-418
Aralık 414
Arap 237-238, 371, 374
Arap Abdullah 238
Arapça 107, 315
Arap gızı 104
Araplarlı Tosun Hasan 366
Arap Mehmet 315, 344
arap sümbülü 93, 96, 109
Arap Yakası 409, 414
A. Rauf Ulusoy 18, 302
ardıç 85, 88-89, 102-103, 138, 204, 249, 252, 424, 455, 472, 481
ardıç bozlağı 94
ardıç dumanı 248, 253
ardıç gilliği 102
Ardıçlı Depe 408, 414
Arıcı 69
Arıcı Yusuf 67
arı kuşu/arıcı kuşu 94
arılık 242, 244, 248, 254, 258
arı sokması 247
A. Rıza Yalgın 22, 73, 85, 107, 115, 125, 135, 193, 244, 248, 251, 255, 260, 264, 271, 299, 306, 411
Arife Ece Evirgen 21
Arif Sarı 185, 211
arka içeri 207
arka rüzgârı 103
Arkıççа Dibi 410, 414
armut 282-283, 287, 301, 351, 402
arpa 121, 128, 166, 168, 246, 248, 282, 392
arpa andızı 85
arpacık 243
Arpalık 23, 41, 411-412, 414
Asar 23, 32, 99, 109, 414
Āsırt 36, 110, 112, 116, 166, 237, 408, 414
Āsırt Deresi 118
Āsırt Yakası 41
Asiye 64
asker 34, 254, 365
askı 210
askı töreni 210
Asma Dibi 410, 414
Asmalı Guyu 111
astım 248
Āşa 46, 51-52, 54, 60, 63-64, 66-70, 244, 375
Āşa Ebe 60, 65, 69, 156
Aşağı Alan 117, 409, 414
Aşağı Dēmen 118, 410, 414
Aşağıev 49, 211
Aşağı Guyu 112, 410, 414
Aşağışıklar 116, 143
Aşağı Marla Yeri 409, 410, 414
Aşağı Oluk 116
Aşağı Yazı 410, 414
Āşa (Kedici) 63
Aşāsanīl 417-418
aşık kemiği 247
Âşıklar 551
Âşık Mahmut 362
aşık oyunu 285
Aşkar Ağa 561
Aşōñ Çukuru 409, 414
aşure 280
atacak 193
atasözü 18, 300, 381, 453
ataş içerisi 206-207, 212
At Eyerletmez 40, 106, 413-414
At Kırıldığı 411
Atsız 13
avkma 275, 281
Avni 60
Avsallar 246, 308
Avşar Gızı 26, 417-418
Avşar Gızı'nıñ Ōlu 417-418
Avşar Köyü 26
Avşarōlu 26, 417-418
avu 89, 99, 102
avulanma 251
Avulu Su 410, 414

avuz 137
ayakkabı 57, 188-189
ayakkabıcılık 184, 189
ayaklık (paça) 196, 198
aydaş 243-244, 258
Aydın 17, 35, 56, 61, 82, 188, 191, 256, 549
aydına gitmek 191-192, 257
Aydın Cephesi 55
aydıncı 191-192, 257
aydıncı beci 192, 256, 257
Aydıncı Yolu 192, 414
Ayetelkürsi 256, 376
Aygır Deresi 410, 413-414
ayı 94
ayıbudu 93, 98
Ayıcılar 63
Ayı Daşı 408, 413, 414
ayıkulağı 93, 98
ayı şalgası 93, 97
Ayıtaşı 33, 597
Aynacı Yeri 184, 409, 412, 414
Ayna Melek 125
ayran 127, 152, 155-156, 218, 254, 269-270, 275-276, 277, 282, 352, 372, 374, 384
ayran çiçeği 98
ayranlı aş 277
ayrık 93
ayrık tutması 251
Ayşa 215, 305-307, 326, 331, 356, 359, 366, 367
Ayşe 80, 177
Ayşe Ebe 148
Ayşe Eroğlu 18
Ayşe Genç 233
Ayşe Özkan 61
Ayşe Tekin 340
ayva 183, 185, 231, 241-242, 262, 281, 287, 331
ayva reçeli 281
ayvaz 95
Ayvazīl 45
azat mazat 257

B

Bācaz Oluğu 411, 414
badem 90, 94, 121, 126, 128, 134, 139-140, 156, 164, 183, 205, 210, 216, 230, 242, 282, 381, 398, 440, 442, 464, 468, 475-476, 492, 512, 525, 537
bademcik 244, 486
Bağdat 402
Bağiçi 410, 414
bağla 93, 98, 251
bağla tutmak 251
Bağlık 411, 414
Bağyanı 41, 51, 64-66, 92, 116, 118, 171, 181, 410, 414
Bahadır Yaylası 414
bahar 93
Bahri Beğzâde Mehmed Beğ 596
bakla 278, 392
Balcanlık 411, 414
Balcı 68, 185
baldıran 92-93, 98, 278
balık 118, 353
Balıkesirli Zâti 397
Balıklar mevkii 256
Balkan Savaşı 58
ballık 90, 92, 98, 181
ballık inciri 90
balyağlı armudu 90
bamya 152
bardak armut 90
Bartın 305
Basir 562
Basirīl 45, 417-418
basitin 121
baş ağrısı 244
baş aşı 267
Başbakanlık Osmanlı Arşivi 27, 29-30, 34
Başlambıç 41, 118, 414
Batı Cephesi 55, 56
batma 150, 206
Bayındır 17, 34, 62, 88, 189, 190-192, 256, 564

bayır çayı 92, 98
bayır üzümü 176
bayrak eğme 231
bayram 17, 78, 111, 162, 164, 196-198, 201, 205, 235, 239-241, 282, 361, 374, 381, 390-391, 406, 413, 479
Bayram 69
bedel durmak 191
Behiç Yazgan 81
Bekir 60, 68, 561
Bekir Dede 67
Bekirīl 54
Bekir Oluğu 411, 413-414
Bekmezci 141, 418
Bekmezci Mēmet 51
bekmezli etmek aşı 282
Belâzurzâde Ali Ağa 596
Belen 185, 553
Belenardı 414
Belenbaşı 408, 414
belikçi 132
Belikçi Gara Hasan 132
bel kuşağı 196
Belmece 414
bel soğukluğu 244
Berkos 551
bese 133, 135, 244, 247, 249, 252, 301
beş daş 158, 295
Beyik Gır'ın Yeri 414
Beyikyer 32, 41, 409, 414
Beyiñ Bağı 28, 411-412
Beyiñ Yeri 28, 409, 412
bey narı 90
Beyoğlu 4
Beyşehir 26
bezelye 92
bezirgânbaşı 286
bıçık 118
bıçılgan 244
bıtırak/pıtırak 93
biber 120, 267, 269, 270-272, 277, 278, 280
biladan 89, 223
Biladancık 41
Biladancık Suyu 115
Biladan Dibi 410, 414
Biladanlık 411, 414
bilik 58
bilmece 18, 300, 371, 477
bindallı 197
binek 288, 290
Biparalık 411, 414
birdirbir 286
Bir Köy Vardı 21, 22
Biroslu Cerit'in Meryem 201
Biroslu Davulcu Mēmet (Yekte Mēmet) 233, 302
Biroslular 126
Biroslu Mahmud'uñ Ōlu 189
Biros Yolu 414
bişme 176
bişme üzümü 176
bit 140
bittik 257, 274-275
Bizans 23, 40
Bodamya 218
Boğa Bağı 411, 414
Boğa Burcu 109
Boğazāzı 39, 409-410, 414
Boğaz Dēmeni 160, 265
Boğaz Deresi 99, 116, 118
bokcuk oyunu 285
Bolu 305
boran 122
borana 191, 277
borcak 89, 99
Borcaklı Boğaz 409, 414
Boru 418
Bostan Ağa 418
Bostanlık 41, 411, 414
Boşnakça ilmihal kitabı 25
Boynuza Attığı 411, 414
boynuzlu goyun otu 93, 96, 166
boyunduruk 185
boz armut 92, 101
Bozbucak 41, 93, 410, 414
Bozdoğan 159

Bozkır 58, 221, 233, 321
Bozkurtlar 13
bozlak 94
Bozürdü Yanı 410, 414
Bozürzū 41
bozyörük 95
böbrek taşı 244
böcü tutmak 251
böğürtlen 92, 283, 386
Böğürtlenli Daş 414
börek 284
bõrülce 152, 269-271, 276-277
Bõrülcelik 411, 414
bözelek 95, 386
Bucak 185, 577
buğday 98, 118, 122, 134, 142, 166-168, 170, 172, 186, 218, 221, 268-272, 276, 280, 282, 353, 375
buğday çorbası 218
buğday göllesi 258
bulamaç 270-271
bulamaç atma 250
buldubuldu Yusuf (gece kuşu) 94
Buldu Buldu Yusuf masalı 300
Bulduk Usta 163, 233
Bulgar Dağı 369
Bulgaristan 295
bulgur 129, 152, 218, 240, 257-258, 268-269, 271-272, 274, 277, 405
bulgur bülücü 94
bulgur dibeği 318
bulgur unu 269
bulgur unu halvası 281
burçak 121-122, 128
Burçak Çukuru 409, 414
Burçaklık 411, 414
Burdur 161, 188
Burdur Bucak 382
Burhan-ı Kātı' Tercümesi 22, 208
burma 96, 121, 128, 149, 166, 206
Bursa 35, 99
Bük Bağı 409, 414
Bükcēz 41
Bük Deresi 112, 409, 414
büküm 274, 284
bülle 134
bülüç 94, 286
Bülüç Alanı 145, 409, 413-414
Bülüç Asarı 40, 587, 589
bülüç göllezi 166
Bülüç Hisarı 33, 597
bülüç paklası 92, 97
Bünyan 305
bürgü 65, 226
Bütceğiz 414
Büyük Hatıp 52
büzgülü 66, 176
büzülü (kasılı) 198

C

cacık 127
Cambaz Hatca 417-418
Camiõ 410, 414
can erik 90
Can Kız 125
Can Paşa 125
Carcar 51, 417-418
Cavcav 238
Cavit Ünal 127, 141, 192, 242, 250, 264
Cavlak 67
Ceceler 35
cedden gilliği 92, 283
Cemal Kurnaz 61, 76, 80-82, 96, 255, 259, 262, 304, 344-345, 349, 361, 543, 545, 547, 554-556, 569, 581, 585, 591, 594
Cemâller 551
Cemellerlĩl 45
Cemerler 116, 143, 145, 233, 265
Cemerlerli Deli Asiye 233, 356
Cemerler Obaları 414
Cemerler Yatağı 414
Cemil 567
cemre 108
Cendeve 63
Cenupta Türkmen Oymakları 22

ceviz 90, 126, 128, 134, 146, 171, 183, 193, 210, 237, 242, 252, 272, 282, 291, 393, 464, 468, 475, 476, 492, 512, 525, 537
Cevizli 21, 237, 292, 299, 300, 352, 513
Cezayir 233, 302, 314-315
Cezayir türküsü 302
cıngırdak 285
Cırıklı 68-70
Cırla 417-418
cırlavuk 248, 255
Cırlavuk 159
Cide 305
civcer 156
Civcer'iñ Öruğu 116, 414
Civcer Öruğu 151, 409, 414
Civcioğlu 28, 184
Civelek Yeri 409, 414
Civlek 68
Civlek Mēmet 69
crêpe de Chine/Çin kumaşı 198, 201
cuba 149
Cula Bağı 411, 413-414
cūla (gök karga) 94
Cūla Öruğu 31, 95, 263, 409, 413, 414
Cuma Yeri 32, 146
Cumhuriyet 35
cūra 279
Cūracı 31
Cūra Öruğu 31

Ç

çağa 193
Çağla Gediği 414
Çakal 39, 56, 78, 232, 356, 417-418
Çakaldaşı 41, 115
Çakal Daşı 408, 413-414
çakaldişi 248
Çakal Ebe 417-418
Çakal Hacı 64, 189
Çakal Hasan'ıñ İni 410, 413-414
Çakalīl 417-418
Çakalīliñ Kerim 34, 186, 417-418
Çakalīl Teyze 211
Çakal'ıñ Beleni 41, 99, 115, 154, 408, 413, 414
Çakal'ıñ dimbiti 176
Çakal'ıñ Kerim 39
Çakal'ıñ Obası 153
Çakaloğlu 118
Çakalōlīl 417-418
Çakalōlīliñ Ali 186
Çakalōlīliñ Ardıcı 413-414
Çakalōlīliñ Hava 233
Çakalōlu'nuñ Su Yatağı 414
çakalyemez 90
Çakılcık 36, 41, 114, 410, 414
Çakılcık Suyu 114
çakılcı merdiveni 207
çakılcı sepeti 204
Çakıllı Dere 118, 410, 414
Çakıllısefe 410, 414
Çakır Fadime 326
çakşır 196
Çalçıbaşı 23, 410, 414
çalgıcılık 163
Çalıiçi 410, 414
çalı kırmak 121, 166
çalı yakmak 121, 167
çalkacılık 190
Çalkar 307-308
Çalkar Gız 307-310
çalpara 233
çaltı 89, 100, 248, 374, 387
Çaltı 414
Çaltı Arası 410, 414
Çaltı Dağı 40
Çaltılı 344
Çaltılı Boğaz 41, 171, 177, 409, 414
Çaltılı Bük 41, 409, 414
Çaltılıçukur 23, 27, 40, 68, 82, 85, 104, 167, 185-186, 262
Çaltılıçukurlu Balcı 211
Çaltı Sivrisi 33, 597
Çamdibi 166
Çamlı Mezarlık 32
Çamurluk 411, 414

çam üzümü 92, 283
Çanakkale 53, 65
çapa 121, 172, 191
çapacı 191
çardak 208
çarık 132, 151, 196
Çarkçı Köyü 184
çāşır 92-93, 278
Çāşırlı Belen 145, 408, 414
Çatak 414
Çataldaş 171, 408, 414
Çatal-Salsal Seydi 75
çavdar otu 93
Çavuşīl 60, 417-418
Çavuşīliñ Abdullah 78
Çavuşīliñ Hasan 417-418
Çavuşīliñ Kerim 189, 242
Çayır 414
çebiç 136
çelen 204
çelerme 251
çelik oyunu 241
çellik 158, 285, 287-290
Çevlīk 414
çıban 244
Çıbık 418
çıkrık 184, 193
çīlam (çiğdem) 92, 99, 278
çırakma 158, 290-291
çıtırık 89, 92, 100, 109, 278-279, 283, 290
çıtlık 283
çıyan 95
Çiçek Dağı 233
çiftçi bülücü 94
çifttaş 158
çiğdem 97, 109
Çilama 36, 41, 90, 92, 114, 171, 181, 353, 365-366, 414
Çilama Altı 110, 410, 414
Çilama Çakılı 101, 410, 414
Çilama Suyu 36, 114, 128
Çilbırak 417-418
çile ağacı 194
çilek ağacı 101
çileme çorbası 270
çil ilan 95
Çilōlan 191
Çimenli 411
Çimenlik 414
Çimi 28-29, 31, 40, 50, 60, 67, 75, 246, 306, 357, 412, 587, 596
Çimili 40, 60
Çimili Kalaycı 189
Çimili Osman Beğzâde Ahmet Efendi 595
Çingen 163
Çingilliōlu Musa 374
çingilli ot 93, 170
çiriş 92-93, 278
çirişleme 194
çitdaş 295
Çite Deresi 41, 116, 118, 410, 414
çitile 152
çitlenbik 89
Çivicioğlu Mehmed bin Hasan 184
çivileme 205
çivirdik 281
Çivril 187
çoban 103, 120, 122, 129, 132-134, 136-141, 145, 148-149, 151-154, 157, 193, 242, 251-252, 256, 261, 396, 401
Çoban Abdullah Sülalesi 417-418
Çoban Hasan 418
Çoban'ıñ Ahmet 190
çoban yastığı 93, 97
Çolak 417-418
Çolak Hatıp 247
Çolak Mustafa 559
Çolāñ Gelēmesi 32, 411, 413-414
Çolāñ Yeri 409, 413-414
Çolpa 418
çomak 381
çomak üzüm 176
Çomalak 417-418
Çōrak 414
Çōrak Dağı 40

Çōrakiçi 33, 89, 414, 597
çorapçılık 187
Çöngere 27
çōre 89, 92, 100, 239, 279, 283-284, 286
çözgü 193
Çubuk Ali 188
Çubukluk 580
Çukur 409, 414
Çukur Daşı 409, 414
Çukurköy 21, 23, 28, 32-33, 36, 40, 53-54, 57, 65, 81, 85, 89, 93, 104-105, 112, 119, 136, 150, 184, 186, 237, 264, 271, 290-291, 307, 309-310, 405
Çukurköy Deresi 118
Çukurköylü Gök Mustā 94
Çukurköylü Şöför 187
Çukurköylü Urkuya 63
Çukuroba Altı Suyu 414
Çukur Obası Suyu 414
çul 203, 252
çulhalık 194
çullu poyraz 103
çuval 31, 140, 203, 252, 283
Çürükdaş 110, 408, 414

D

dağan 92, 102
Dağan Dibi 410, 414
dağ eriği 92, 101, 283
Dağiçi 414
Dağ İçi 116, 150
dağ karanfili 93, 99
dağ keçileri 93, 107, 121
dağlamak 253
Dağlı Bucak 23-24, 34, 41, 103, 116, 166, 263, 409, 414
Dağlı Bucak Köprüsü 116
dağ nergisi 93
dağ sālebi 99
Dalabasmaz Hasan 69
Dalaman 191
Dalkara Depesi 414
damak 209
damar otu 93
damat 226, 230
dana 134, 391
dandini 232
Dangalak Gızı 233
daraba 206
darabulus 196-197, 236
darı 134, 152, 166, 168, 172, 272, 276-277, 282, 318, 388, 393
Darıcı 418
Darıiçi 169
darı pilavı 276
Darpdaş 118, 408, 414
Daşagan Harman 414
Daşağıl 408, 414
Daşaltı 41, 166-167, 171, 299
daş armut 92, 101
Daşbaşı Harmanı 411, 414
Daşdibi 112
Daşdibi Çeşmesi 414
Daşdibi Guyusu 411, 414
daş erik 90, 92, 101
Daşerik 417-418
Daş Erik 51
Daşharman 235
daş keküğü 284
Daşoluk 408, 411, 414
davan 283
Davandibi 41
davar 16, 122, 128, 132, 134-136, 138-139, 141, 145, 149-150, 152, 154-157, 240, 251-253, 386
davarcılık 187
davar hakı 122, 134
davar ōne inmek 129
Davşanboku 417-418
Davşancı 41, 112, 414
davşancılık 187
Davşan Harmanı 414
davul 58, 65, 217-218, 233, 238
Davulcu Mehmet 145
davurca 251
deddelen 94-95

Dedecik Daşı 32, 105
Dede Korkut 125
Dede Korkut Hikâyeleri 132, 348
dedem sakalı 92, 97, 278
Dedire 553
Dedire Köyü 245
Dedire'niñ Ağıl Yeri 409
değirmen 118, 119, 391, 403, 410
Değirmen Beleni 408
Değirmenci 40, 587, 589
değirmen çöreği 274
Değirmenlik Köyü 18, 21, 221, 231, 245-246, 249, 254, 257, 259, 263, 267, 271, 274, 291, 297-298, 411
değişik yapmak 155
deke 93
dekesakalı 93
Deke Yakası 151, 414
Delīl 45
Deli Alīl 45
Deli Ali 561, 563-564
Deli Ali oğlu Ali bin İsmail 566
Deli Ali oğlu Ömer 566
Deli Fakīl 45
Deli Fakih 564
Deli Hasan 153, 562
Deli Hasanīl 45
Deli Hasan Suyu 116, 154, 410, 413, 415
Deli Hatca 417-418
Deli Hatca Yeri 413, 415
Deli Hatça Yeri 409
Deli İsmīlīl 45
delikanlı 217-218, 231, 237, 250, 362
delikanlı başı 17, 161, 236
Delikdaş 408, 415
Deli Meryem 243, 263
Deli Osman 563
Deli Osmanīl 45
Delōlanīl 417-418
Dēmen Beleni 415
Dēmenci 78, 85, 89, 95, 104, 111, 114, 217, 253, 258
Dēmenci dağı 35-36, 40
Dēmenci'nin Çukuru 227
Dēmenō 410, 415
demirci 184, 188
Demirci Bağı 41, 116, 184, 411, 415
Demirci Hisīn 63
Demirci Hisīn Usta ibn Hasan 45, 591
demircilik 184, 188
demir ilan 95
Demir İttiği 41
Demir İttiği Yanı 410-411, 415
demir pıtırak 93
denizin gıcılaması 104
Denizli 187
Depedağ 40, 106, 408, 414
dere andızı 89
dere bıçığı 118
dere çıtırığı 90
Derelīl 417-418
Derelīliñ Āmadalı 63, 190
Dereli 62, 78, 115, 148, 151, 418
Dereli Mehmed ibn Mehmed 591
Dere Yakası 409, 415
Dereyatak Yolu 415
Der-i Aliyye 561-564
deri eylemek 89, 99
Derin Dere 410, 415
deriye girmek 243
deriye katmak 243
Derviş 51, 53, 77
Derviş Dede 60, 64-65, 148
Dervişīliñ Memedalı 66, 148
Derviş İdris 75
Derviş'in Bağı 65
Derviş'in Mustā 63, 66
deste 63, 168, 169, 256, 340, 356
destiyer 193
Destiyer 415
destur 204
destur dönmek 205
deşeri/dışarı 206, 211
deşeri kapısı 208
deve 119, 134, 135, 187, 243, 256, 264, 305, 321, 374, 388, 396, 399, 404

Deve Beli 408, 415
deve dikeni 93
devedöşü 93
Deve Gömdüren 415
deve götüne girip çıkan 94
Develi 232-233, 302, 321-322
Deve Öldüğü 411
devetabanı 93
Devlet-i Aliyye 551
Devrent 413, 415
Devrentāzı 23, 33, 41, 99, 116-117, 177, 410, 412-413, 415, 597
Devrent Boğazı 28, 33, 40, 89, 117, 265, 597
Devrent Gediği 160
Devresu 415
deyim 18, 169, 300, 425
dibek 284
Dibek 418
diken bülücü (saka) 94
dikme 205
dimbit 176
dimbit dikeni 93, 96
Dinar 68
diş ağrısı 245
dişbudak 89, 102
diş bulguru 258, 272
diş otu 93
divitin 201
Doğrul 60, 66
Doğrullu 60
Doğru Usûl-i Kırâat 49, 79
doktor 352, 405
dokuz daş 297
dolak 132
dolama 245
dolaşkan 245
dolaz 275
domates 120, 127, 139, 185, 267, 269, 272, 280
domates aşı 278
domuz 92, 94, 181, 390
Donu Düşük 418
doñuz soğanı 93
Doñuz Uçtuğu 411, 415
Doñuz Uçtuğu Suyu 115
don yukarı 198
dorum 135
dovga çorbası 271
Dögol 418
Döğünük Sarıdaş 144, 415, 551
Döktüle 418
Dökükdaş 408, 415
Dökük Ōruk 116, 415
Dölekzâde 76
döllük 137
döndergeç 100
Dönek 415
Döne Ōruk İçi 415
dönüş 139, 166
döşek yüzü alacası 196
döven 128, 169, 185
dövme aşı 271
Dudu 67, 69
Dūran Depesi 408, 415
Durdu 61, 67
Durdu Ebe 67-69
Durdu Gelin 14, 60, 418
Durnacı 41, 58, 59, 345, 354, 415
Durnacı Suyu 116
Dutluca 75
Dutlu Harman 58, 60, 90, 112, 232-233, 235, 411, 415
duvar aklamak 205
duvar ustalığı 184
Duzaklı 33, 78, 85, 102, 139, 299, 415, 597
Duzaklı Dağı 35, 408, 415
Duz Daşı 152, 154, 408, 415
Duzlu Harman 411, 415
duz yükü 299
düden 116, 263
Düden 263
Düdenāzı 410, 415
düğme 85, 155, 204
düğmeli ev 211
düğün 17, 54, 58, 76, 103, 129, 163-164, 170, 191, 196-198, 201,

215-219, 226, 231-232, 235-239, 257, 259-260, 264-265, 267, 271, 280, 299, 302, 347, 381, 389-390, 391, 395, 401-402, 424-425, 448, 455, 472, 491, 501
dülüp 193, 369
Dünkü Hadim 22
dürü 216, 230
düve 134
düver 67

E

ebegümeci 92, 109, 248, 278
Edirne 374
Edirneli 375
Edremit 188
Efendi Yeri 409, 412, 415
eflatun 97
Efteşe 24, 27, 34, 203, 247
Efteşeli 375
Efteşeli Hasan Çavuş 569
Efteşe sarı eriği 90
Ege bölgesi 184, 236, 305
egzema 249
eğirtmeç 127, 149, 203
Eğitmen 65, 112, 190
Eğriboyun 417-418
eğri demir 121, 166, 358
Ekecik dağı 122
ekmek çevirmek 127
ekşikulak 92
el fenerleri 129
el-Hac Mustafa Beg ibn İbrahim 29, 40
ellik gâvuru 24
elma 90, 282, 322, 488, 492
Elmalı 28
Elsüz Sultan 75
Emin 575, 577
Emine 46, 49, 51, 54, 61, 63-64, 67-70, 201, 367
Emine Ebe 67
Emine Hanım 266
Emine Kurnaz 14
Emine Yalçın 266
Emine Yılmaz 266
Eminîl 45
Emirâşıklar 583
Emirdağ türküsü 309
Emiş Hala 67, 70
Emiş (İmiş) 68
Emrullah oğlu Mustafa 29, 554
emzik 157
Encümen Yusuf 418
erbain 107
ereğli/eleğri 176
Erengeriş 14, 60-61, 66-69, 105, 134, 150, 256, 257, 262
Erenyaka 76, 116, 143, 145-146, 246
eres 93
erguvan 99, 245, 278, 469
erik 157, 270, 311, 355, 400
erkeç 135, 154, 216
ermaaavk 259
Ermenek 25
Esadullah 567
esen 104
esir almaca 158, 291
Esirges 121, 168
Eski Garaj 188
Eski Hatıp 50, 52-53
Eski Mezarlık 415
Eskişehirli 418
Esma Hanım 233
es-Seyyid Ömer ibn Ali 551
Estere 417-418
eşek 106, 125, 128, 134, 162-163, 169, 177, 180, 185, 187, 206, 217, 248-249, 251, 252, 299, 345, 370, 383, 387, 391, 401, 403-404, 419, 428, 437, 441, 447-449, 456, 471, 475, 481, 494, 495, 503, 519
eşek arısı 389
eşek armudu 92, 283
eşek çayı 93, 284
eşek dikeni 93

eşek gıbışkanı 92, 96
eşek otu 93
eşek turpu 93
eşkıya 35
eşme 140
Eşme 148, 152, 154, 415
Eşşe 68
Eşşe/Āşa 68
etmek yemek 127
et yahnisi 267
Evlek Boğazı 152, 409, 415
Evlek Gediği 144, 409, 415, 551
evran 103
Eynif Ovası 144
Eyyüp 576

F

Fadim 49
Fakı Bağı 41, 92, 118, 181, 411-412, 415
Fakı Bağı Suyu 115
Fakīl 45
Fakıoğlu 52
Fakırdīk Guyusu 111
Fakırdīk Suyu 111
Fakihoğlu 564
falcılık 163
farla 158
Farsça 208
fasulye 157, 183, 185-186, 218, 240, 270, 277, 421, 436, 444, 452, 467, 527
Fatı 352
Fatih 75
Fatiha 376
Fatma 171
Fatma Ana 259
Fatma Parlak 61
Fazıl 561
Fekket 415
Fekket Alanı 409, 415
Fekket Alanı Guyusu 112
Fekket Depesi 415
Felak 376
Felak ve Nas sureleri 248
Ferat 418
Ferfir 118, 119, 413, 415
Ferhat hikâyesi 326
Feride 46
Fersin 69, 75, 176, 246, 306, 368
Fersin Alanı 40
Fersinli Ak Hasan 136, 299
Fersinli Dalaz Emine 233
Fersin üzümü 176
Fertî Dede 76
fes 198, 201, 286
fesleğen 98
Fesli Hatma 418
festiken 92
Fetibey 190, 418
Feyzullah 574-576, 579-580
Fırıncı Ali 418
Fidan 366
Fil Alisi 417, 418
filiz aşı 127, 272
firek 89, 100, 151
firengi 243
fistan 65, 196, 198, 201, 216, 352, 357
fitil 193
Fransızlar 302

G

gabak 301
gabalak 93, 97, 121
Gabalaklı 417- 418
gablābā otu 93, 96
Gabōlan 417, 418
Gadı Çavuş'uñ Bahçası 52, 411-413, 415
Gadīl 45, 52
Gadı Mezarlığı 33, 52-53, 412-413, 415, 597
Gadı Uşağı 52
Gadı Uşağı Sapağı 52
Gadı Uşağı Savağı 412-413, 415
Gadı Yusuf 23, 418
Gadirīl 417-418
Gadirīl Harmanı 413, 415

Gadirīliñ Abdullah 118
Gadirīliñ Abdullah'ın Omar 256
Gadirīliñ Harmanı 411
Galaycı 418
Galburlu'nuñ Hüseyin 51
Galiçya 55
galle 195
Gallen Boğazı 409, 415
Ganime 46, 49
Ganlı Ōruk Daşı 415
Ganlı Yatak 415
Gantar Çukuru 409, 415
Gaplandaşı Başı 408, 410, 413-415
Gapuz 415
garaağaç 89
Garaağaçlı Su 116, 410, 415
Gara Āmat Bağı 41, 410, 413, 415
gara andız 85, 89
gara ardıç 89
garabacak 176
Garabacak Gızı 417-418
Garabacōlīl 194
Garabacōlīliñ Āşa Hala 69
gara basar 121
Garabaş Gızı 130, 221, 417-418
gara borcak 89
Garaca Bük 410, 415
garacōlan otu 278
Garadere 75, 246
gara dimbit 176
Garadōlu Yeri 409, 415
gara dut 90, 101
gara gabak aşı 277
gara gabak reçeli 281
gara gabarcık 245
gara gabarcık otu 245
Gara Gaya 153, 410, 415
Gara Gaya Depesi 415
Gara Gelin 63, 211, 417-418
Gara Gız 361
gara goyun otu 166
garağan 90, 93, 100
Garağanlı Çukur 409, 415
Gara Hasan 50-51, 417-418
Garahayıt 410
Gara Hayıt 41, 415
Garahayıt Boğazı 410
Gara Hayıt Boğazı 415
Gara Hayıt Deresi 118
Garailan Boğazı 414-415
Gara İmam 23, 36, 59, 64, 417-418
gara incir 90
gara kekük 93, 98, 284
gara kış 107
Garakök 60, 68, 417
Garakök Āmat 60
Garakök Dede 60, 90
Garakök'üñ Mēmet 417-418
Garaköle 184, 417-418
Garalīl Savağı 413, 415
Garalīl Yeri 410, 413, 415
Garali 185, 417-418
gara miski 94
garamuk 90, 93, 100, 149, 247
Garamuklu Su 410, 415
gara murt 92, 282
gara musa helvası 281
Garanlık Dere 410, 415
garanlık içeri 206
Garaörüm 410
Gara Örüm 33, 415, 597
gara pelit 89, 100, 184, 470, 506
garasu 117
Garasu 410, 415
Garasu Yanı 415
garatavuk 94
gara tiken 90, 93
Garatuluk 417-418
Garaūrem İni 410, 413, 415
Garavca 75
garavuk 93
gara yaprak 90, 93, 98
Gargılık 41, 415
Gargılık Suyu 115
Garımca Beleni 415
garımca beyi 95
garın ağacı/düver 204
garın aşı 268

Garşıyaka 112, 236, 369, 409, 415
Garşıyaka Guyusu 411, 415
Gartal 418
Gartal Çukuru 145, 415
gatıran 88-89, 136, 149-150, 157, 252, 394
Gatıraniçi 66, 116, 148, 157, 410, 415
gatıran sakızı 441
Gatıran Yokuşu 415
gatır dırnağı 93
Gavaklı Boğaz 415
Gavaklı Goyak 415
Gavgalıyer Daşı 408, 415
Gâvur Bağı 24, 415
Gâvur Düştüğü 411
Gâvurini Mağarası 24
Gâvur İni Mağarası 415
gâvur oklavası 89-90, 102
Gâvur Öldüğü 411
Gavuzan 40, 415
Gavuzan dağı 264
Gaya Arası 410, 415
Gaya Dibiniñõ 410, 415
Gayāl 36, 41, 415
gaylık 204
Gayraklı Harman 411, 415
Gayrancı Beleni 408, 415
Gazandaş 41, 408, 415
gazayağı 278
gazdari 133, 196
gazıl 203
Gazi Altun 254
Gazipaşa 190
gaz lambaları 129
Gebe Bayır 410, 415
Gebece 68, 184
Gebeceli Hasan Çavuş 185
Gebeceli Hasan ve Şaban 187
Gebeceüstü 160
gebelek (kelebek) 251
gebr 24
Geceremeli 67
Gedefe 153, 413, 415
Gedefe dağı 35
gedevel 103, 170, 395
Gedikardı 48, 67, 547
Gedik Hisĩn 68
Gedik Yakası 36, 53, 65, 112, 408-409, 415
Gelēme Sekisi 41, 410-411, 415
gelin 160, 195, 198, 201, 216, 218, 220, 222-227, 230-231, 239, 322-324, 349, 355-356, 362-363, 366-368, 388, 393, 398, 400-401, 403
gelin ağlatma 17, 220, 226
gelin barmağı 93, 99
gelincik 97, 245
gelincik ocağı 245
gelin yemişi 90, 92, 99, 245, 278
Gelves 246
Gelvesli Mehmet Efendi 246
gemici fenerleri 129
Genç Abdal 75, 163
Ger Alı'nın Mustā 185
Ger Ali 61, 136
gerdeme 92, 278
Gerdemeli 415
Gerece 41, 415
Gerece Daşı 415
Gerekmez 41, 415
Gerekmez Daşı 415
Gerekmez Suyu 116
geremillet üzümü 176
Gerik 417-418
Geriş 29, 81, 116
Gernevi 413, 415
ger pelit 89, 100, 128
Gevedere 27
geven 93, 99
geviş 251
gevrecik 89
Gevselik 112, 411, 415
gevselik/gevsülük 148
geyik 256, 264
Geyik Dağı 25
Geyran 16, 31, 61, 66, 88, 116-117, 144-145, 159, 413, 415

Geyran Kahramanı 61, 144
Geyran Yaylası 24, 30, 35, 61, 66, 143, 144-145
Gezlevi 259
gıbışkan 92, 96, 109, 278
Gıcır Dede 52
Gıcır Hasan 39, 54, 78, 185, 188-189, 204
Gıcır Mēmedi 39
Gımılı 417-418
Gırandalı 375
gırapdöşen 201, 367
Gırıkpınar 411
Gırıkpınar Depesi 415
Gırışık 417-418
Gırıt Ali 70
Gırkmalı 418
gızamık 247
gızgın daş oyunu 158
gızıl alıç 101
Gızılavulu 410, 415
Gızılcayurt 36, 410, 415
Gızılçubuklu 415
Gızılgoyak 410, 415
Gızılguşak 415
Gızıl Guyu 111
Gızılin 410, 415
gızıl isti 104, 171
Gızılmandal 410, 415
gızıl üzüm 176
Gızılyer 41, 410, 415
gızlar alacası 196
Gızlar Önceği 241, 256, 413, 415
gız oyunu 232
gileboru 98
gillik 88-89, 100
gillik andızı 85, 89
Giresun 305, 357
Giryan 551, 552
goca ağacı 101
goca ağaç 89
goca ağaç üzümü 283
Goca Alan 409, 414-415
Goca Alīliñ Āmat 186
Goca Ali oğlu Goca Ali 68
Goca Āmat 64, 417-418
Goca Bağ 118
Goca Bağı 410-411, 415
Goca Bağı Suyu 115
Gocabaş 418
Goca Durdu 417-418
Goca Göbek 46, 417-418
Goca Göbek Mēmet Efe 62-63
Goca Hasan'ıñ Yeri 409, 413, 415
Goca Hisīn 61, 68
gocakelle 95
Gocaköprü 415
gocakuş (kartal) 94
Gocalīl 417-418
Gocalīliñ Āmat 54
Goca Musīl 417-418
Goca Tarla 410-411, 414-415
Goca Yatak 410, 414-415
Goca Yeri 409-410, 414-415
Gocoluk 116-117, 145-146, 154, 410-411, 414-415
Gocorman 51, 64, 116, 410, 414-415
Gocorman Suyu 115
gollu örtü 201
gonçağla 95
gonkelebek 95
gontitirek 95
Gorum Dağı 151, 408, 415
Gorum Ōruğu 116
Govancı Yolağı 415
Govanlık 415
Goyun Bükü 409, 415
goyun çiçeği 93
Goyun Çukuru 409, 415
Goyun Depesi 408, 415
Goyun Göbedi 415
goyun otu 93, 96, 99, 166
göbek düşmesi 245
Gödeles 413
Gödeles Depesi 33, 415, 597
Gödene 75
Göğāmadīl Bahçası 411, 413, 415
göğ incir 90, 92, 181

Göğōlīl 45
Gök başlı gâvur 73
Gökçebel 40
Gökçe Belen 39, 99, 224, 410, 415
Gökçe Belen Başı 40, 587, 589
Gökçebelin Başı 33, 597
Gökdemir Baba 75
gök diken/çakır diken 93
Gökgaya 410, 415
Gökgız 417-418
Gök Hasan 68
Gök Hisīn 68
gök kapısı 262
gök karga 31, 94-95
gök kuşak 196
Gök Mehmed 562
Gök Mēmedīl 45
Gökmenīl 24, 33, 46
Gökmenīliñ Āmadalı 210
Gökmenīliñ Yusuf 417-418
Gökmen'iñ Āmadalı 417-418
Gökmen'iñ Çukur 409
Gökmen'iñ Yusuf 190, 365, 366
Gökmen Yusuf 34
Gökoğlu Emin bin Mehmed 566
Göksun 255
gök suyu 254
gök tarhana 270
göktaş 120-121, 176
gökten yağan 93
gök toprak 205, 243
Gök Yusuf 595
Gök Yusufīl 45
Göl 41, 118, 346, 412, 415
Göl Bastığı 411
Gölbaşı 39
Gölbaşı İlkokulu 81
Göl Dēmeni 118-119, 244, 411, 415
Gölgeli Gaya 408, 415
Gölgeli Gaya Guyusu 112
gölle 258
gölle bulguru 272
göllez 92, 97, 278
Göl Mahallesi 118
göl otu 92, 278
Gölüñ Başı 415
Gölün Gözü 278
Gömbe Guyusu 29, 85, 111, 411, 415
Gömbō 29, 41, 114, 410, 415, 569
Gömbō Havutu 29
Gönnet 33, 61, 99, 185-186, 203, 236, 247, 272, 306, 348, 367, 413, 597
Gönnet Deresi 118, 410, 415
Gönnet Gelēmesi 41, 411, 415
Gönnetli 375
Gönnetli Köçek Abdullah 233
Gönnetli Mammuş 211
Göre 122, 169
Göreli 169
göynek 133, 201
göz ağrısı 245
Gözet Daşı 33, 408, 415, 597
göz kanlanması 245
göz kapmaca 293
gözleme 284
Gözlīk 28, 41, 54, 415
Gözlīk Taşı 28, 32
gözotu (ayçiçeği) 282
gramofon 190
gugguk 94, 109, 120, 156
Gugguk 417-418
gugguk otu 92-93, 278
gullap 208
Gumaşçı Yeri 41
Gumaş Yeri 409, 415
gurt atması 249
Gurucu Obası 415
Guru Gatıran 415
Guru Zambak 418
guyrōlü (akrep) 95
Guyruk 415
Guyubaşı 116, 410, 415
Guyuō 410, 415
Guyu Yaylası 159
Guz Deresi 144, 551
Guzguncuk 415
Guzguncuk Deresi 118, 597

Guz Oluk 116, 415
Guzyaka 409, 415
Gübüdük 417-418
Güccüğüñ Gızınıñ Yeri 409, 413, 415
Güccük Abdullah 46, 49, 79, 417-418
Güccük Gırīl 417-418
Güccük Gız 417-418
Güccük Guyu 410, 414-415
Güccük Hasan 68
Güccük Kız 60
Güccük Mēmet 417-418
Güccük Miyar 23, 62, 114, 410, 414-415
Güccük Mustā 51, 68, 417-418
Güccük Mustā'nıñ Yeri 409, 413, 415
Güccük Yokuş 410, 414-415
Güçlüköy 33
güggülük 239-240
güğüm 129, 208
güğümlük 208
Güldane 46
Gūlen 415
Gūlen Dağı 40, 50, 53, 61, 99, 104, 106, 110, 118, 127, 310, 349
gülīcen 193
Gülizar 61, 69
Güllü 46, 61, 69, 356
güllübaş 172
Güllük 189, 411, 415
Gülsüm 64
gümül 174
Gündoğmuş 21, 48, 262, 264, 308-309
Gündoğmuş Gediği 308
Güne 576
günebakan 286
Güney Cephesi 55
Güneycik köyü 262
Güneydepe 415
Güney Harım 415
Güneyyaka (Gönnet) 33, 40
Güney Yanı Mevkii 415
Güni 583
günlük 260
günlük ağacı 90, 93
Günlü Yatak 410, 415
Gürcü 233
güvelek 93
güvercin 94-95
Güzelsu 21, 23, 29, 33, 36, 49, 66, 79, 80-82, 85, 104, 112, 144-145, 148, 157, 184, 204, 235, 264, 404
güzle 159
güz tavı 105

H

haba 133, 151
Habibe 46, 49
Hacāmatlı 67-69, 417-418
Hacāmatlı Yörükleri 21, 60
Hacāmat Yeri 409, 413, 415
Hacettepe Üniversitesi 76
Hacı Abdullah Efendi ibn Hacı Abdullah 588
Hacı Āmadīl 45
Hacı Āmat 36, 69, 78
Hacı Āmat Abdullahı 68
Hacı Āmat Mustāsı 67-69
Hacı Doğrul 76
Hacı Guyusu 112, 129, 411, 413, 415
Hacı Hasan 67-68, 78, 563
Hacı Hasan Ebesi'niñ Bağı 411, 413, 415
Hacı Hasanīl 45
Hacı Hasan'ıñ Ramazan 67
Hacı Iramazan Yeri 409, 413, 415
Hacı İshak 78
Hacı Kerim 161
Hacılar 54
Hacılar Bayramı 239
Hacılar Ebesi 51
Hacılar Guyusu 111
Hacılarıñ Āmadalı 188, 417-418
Hacılarıñ Sarı 417-418
Hacı Latif Efendi-zâde es-Seyyid Ali Sürûrî 589
Hacı Mustafa 78, 561-562
Hacı Mustafa Efendi ibn Hasan 588

Hacı Mustafa ibn el-Hacı Ali 552
Hacı Mustafa ibn el-Hacı Ramazan 552
Hacı Mustafīl 45
Hacının Güccük Gızı 331
Hacınōlīl 45, 78, 111
Hacınōlīliñ Hasan 46, 191
Hacıōlu 417-418
Hacı Yusuf 75
Hadim 22, 106, 209, 259, 262, 377
Hafız Mēmet 49, 53
Hakkı 51, 63, 112
Halep 65
Halil 29, 34, 62, 562, 577, 579-580
Halil bin Hasan 561-562, 564
Halil Çeltik 19
Halil Hadimli 408
Halilūrēm 60, 68, 185, 211
halk tiyatrosu 299
Hamamcīl 45
Hamdi 60, 63
Hamdi'niñ Mustafa 190
Hamdi'niñ Yatak Yeri 413, 415
Hamit 413, 415
Hamit Döneği 410, 413, 415
hamsin 107-108
Hamza bin Mustafa 562
Hamza Keleş 18
Hamzalarıñ Bağı 411, 413
Hamzayīl 45
hanay 149, 208
Han Bucağı 186, 409, 412, 415
Hanımıñ Ōruğu 415
Hanıñ Yanı 410, 415
haranı/harana 148, 155-156, 477, 524
harım 205
Harım İçi 41, 410, 415
Harım İçi Suyu 114
harman 103, 106, 119, 121, 127, 134, 169, 170, 185, 210, 297, 356, 389, 392, 395, 402, 410
Harman Altı 410, 415
Harmangaya 160, 408, 416
Harun Veli 76
Hasan 53, 64-65, 69, 359, 562, 566-567, 574, 576-580
Hasan Ağa 141
Hasanalı 69
Hasan Ali 60, 66
Hasan Ali Doğruöz 52
Hasan Amca 65
Hasan Beşe ibn Ahmed 29, 551
Hasan Bozkurt 18, 302
Hasan Hisīn 51, 64, 68-69, 115, 211
Hasan Hisīn'iñ Harmanı 411, 413, 416
Hasan Hisīn'iñ Mēmet 417-418
Hasan Hüseyin 376
Hasan Hüseyin Kurnaz 191
Hasanīl 24, 33, 417-418
Hasanīliñ Hasan 211
Hasanīliñ Mustā 189-190
Hasan'ıñ Guyusu 111, 411, 413
Hasan ibn Ali 596
Hasan Kılınç 18-19, 67-68
Hasan Onbaşı 68
Hasanpaşa 259
Hasan Rıfkı Efendi 79
Hasan Tahin 64
Hasan Tahsin Cengiz 80, 82
Hasan Yılmaz 136
Hasīl 112, 232, 417-418
Hasīliñ Memedalı 184, 187
Hassefer Topu 410, 413, 416
haşlama 267
Hatca 46, 51, 53-54, 60, 64, 67-70, 352
Hatca Ebe 60, 67, 69
Hatca (Onbaşīl Teyze) 64
Hatca (Topal Ebe) 64
Hatçalı 369
Hatıbīl 45, 52
Hatıbīliñ Abdullah 52
hatıl 204
Hatıp 119
Hatıp Ahmet Efendi 51
Hatıp Āmat 119, 206
Hatıp Hoca 51, 53, 266
Hatıplarıñ Abdullah 45-46, 51, 417-418
Hatıp Mehmet Efendi 30

Hatıp Molla 52
Hatıp Molla Abdullah 52, 562
Hatıp Mustafa 559
Hatıp Mustafa bin Abdullah 45, 52
Hatıpoğlu Mustafa 29, 45, 52, 569
Hatıpoğlu Mustafa bin Mehmet 46
Hatıpzâde Molla Mehemmed ibn Yusuf 144, 551
Hatibīliñ Abdullah 49
Hatma 46, 51, 54, 60, 63-64, 67-70, 116, 244, 359, 385
Hatma Ana 86, 245, 249-250
Hatma/Dippik 64
Hatma Ebe 67, 69
hatmagül 93, 100
Hatma Taşı 32
Hava 49, 53-54, 64, 68-70
Hava Aba 261
Hava Ebe 65
Hava (Sarı) 54
havaza 90, 100, 210
havlu 205, 231, 259, 262
Havva 46, 51, 60, 63, 68, 373
Havva Doğan 60, 68
hayat 205-206, 208, 211, 240
Haydar Baba 14
hayıt 89-90
Hayriye 46
Hayri Yıldız 259
Hayri Yılmaz 21, 53, 82, 105, 150, 264
Hazreti Ali 376
Hebil Yeri 409, 413, 416
helke 208
hendek kazma 166
hep büyük kuşu 94
heybe 137, 203
Hıdırellez 109, 260
Hındım Osman 417, 418
Hisīn 54, 67-70
Hisīn Dede 67, 69
Hızır 31
Hicaz 78, 201
Hikmet Kalkan 21, 80
Hilmi 51
Hilmi Dayı 78
Hilmi Dede 46
Hilmi'niñ Mēmet 190
Hilmi'niñ Seki 186
Hint 400
Hisinalı 63
Hisinalı Dayı 78
Hisinalīl 119
Hisinalīliñ çardağı 194
Hisinalīliñ Harmanı 411, 413, 416
Hisinalīliñ Mahmut 46
Hisinalīliñ Naci 57, 103
Hisinalīliñ Otluğu 413, 416
Hisinalīliñ Yokuşu 51
Hoca Fakih Camisi 29
Hoca Guyusu 112
Hocaköy 33, 35, 40, 186, 272
Hoca Mehmet Efendi 361
Hoca'nıñ Ōlu 39, 46, 112, 417-418
Hocīl 47-48, 417-418
Hocīliñ Ali 190
Hocīliñ Harmanı 411, 413, 416
Hocīliñ Hasan 238
Horasan 111
Horasan erenleri 74
horoz 110, 134, 262, 385
hoşaf 282
Höke Yusuf 67-68
Höseles Ketiri 416
Hrıstiyan 24, 34, 73
Huriye 68
hülebezi 285
Hürü 46, 51, 63, 68, 301, 368
Hüseyin 28, 46, 184, 563, 567
Hüseyin Aksoy 14, 16, 21, 40, 80, 82, 132, 141, 285
Hüseyin Ali 562
Hüseyin Ali ibn Abdurrahman 591
Hüseyin Amca 66
Hüseyin bin Ahmed 562-563
Hüseyin bin Hasan 566
Hüseyin Dede 69
Hüseyin ibn Ahmed 587
Hüseyin ibn Hacı Mustafa 591

Hüseyin Kurnaz 19, 61
Hüseyin Molla 52
Hüseyin Mutlu 64, 80
Hüseyin Özen 190
Hüyükpınarbaşı 259

I

I. Dünya Savaşı 54-55
II. Bayezid 242
II. Dünya Savaşı 35
III. Murat 27
II. Mustafa 48
II. Süleyman 47
Ildız Gırdığı 411, 416
Iraz 69
Iraz Ebe 171
ıscak daş 297
ısırgan 92, 278
Isırganlı 151, 416
Ispālar 47-48, 412, 417-418
Ispālar Bağı 411-412, 416
Ispālar Ebesi 51, 64
Ispālar Ebesi'niñ Bağı 51, 64
Isparta 188, 189
ıstara 245
Işıklar 75, 163
Işıklarlı Hava 233
IV. Mehmet 47

İ

İbiş 64, 115, 417-418
İbrahim 68, 563, 575-576, 578-579
İbrahim Aydın 34
İbrahim Çelebi ibn Hızır 553
İbrahim Ekmekçi 18
İbrahim Paşa 28
İbrām Efendīliñ Harmanı 411-412, 413, 416
ibrik 208
İç Anadolu 109
idare lambaları 129
İdiriz 53, 62-63, 152
İdirizīl 62, 417-418
İdirizīliñ Āşa 233
İdiriz'iñ Gızı 195, 232
İdiriz'iñ Ōlu 232
idrar kaçırma 245
iğ 193, 251, 298
iğne koyma 246
iğnelik 96
iğnelik otu 93, 278
iğne vurma 242
İhlas 376
İki Depe Arası 410, 416
İki Su Arası 410, 416
İkizīl 45
ilana avu veren 95
ilan burçağı 93, 97
ilancık 246
ilancık taşı 246
ilan göllezi 93, 166, 278
ilan karpuzu 99
ilan yağı 93
iledin 89, 149, 150, 157, 454
iledin sakızı 157, 245
ilişik 247
ilişik hastalığı 246
İlvat 35, 60, 185
İlvatlı Hacı Iramazan'ıñ Omar 187, 194
imam 30, 132
İmam Abdullah bin Mustafa 52
İmam Ağılı 413, 416
İmamalı Daşı 236
İmam Hasanoğlu Mehmed Ali 596
İmancı 60
İmancı'nıñ Āmadalı'nıñ Avni 190
İmancı'nıñ Āmadalı'nıñ Mahmut 190
İmancı'nıñ Āmadalı'nıñ Naci 189
İmancı'nıñ Ōlu Āmadalı 118, 184, 189
İminīl 194, 417-418
İminīliñ Abdullah 49
İminīliñ Çakılı 156
İminīliñ Yeri 409, 413, 416
İnardı 23, 410, 416
İnarkası 137
ince borcak 90, 100

incir 17, 56, 57, 90, 92, 128-129, 134, 139, 140, 160-161, 163-164, 176, 181, 183-184, 190, 205, 210, 216, 230, 241, 245, 248-249, 251, 259, 282, 284, 361, 380, 399, 429, 435, 440, 453-455, 457, 460, 463, 469, 474, 490, 492, 497-499, 516, 525, 532
İncir Deresi 115, 410, 416
incirli pekmez 127, 141, 183, 281
İncõ 41, 118, 410, 416
İndeliği 410, 416
indirmelik 17, 218, 227
inek 134, 135, 180, 227, 252, 261, 279, 388, 450, 454, 456, 473, 478, 490, 497, 506
inekçilik 187
İngiliz kilotu 133
İngilizler 55
İniş Dibi 115, 410, 416
İniş İşam 416
İnõ 41
İrahim'iñ Āmat 66, 148, 246
İrasim'iñ Hatca 357
İshakĪl 45
İshakoğulları 188
İshak Seydi 74, 75
İshak Seydi Beli 74
İskele Deresi 410, 416
İskeneseri 65, 416
İslamiyet 73
İsmail 561, 563-564
İsmail bin Abdullah 563
İsmail bin Mehmed 561, 563-564
İsmail Kıvrım 27, 33, 174, 175
İsmet Sezgin 188
İspirĪliñ Emine 60, 67
İstanbul 4, 34, 48-50, 55, 61, 76, 79, 99, 144, 190, 302, 344
isteyicilik 164
İstiklal Savaşı 53
istilik 244, 245
İşamdibi 36, 41, 88, 90, 112, 127, 241
İşamdibi Altı 410, 416
İşamlı Mezarlık 32, 112, 416
işam sakızı 161
işkembe 243, 268
işlenti 167, 185
itburnu 90, 92, 99, 283
itdirseği 243
it gülü 90, 99
İTÜ Makine Mühendisliği 188
İzmir 32, 34, 56, 57, 188, 233, 564
İzmir sandığı 226
İzmir semeri 184
İzzet Girgin 254, 257, 274

K

kabak 156, 272, 336, 389
kabaklık 208, 211
kabızlık 247
Kaçak Hasan 70
Kadı Bağı 28
Kadıoğlu 52
Kadıoğlu İsmail bin Abdullah 52
Kadıoğlu Kadri bin Mehmet 52
Kadıoğlu Yusuf bin Mehmet 52
kadife 197
Kadiyil 569
Kadri bin Mehmed 563
Kafdağı 365
KahramanĪl 45
kahvecilik 187
kalaycılık 163, 184
Kalenderi 75-76
Kalenderilik 163, 412
kalın ekmek 127
Kambur Ali 69
Kâmil 51
kandil 75
kanlı dut 90, 101, 128
Kanlı Õruk Taşı 33, 597
Kanlı Yatak 33, 597
kan oturması 247
Kanuni 27
kapıyı erezelemek 171, 208
kaplan 94
Kaplan Üstüner 21, 603

kaplumbağa 243
Karacaoğlan 23, 101
Karadeniz 314
Karadere 23, 27
karadoğu 168
karadut 255
kara erik 90
kara incir 181
Karakışla 583
Karaman 25, 27, 165, 318-319, 357, 363
Karaman Beyliği 25
Karamanlı 259
Karamanoğulları 25
karamuk 278
karanfil 93, 340, 357
karanlık içeri 207
karasevda 250
karasu 166
Karasu Yanı 410
Karatay 344
Karayolları 39
karga çiçeği/papatya 93
kargı 90, 262
karın ağrıması 245
karın ağrısı 247
karın aydaşı 243
karın şişmesi 252
Karkıcak 583
karpuşta 205
karpuz 127, 186
karpuz otu 93
Karşı Mahalle 40
Karşıyaka 36
Kartal 186
Kartal Çukuru 144, 551
Kasabîl 418
Kasabın İbrahim 190
Kasabın Mehmet 190
Kasai şehri 23
Kasap 418
Kasap (Ali Buzkan) 54
kasım tavı 105
kasnak 89, 100, 151, 188, 387
Kaş 28
katır 58, 66, 128, 134-135, 145, 149, 156, 165, 177, 180, 185, 187, 206, 217, 251-252, 265, 345, 372, 419, 441, 444, 449-450, 453, 456, 461, 471, 475, 481, 489, 495, 518
katır boncuğu 158
Kâtib Mehmed Nuri 575
Kâtib Mustafa Nihâlî 574
katmer 17, 239, 240, 282, 284, 357, 479
katrancılar 25
Katrancıyan 575
Kavaklı Boğaz 409
Kavasîl 45
Kavas Mehmed 561, 563
kavşurma kapı 209
kavun 127, 139, 185, 186
kavurma 267, 270, 272
kayalık 135
kaysı 90
kazancı 34
kazan kurbağası 243
kazayağı 93
kazık oyunu 158, 291
kazıl 127, 149, 158, 250
Kâzım Yaşar Kopraman 18, 21, 138, 145, 230, 267, 279, 375
Kebap Daşı 408, 416
keçi 16, 25, 93, 98, 103, 109, 120, 129, 132, 135-138, 140-141, 149, 150, 152-154, 161, 203, 206, 216, 227, 237, 251-252, 256, 259, 261, 264, 267, 275, 279, 365, 367, 385, 393, 478
keçibiciği 93, 97, 278
Kedici 340, 418
Kedici Āşa 256
kedi kuşu 94
Kedi Piyamı 414, 416
kekik 93, 98, 183, 284, 420, 465, 502, 532
Kekik Daşı 157

kekik yağcı 284
kekik yağı 249-250, 252, 284
kekiş inciri 181
keklik 94, 109, 256, 264, 358, 360
Keklik 418
keklik otu 93, 96, 278
Kekük Daşı 154, 408, 416
Kelâ 126
Kelā 51, 417-418
kelebek 252
kelefe 193
kelek 93, 157, 166, 262, 272, 440, 442, 463, 514
Kelek 186, 418
kelek otu 93, 166
kel incir 128
kellik/aşerme 258
kel yara 250, 251
Kemal 46
Kemal Aksoy 233
Kemalettin Kamu 145
Kemal Fedai Coşkuner 145, 238
Kemal Özkaynak 24-25, 34, 75-77, 79, 94, 413
Kemer Köprü 40, 61, 105, 117, 161, 416
Kenîsalı 561
kepenek 133
Kepez 75
Kepez Beleni 75
Kepezkışla 75-76
Kepezliler 35
Kerim 63-64, 112
Kerim Çalışkan 80
KerimĪl 45, 417-418
KerimĪl Hala 233
Kerim'iñ Kuyusu 112
Kerim'iñ Ōlu 418
kermes meşesi 88
Kervankıran 177, 411
kesecek 252
Keskin 259, 307
kesme 89-90, 100-101, 109, 186
keş 127-128, 135, 149-151, 156-157, 171, 250, 253, 274-276, 293, 370, 384
keşik 133, 138
keşik değneği 138
keşkek 218, 271
keteze 93, 248
Ketir 416
Ketiriçi 416
kevki/kevkü 148
Kevüklü 41, 416
keyik davarı 93, 492
keyik elması 92-93, 283, 492
keyik piyamı 92-94, 101, 121, 492
keyik tekesi 93, 331
kıl kurdu 252
Kırıkkale 307
Kırıkpınar Depesi 33, 597
Kırım 397
kırklık 140, 220
kırlangıç 94
Kır Mēmet 68
Kırşehir 233, 304
Kırtıoğlu 54, 105
kış çifti 105
kış inciri 90, 181
kışla 159
Kıvrım 27, 118
kıyma 267
Kızılcabölük 107
Kızılkaya 28
Kız Uçtuğu 411
kilden 155-156
kilden nergis 93, 99
Kilimpûş Baba 75
kilise 24, 33
Kilisebaşı 24
Kiliseli 24, 27, 29-30, 33, 41, 46-48, 51, 62, 547, 551, 559, 568-569, 587, 593, 595
kiraz 90, 108, 354, 402
Kireçlik 41, 54, 411, 416
Kireçlik Suyu 116
kirinci 135
kiriş 250

Kiseardı 24, 34, 410, 416
Kisebaşı 24, 34, 235-236, 410, 416
Kise Boğazı 24, 34, 103, 409, 411, 416
Kisel 221
Kisel Guyusu 112
Kiseli 543
Kiselli 24, 33, 375
Kiselliler 88
Kisel Obası 145
kişniş 278
koca ağaç üzümü 92
Koca Ali 561, 563
Koca Ebe 61
kocakarı soğukları 108
Koca Osman 68
Kocatepe 56
Koçum 418
kokar ardıç 85, 89
kokar çāşır 93
kokar hatma 121
kolan 133, 149, 161, 203, 388
Kongüre 543
Konya 15, 22, 28, 39, 74, 106, 108, 159, 189, 209, 233, 262, 304, 318-319, 321, 361, 363, 366, 371, 377, 383, 393, 405, 595
Konya havası 232
Konyalı 233, 302, 318
Konya türküleri 302
Konya Vilayeti Halkiyatı ve Harsiyatı 22
korkuluk 177, 208
Korkuteli 25
Kostantiniyye 547
Kovanlık 411
koyun 132, 135, 139, 161, 166, 224, 245-246, 252, 256, 264, 355, 373, 390, 401
Koyun Bükü 41
köçek 398
Köçek Abdullah (Coşkun) 233, 302, 314-315, 319, 332, 341
Köçek Yusuf 58-59
köfte 267
köfün 180, 375
Köle Bağı 411-412, 416
kömbe 274
Kömüren Daşı 408, 416
kömüren/kömrem 93, 96, 279
köpek aşı 134
Köpek Dalaşan 416
köpek yalı 134
Köprübaşı 410, 416
Köpüklü 117
Köpüklü Su 410, 416
Kör Āmat 68, 70
körebe 158, 292
köremez 275
Kör Hatma'nıñ Yeri 409, 413, 416
Kör Kâzım 417-418
körpe 136-137
körtavuk (çulluk) 94
körturga (budillik) 94
Kör Yusuf 69
Köse 66
Köse Āmat 192
Köse Boğazı 24, 34, 409, 416
Köse'niñ Guyusu 112
Köseoğlu 561-562
KösĪl 45
köstebek eti 250
köstek kesme 258
Kösüreli Miyar 115
köşek 135
Köycü Beleni 153, 408, 416
Köycü Beli 157
Köycü Yeri 115
Köycü Yolu 157, 416
köygöçüren 93
Köy Hizmetleri 39
Köyüñõ 35, 166, 169
Köy Yeri 32, 41, 409, 416
Kravganda 144, 551
kulak ağrısı 247
Kuloğlu 315
kum darı 172
Kurd 27
kurdeşen 247
kurt 94, 136, 247, 365, 382, 395

kurt ağzı bağlamak 261
kurt sineği 249
kuru incir 183
kuru üzüm 134, 181, 183, 241, 245, 248
kuşburnu 90, 99
kuşkonmaz 93
kuşluklama 128, 139, 282
Kutlu Melek 125
kutnu 197, 245, 247, 393, 478
kutnu kesme 216
Kuvayir Deresi 577
Kuyucak 18, 21, 221, 231, 263
Kuyucu Āmat Usta 57
Kuyu Yaylası 67
kuzu 108, 162, 224, 244, 299, 336, 373, 404, 440, 457, 462, 480, 520
kuzu dişi 370
kuzugöbeği 279, 478
kuzukulağı 93
kücü 194
Küçük Miyar 171
Küçük Yellice 221
kükürt 120-121, 176
külbastı 267
Kümüğ̃l 417-418
Kümüğüñ Ōlu 60, 186, 417-418
Kümük Ali 60
Kümüş̃l 417-418
Kümüş̃liñ Hatça 220
Künchûn 545
küpanas 292, 293
Küpçü 112, 116, 119, 189, 418
Küpe dağı 25
kürek 108, 314, 385
Kürek 141, 417-418
Kürnek 41, 416
küskü 209
kütük atma 258
kütür 208

L

ladin 88-89, 155
Leyla 80
Leyla Karahan 19
leylek otu 93, 96
limon 270-271
lohusa 248
lokum 216, 240, 492, 515, 525
Loppan 417-418
Loppan Ali 60, 68, 418
lök 135
löküs 129

M

madımak 96
Mağara 416
Mahmud ibn Mehmed ibn el-Hacı Mahmud 144, 551
Mahmut 60
Mahmut Ali 562, 563
Mahmut Efendi 79
Mahmutlar 40, 576, 580-581
Mahmutlu 21, 33, 40, 47, 116, 136, 138, 143, 145, 191, 230-231, 238, 243, 252, 279, 283, 305, 339, 375, 391, 399, 411
Mahmutseydi 75
malama 170
Malazgirt 25
Malta 56
Mammuş Memedalı 185
Manalıs 27
Manavgat 14, 40, 48, 60, 74-75, 159, 161, 163, 165, 181, 185, 189-190, 233, 344, 347, 545, 575-579
Manavul 24, 27, 34, 357, 360
Manayıt 27
mani 18, 94, 159, 198, 215, 233, 300, 304, 345-347, 349-350, 357
Manisa 35
mantar 279
marangozluk 184-185, 211
mardavul 92, 176
Marla 225, 306, 392
Marlalı 375
Marla Yeri 41, 92, 112, 181, 365-366, 409, 416

Marsilya 204
Mart garası 246
Marulye 553
masal 18, 300, 374, 475
Mascot 236
masır 193
Masırlık 33, 41, 411, 416, 597
mavi boncuk 248
mavru 89, 93, 99
maya 95, 156, 160
mayasıl 248
mazı 181
Mazı 418
Mazotlu 418
Mecidiye Medresesi 79
Medine 199, 246, 266
Mehmet 28, 45-47, 60, 184, 191, 552, 563, 566-567, 574-581
Mehmet Ali 563
Mehmet Ali (Gebikçi) 68
Mehmet Ali Kurnaz 61
Mehmet Ali Özen 190
Mehmet Ali Yılmaz 363
Mehmet Âtıf 575
Mehmet Aydın 51, 80
Mehmet bin Abdulvedûd 563
Mehmet bin Hasan 48, 561-563, 566
Mehmet bin Mustafa 563
Mehmet bin Yusuf 563
Mehmet Cengiz 51
Mehmet Çavuş 56, 569
Mehmet Çelebi ibn Mahmûd Beşe 553
Mehmet Çetin 60, 80
Mehmet Efe 46, 236, 418
Mehmet Efendīliñ Āşa 195
Mehmet Efendi 30, 45-46, 562, 591
Mehmet Efendi ibn Ahmed 50, 595
Mehmet Emin 574-577, 579, 580
Mehmet Emin Efendi ibn Ahmed 588
Mehmet Eröz 123-124, 127, 367
Mehmet Ferit Uğur 22, 108, 365-366, 371, 381
Mehmet Gökmen 80
Mehmet ibn Hacı Mustafa 144, 551
Mehmet ibn Mustafa ibn Abdullah 30, 45, 591
Mehmet Karacan 81
Mehmet Kılınç 68
Mehmet Molla 29, 45, 555
Mehmet Onbaşı 595-596
Mehmet Öldüğü 411
Mehmet Özçelik 80, 82
Mehmet Öztekin 142, 191-192, 236
Mehmet Öztürk 188
Mehmet Sâdıkî 28
Mehmet Sıdkı 51
Mehmet Şuhûdî Efendi 588-589
Mehmet veled-i Hasan 48
Mekke 65
Meksika buğdayı 167
Meliha 46, 64, 68
Memedalı 60-61, 63, 66-67, 69
Mēmed Efendīl 45
Mēmet 46, 49, 51, 53-54, 62-64, 68, 70, 375
Mēmet Alı 51
Mēmet Dede 60, 68-69
Mēmet Efe 46
Mēmet Efendi 50
Mēmet/Göğōlan 51
Mēmet Hoca 46
Mēmet Kurnaz 61, 69
Mēmet (Tana) 68
Mēmet (Yalan Gülü) 64
mendil kapmaca 294
mendil koymaca 294-295
menekşe 93
menengiç 283
Mercenli Su 410, 416
mercimek 121-122, 137, 247, 269, 271
Mercimeklik 411, 416
merçemana/merçemeniği 95
mersin 40, 89
mertek 149, 155, 204
Meryem 67-68
Meryem Ebe 69
Meryem'iñ Suyu 116
Meryem Teyze 67

meşe 88-89, 180, 243, 247, 358, 454, 465, 467, 470, 472, 474, 506-507
meydanî 197
meyhana çorbası 270
meyhana halvası 281
Mezhep 418
mısır 374
Mısır 34, 94, 358
millik 140, 205
Millî Mücadele 55
Minareli 75
Mine Kaya 204
minnaz 204
Miralay Aşkar 48, 563
misafir içerisi 207
misk sümbülü 93
mis üzümü 176
Miyar Arası 410, 416
Miyar Ayağı 411, 416
Miyase 60
Moğol 25, 74, 75
Molla Abdi bin Mustafa 587
Molla Ali ibn Hızır 144, 551
Molla Bekir 60, 62
Molla Hasan 46, 49, 52-53
Molla Kerim buğdayı 167
Molla Mēmet 45-57
Molla Mustā 67, 70, 549
Molla Ömer 52, 561, 564
Molla Veli 68
mor dut 90, 101
mor incir 90, 181
Moru Alanı 416
Moru Beleni 408, 416
Mualla (Dönmez) Özçelik 80, 82
Muğla 25
Muhammed Resûlullah 376
Muharrem Ök 107
Mukuoğlu 67
Mulla Çukuru 409, 416
Mundar Çukuru 409, 416
Murat Arslan 18, 23, 184, 259, 411
murat kuşu 94
Murçiyanı 23, 41, 52-53, 59
Murçiyanı Miyarı 36, 50, 114, 128
Murçiyanı Suyu 119
murt 40, 89-90, 92, 101, 204, 282, 405
Murt 16, 27-34, 36, 40-41, 45, 65, 118, 143-144, 174-175, 412, 416, 551, 554-556, 559, 583, 587
Murtiçi 15-16, 23, 29-30, 35-36, 39-41, 54, 66, 77, 80-81, 85, 89, 92, 99, 101, 103, 105, 111, 116-118, 159-160, 163, 165-166, 176, 186, 189, 204, 265, 278, 282, 412, 587-588, 595
Murtlu 61
Murtlu Hatıpoğlu Mustafa 45
Murt Suyu 31-32, 114
Musa 69, 374, 564
Musa Abdal 75, 163
Musa Amca 70
Musa bin Hasan 562, 564
Musa Düştüğü 411
Musafendīliñ Bahçası 411-413, 416
muska 242, 245-248
Mustā 46, 49, 51, 53, 63, 65, 67-69
Mustā Çavuş 50, 53-54, 56-57, 64, 168, 348
Mustā Dede 65
Mustā (Dereli) 46, 63
Mustafa 45, 48, 54, 188, 557, 564, 567, 574-580
Mustafa Aksoy 54
Mustafa Ali Özçelik 53, 190
Mustafa Ali Saatçı 139
Mustafa Arslan 18
Mustafa Aydın 32, 259
Mustafa Beg 552
Mustafa Beg ibn İbrahim 587
Mustafa bin Abdullah 566
Mustafa bin Ali 596
Mustafa bin Mehmet 593-594
Mustafa Bozkurt 80
Mustafa Çavuş 55-56
Mustafa Efendi 596
Mustafa Enhoş 25, 79, 205, 245, 259

Mustafa Hatipoğlu 39
Mustafa ibn Seyyid Ebûbekir Efendi 569
Mustafa Kartal 236
Mustafa Kurnaz 105, 185
Mustafa Önal 18, 80
Mustafa Sarı 36, 59, 64, 112
Mustafa Tatcı 76
Mustafa Uysal 64
Mustafa Yüksel 28
Mustā/Kelā 46
Mustā Kurnaz 61
Mustanī̄l 417-418
Mustanī̄liñ Āmadalı 186, 192
Mustan Mēmedi 53-54, 66
Mustā/Pop 51
Mustavali 46, 49
Mustavali'niñ İsmet 190
Mücella 80
Müderris Mēmet Efendi 50-51
Müftü Ali Efendi 68
Mümin bin Mehmed 564
Mümin Eroğlu 80-81
Mümin Hoca 356, 358
Müminī̄l 417-418
Müminī̄liñ Mēmet 23, 184, 233
Müminī̄liñ Mustā 185, 189
Müslüman 24
Müslümanlık 76
Mütercim Âsım Efendi 22
Müzellefī̄l 45
Müzellefoğlu Ali bin Mustafa 566
Müzellefoğlu Kerim bin Mehmed 566
M. Zeki Oral 218

N

Naci 60
Naibī̄l 45
Nâibzâde Cöngü 315
Naile 51
Nail Kartal 80
Nakşibendî 75
Nal Boğazı 409, 416
nal çivisi 86
Namık Açıkgöz 21
nane 270
nar 90, 134, 183, 185, 193, 241-242, 262, 282, 459, 498, 519
nar ekşisi 270
Nas 376
Nasıflarıñ Yeri 409, 416
Nasıran Dēmeni 119, 416
Nasırandibi Yakası 409, 416
navruz çiçeği 93, 96
nazar 248, 255
Nazif 561-563
Nazife 69
Nazilli 34, 201, 561, 563
Nazilli basması 310
Nâziye 49
Nazmi Bey 53, 418
Nebi Boğazı 41, 115, 171, 409, 413, 416
nefes darlığı 248
Nergizli 416
Neriman 46
netame tüyü 258
Nevruz 120
Nevşehir 122, 169
Nişancı Mehmet Paşa 75
nişan şerbeti 78
nişasta halvası 280
Niyazi 46, 51
Niyazi Aydın 51
Niyazi Ekinci 237, 292, 299-300
Niyazi Mutlu 49, 51
Niyâzü'l-Müznibîn 76
nohut 120, 156, 175, 257, 267, 269, 271, 274, 276-277, 302
Nohut Çukuru 416
Nuh Peygamber 125
Numan 575-576, 578
Nurhak Türkmenleri 260
Nuri Erdoğan 63
nur (lor) 156
Nurten 61

O

ocak aklamak 205
Oda Beleni 31, 41, 408, 416

odun eşşeği 207
oğlak 93, 96, 98, 100, 108-109, 127, 133, 135-139, 150, 153-154, 156, 194, 206, 227, 249, 276, 383, 401, 408, 425, 430, 434, 438, 471, 478, 480, 485, 494, 510, 516, 529
oğlak yakma 138
Oğlak Yatağı 410, 414, 416
oğlak yitmez ekmeği 139
Oğulcuk köyü 254
okçu 25
okşama 361
okşatma 164
okuntu 216, 280
Olcāran 41, 118, 168, 416
Olcāran üzümü 176
Oluk 154
Olukbaşı 41, 99, 118, 128
Olukbaşı Dēmeni 119
Olukbaşı Miyarı 28-29, 36, 95, 114, 118, 171, 411, 416
Olukbaşı Suyu 119
Olukyan 111
Oluk Yanı 410, 416
Omarīl 45, 126, 417-418
Omarīliñ Bahçası 411, 413, 416
Omarīl Teyze 64
Omar'ıñ Abdullah 62, 123, 238
Omar'ıñ Ali 60
Omar Yurdu 413, 416
Onbaşīl 29, 111, 119, 232, 417-418
orak armudu 90
orkide 99
Ormana 76, 246, 306, 315, 326, 331, 344
Orman Dairesi 39
orman yoncası 93
Orta Asya 73, 132
Ortadağ 408, 410, 416
Orta Dēmen 118
Ortaklar Öğretmen Okulu 82
Orta Yolak 410, 416
Ōruk Goyağı 409, 416
Ōruk Ketiri 416
Ōruk Yeri 409, 416
Osek 543
Osman 64, 575-576, 579-580
Osman Cengiz 62
Osman Çelebi ibn Mustafa Ağa 551
Osman Hoca 247
Osman'ıñ Mēmet 188-190
Osman ibn Mehmed Efendi 144, 551
Osmanlı 24, 27, 34, 73, 141, 144, 374
Osmanlılar 27
Osman Nuri Yıldırım 59, 263
Osman Öldüğü 411
Osman Uçtu (Balıkesir) 411
Osman Yıldırım 262
Osmanyolu Başı 410, 413
Osman Yolu Başı 416
Osman Yüksel Serdengeçti 74-75, 145, 164, 255, 361
ot keküğü 93
Otluk 151, 153, 411
Otlukbeli Depesi 416
Otluk Dağı 35, 416
oturak havası 233, 304
ovmaca 283
Oymapınar barajı 92, 181
Oynantı 36, 41, 413, 416
oyuk 177
oyun havası 302
Oyun Yatağı 416
Oyun Yeri 409, 416

Ö

Ödemiş 46
öfelemeç 275
öğdül 218, 235, 236
öğle etmeği 128
öğretmen 23, 132, 285, 340, 345
Öğretmen Abdullah 51
öksürük 248
öküz 31, 96, 98, 104, 106, 108-109, 120-121, 127-129, 134, 139, 149, 156, 169, 180, 236, 248, 258, 261, 276, 372, 389, 391, 400-

401, 404, 423, 434, 443, 445, 450, 465, 468, 473, 497, 508
öküz boku 248
öküz paklası 93
öküz soğukları 109
öküz yitmez ekmeği 139
ölemez 93
ölmez ana 150
ölümkörü 93, 96, 278
Ömer 562, 564
Ömer Aksoy 302
Ömer Ali 64, 69
öncek 149
Örenyaka 191
Örenyakalı 375
Örenyakalı Avuōlu 191
örtme 205
Ötürüklü 417-418
Ötürüklü Kerim 418

P

Pabuççu Yeri 184, 409, 416
paça 196, 198-199
paça çorbası 267
Pala Mustā 67
palamut 507
Palamut 29, 569
Palamutdibi 29
pambukluk 90, 93, 99
pamuk 105, 121, 133, 160, 169, 191-193, 226, 252, 301, 346, 382
pancar 269
papatya 96
paralık 93, 96
parazit 248
Pardılı 69
Pardılı Goca Hisīn 60, 66-67
Parmaksızıñ Ōlu 417-418
pars 94
Pasaraklı 417-418
Pasaraklı Hatca 418
Passo 418
Paşa Gözüktü 28, 412, 416
Paşīliñ Yeri 413, 416
paşşak 121, 153, 430
patates 120, 240
patlangıç 93, 97, 109, 278
patlıcan 120, 152, 157, 183, 269, 272
pavguş (baykuş) 94
Pavlaz 111, 112, 190, 417-418
pazen 201
pekmez 39, 104, 121, 127, 160, 162, 177, 180, 184-185, 252, 263, 280-282, 285, 352, 361, 382, 384, 402, 420, 426, 428, 432, 434, 441, 446, 460, 467, 473, 479, 489, 506, 510, 516, 520
Pekmezci 51
pekmez helvası 248
pekmezlik 120, 177, 511
pekmez şerbeti 216, 239, 281
peleze 281
pelit 88, 100, 159, 358, 389, 396
pelit gilliği 88
Pelitli Boğaz 88, 409, 416
penez 198
Perihan 46
Petirolcü Süleyman 253
Petiş 417
Petiş Hatca 418
Peygamber 376
peynir 135
Pınarbaşı 81, 85, 104
Pınar Gayası 408, 411, 416
pırnal 88
Pırnal Gayası 416
pıtırak 93
Pilavcı Tarlası 411, 416
pinar 88-89, 100, 109, 114, 180, 254, 454, 467, 472, 504, 507
Pinarkeklik 416
Pir Āmat 75
pire 140
pirinç 167, 218, 272
Piyamarası 410, 416
Piyamiçi 416
Polis Radyosu 236
Pop 418

porsuk 94
Postacı 418
poyraz 106
Poyraz Ebesi 73, 154, 262-263
Pufdaşak 417-418
puhurtgaç 90, 93, 100
pullu örtü 201
purç 88, 100, 120, 128, 133, 286
püren 90, 101
Pürenli Su 115, 410, 416

R

radyo 57
Rahime 64
Ramazan 68-69
Ramazan Bayramı 239, 259
Ramazan Çavuş 53
Ramazan Girgin 221, 231, 245-246, 249, 257, 259, 263, 267, 271, 274, 291, 297-298
Ramazan Kurnaz 61
reçine 157
Refet Bele 55
Refet Paşa 55
Reis 418
Reşat Ekrem Koçu 302
Roma 23, 40
Romanya 55
Rukiye 63
Rüşdü Efendi 596
Rüşdü Efendi ibn İsmail Ağa 595
rüya çiçeği 97

S

Saatçı Abdullah 39, 49-50
Saatçı Abdullah ibn İsmail 49, 591
sabah gedeveli 103
Sabır'ıñ Mezeri 413
Sabır Kadın 59
Sabriye 148
sabunculuk 187
Sadettin Nüzhet Ergun 22, 108, 365, 366, 371, 381
Sadık 68
Sadıklar 31, 33, 61, 65, 116, 143-144
Sadıklarlı Ali Zeybek 61
Sadi Girgin 254, 257, 274
Safeviler 165
safran çiçeği 93, 97
Sağır 60, 67, 189, 417-418
Sağır Āşa 418
sağır çorba 270
Sağır Daş 408, 416
Sağırīl 45
Sağır Kadir 70
Sağıroğlu 562-563
Sağır Ōlan 417-418
Sakar Hasan 69
Sakar Hasan'ıñ Yatak Yeri 409, 413, 416
Sakar Hatma 417-418
sakavu 249
sakız 157, 260, 421, 441, 457
Sakız 368
sakızlak 283
sakız otu 93, 509
Sakseydi Beli 74, 75
salatalık 120, 127, 157
salça 126, 267-268, 270-271, 277
sālep 93, 99
Salih 575-577, 579-580
Salihli 35
Sallalı 417-418
sallama 232
Salsal Seydi 75, 76
Salur 583
samanlık 159, 206, 212
Samanyolu 177
sandal 92, 101, 283
Sandıkçı Halil 226
Sandıkçı Mēmet 226
sansar 94
Sapa Goyak 409, 416
saparna 243
saparnaya katmak 243
Saraçlı Ali 68
Saraçlı Hatca 69

Saraçlı Yörükleri 161
Sarı Abbas 583
Sarı Ahmed 562
sarı alıç 101
Sarı Ali 68, 70, 190, 562-564
Sarıbel 377
sarıbey 95
sarıçubuk 89-90, 100, 109, 250, 402
sarı erik 90, 92
Sarıhacılar 35
Sarıhacılarlı Gürcü 233
Sarı Hasan'ıñ Yatak Yeri 151
Sarı Hava 62, 417-418
Sarīl 45, 417-418
Sarīl Beleni 39, 41
sarılık 248
Sarīliñ Āmat 57-58, 184-185, 211
Sarīliñ Āşa 233
Sarīliñ Çukur 409
Sarīliñ Çukuru 413, 416
Sarīliñ Mustā 118, 231
sarı lop incir 90
sarı miski 94
sarımsak 93, 245, 270, 279
Sarı Mustafa 562, 564
Sarıoğlu Hacı Mustafa bin Ahmed 567
Sarıpurç 93, 416
sarı üzüm (erkenci) 176
Sarı Yaylım 151, 416
sarı yaz 107
sarma 272
sarmaşık gülü 99
Sarpyol 416
Saruk Abdal 75, 163
satlıkçı 187
sayım vergisi 141
Sayköylü Koca Āşa 67
Sayyatak 416
sedik/setik 269, 272
Seki 410, 416
Seki Daşı 408, 416
sektirme 232
Selahattin Derbendi 40, 413, 416, 587, 589
Selahattin Durna 382
Selahattin Hanı 33, 597
Selahattin Paşa 413
Selçuk 34, 68
Selçuklular 25
Selçuklu Vakfı 21
Selim Hilmi Özkan 408
Selli 67
Selver Uçtuğu Harmanı 416
selvi 89
semer 184
Semerciniñ Bağı 32, 184
Semerkandî 205
Semih Karabillioğlu 295
semizotu 278
Sendireyik 417-418
Señer 416
Senir Köyü 48
Senirli Veli 53
sepet 283
sepetçi 24, 163
Sepetçi 210, 418
serçe 94
Serebel 88, 118, 149, 416
Serhenik 583
Serik 40, 69, 76, 159, 188, 190, 579
Sert Ali 68
Sevda Güvenç Duran 204
Seydi 27
Seydiler 75, 246
Seydişehir 60, 68, 74, 221
seyil çayı 93, 98, 284
seyirlik 237, 299
seyis 135
seyrik 252
Seyyid Abdulfettah 579
Seyyid Abdullah bin Abdullah 561, 562
Seyyid Abdullah Efendi bin Mustafa 561
Seyyid Abdullatif 579-580
Seyyid Abdurrahman 562-563
Seyyid Ahmed 562
Seyyid Ahmed Ağa ibn Mehmed Ağa 553

Seyyid Ahmed bin Abdurrahman 562-563
Seyyid Ahmed ibn Abdülkerim 29, 551
Seyyid Ali 562-564, 574-575, 577, 579
Seyyid Ali Ağa ibn Hoca Balı 553
Seyyid Ali Ağa ibn Mehmed Ağa 553
Seyyid Ali bin Abdullah 561-562
Seyyid Ali ibn Mustafa 551
Seyyid Arslan Beg ibn Mehmed Beg 553
Seyyid Cemâleddin 76
Seyyid Ebûbekir 569
Seyyid el-Hacı Ahmed Ağa ibn Mahmûd Ağa 552
Seyyid el-Hacı Halil Efendi 553
Seyyid el-Hacı İbrahim Ağa ibn Süleyman 552
Seyyid el-Hacı Mustafa Beg ibn Ramazan Ağa 552
Seyyid Harun Veli 74
Seyyid Hasan ibn Hüseyin 551
Seyyid Hüseyin 561-564
Seyyid Hüseyin Molla 562
Seyyid İbrahim 76
Seyyid İbrahim Ağa ibn Mahmûd Ağa 552
Seyyid Kadri 562
Seyyid Kerim bin Mehmed 561-563
Seyyid Mahmud 75, 575-576, 578
Seyyid Mehmed 574-575, 576, 578-579
Seyyid Mehmed Ağa ibn Ahmed Ağa 553
Seyyid Mehmed Ağa ibn Hoca Balı 553
Seyyid Mehmed bin Ahmed 561-562
Seyyid Mehmed Efendi ibn Mahmûd Ağa 552
Seyyid Mehmed Eylemez 562
Seyyid Mehmed ibn Ali 551
Seyyid Mehmed Nuri Nihâlî 574
Seyyid Molla Hasan 562-563
Seyyid Molla Mustafa ibn Mehemmed 551
Seyyid Molla Mustafa ibn Seyyid Ali 551
Seyyid Mustafa bin Ahmed 562
Seyyid Mustafa ibn Şa'ban Efendi 552
Seyyid Mustafa Nihâlî 574
Seyyid Numan Nâfi' 591
Seyyid Ömer ibn Mehmed Efendi 551
Seyyid Ramazan Beg 551
Seyyid Süleyman Ağa ibn Mahmûd Ağa 553
Sıdır Bucağı 261, 358, 409, 416
Sığır Ağılı 416
Sığır Alanı 409, 416
sığırcık 94
sığırdili 93, 98
sıhhiye 242
sınaklı 32
Sındırga 583
sırım 133, 268, 277
Sırımgoyak 416
sırım/külbastı 267
sırkat 142
Sırpsındığı 411
sırtlan 94
sıtma 242
siğil 85, 248
siğme 203
siklamen 97
Sila Gediği 416
silcan 90, 243
Sille 204, 233, 302, 319
Silleli 418
Simyan 221
Sinan 111
sincap 94
sinek atması 249
Sinek Sadık 34
sinne 203
sipahi 34, 47, 412
Sipahiler Çukuru 409, 412, 416
Sipahioğlu Abdullah 49, 53, 591
Sipahioğulları 47
sirke 279
sitte-i sevr 109

Sivas 130
Sivas Gemerek 363
Sivriasar 416
Sivrihisar 33, 597
Siyah Derviş 75
siyatik 250
soğan 120, 135, 185-186, 231, 237, 239, 246, 250-251, 262, 267, 270, 272, 274-278, 383, 398
soğan dolması 272
Soğanlı 67, 596
soğanlı bulamaç 270
soğuk algınlığı 249
soğuklama 252
sokulcan 95
Sōla 41, 104, 416
Solak Mehmed 561-563
Solīl 45, 417-418
Solīliñ Āmadalı 54
Solīliñ Hisinalı 46, 78
Soma 357
sorkuç 157, 283
soy üzüm 176
söğüt 89, 353
sökel 249
Su Battığı (Kepez) 411
Su Çıktığı 411
su delmesi 252
su gerdemesi 278
su kabağı 129, 208, 210
Sulah Hacı 575
Sullāk Beleni 408, 416
Sultan Abdal Emre 75, 163
Sultan I. Alâattin Keykubat 25
Sultan Nevruz 108
Sulu Çukur 409, 416
Suluk Yer 41, 409, 416
Sulu Zambak 418
sumak 89, 90, 93, 99
Suna 417, 418
su nanesi 93, 98, 278
susak 148, 403
su sālebi 93, 98
susam 17, 127, 141, 174-175, 281, 282, 359, 446, 463, 468, 479, 505, 520
Susamlık 411, 416
Susam Yeri 409, 416
susanı inciri 90
Su Uçtuğu 116, 411, 416
Suuçtu Şelalesi 411
südüklük bağlanması 252
sülbük 106
süleğen 95
Sülek 161, 347
Sülek Yörükleri 105, 161, 347
Sülēmen 62-64
Sülēmenīl 45, 62, 417-418
Sülēmenīliñ Çukuru 409, 413, 416
Sülēmenīliñ Hisinalı 210, 238
Sülēmenīliñ Mustā 62, 63, 78, 137
Süleyman 53, 563-564, 574, 576-578, 580
Süleyman Ağa ibn Ramazan 596
Süleyman bin Ahmed 564
Süleyman Uysal 14, 18, 21, 62, 96, 99, 101, 102, 168, 212, 285, 340, 557
Sülles 24, 27, 34, 69, 110, 144, 196, 246, 551-552
Süllesli 31, 63, 375, 418
Süllesli Demirci 188
Süllesli Hamdullah 189
Süllesli Hatma 63
Sülles Oluğu 116, 157, 411, 416
Sülles Suyu 116, 154, 410, 416
sümbül 93, 109
Sümbüllüdağ 408, 416
sümek 193
Sümek İşeyen İnek İle Fakir Kızın Masalı 300
sümenit 93, 248
Sümerbank 194
Sümüklü Ali 187
sünnetçilik 163
sünnet düğünü 58
Sünni 73, 76-77
süpürge darısı 93

sürek avı 94
sürücü 132
Sürücü Top Gara 132
Süslü 418
sütleğen 93
sütlük 93, 99, 375
süvari 55-56
Süvari Alayı 55
Süvari-i Mansûre 48

Ş

Şaban Çavuş 68
Şabanīl 417-418
Şabanīlin Mehmet Dayı 13
Şaban'ıñ Gızı 233, 418
Şaban'ıñ Ōlu 39, 51, 65, 68-69, 265, 417-418
Şaban'ıñ Ōlu'nuñ Çukuru 409, 413
Şaban Koca 265
Şaban Paşa 29, 41, 587
Şadiye 64
şağlı alaca 197, 201
Şahin 47
Şahin Dağı 414, 416
Şahkulu İsyanı 76, 165
şalçitari 197
şaltaraklı 197
şalvar 132-133, 196, 311, 383
Şam 65
Şanbaşı Depesi 416
şap 251
Şarıldīk Deresi 416
Şefika 46
şeker 184, 216, 230, 239-240, 257, 263, 272, 274, 281, 352, 360, 384, 392, 467, 479, 515, 525
şeker şerbeti 216
Şerfe 60, 63, 68
Şerif Ağa 587
Şerif Enginbay 119
şerik 148
Şevket 64
Şeyh Ahmed Efendi 552
Şeyh İdris 76, 552
Şeyh İdris Zâviyesi 146
Şeyhzâde Mehmed Efendi 553
Şeyhzâde Seyyid Mustafa 551
Şeyh Zekeriyya 75
şeytan 263, 264-265
Şeytandaş 264, 408, 416
şıpdüşen 208-209
şıra kestirme yalağı 177, 180
şırana (şırahâne) 177, 180
şıra yalağı 180
şimşir 89, 102, 122, 149, 151, 185
Şimşirli 154, 416
Şimşirli Çeşmesi 116
Şimşirli Gözet Daşı 33, 416, 597
şitari 197
Şükriye 46
Şükrü Elçin 315

T

tabak 253
tahin 118, 174-175, 246, 272, 281-282, 420, 426, 473
tahinli pekmez 141, 282
Tahrir Defteri 29, 33-34
tahtacı 24-25, 163
tahtacı katırı 165
Tahtacılar 163-165, 186, 471
tahtacı semeri 184
Tahta Dikmeni 416
Tahtalı Guyu 111, 411, 416
Takalı 418
tana oyunu 291
Tanzîmat 585
tarhana 101, 108, 127, 129, 267-270, 301, 405
tarla işleme 185
Tarsus 176
Taşaltı 36
taş çalmak 256
Taşeli 25
taş keküğü 93
Taşkent Balcılar 361
Taşkesikli Abdil 67
Taşlıca 13, 15-16, 21-22, 27, 29, 31,

33, 35-36, 40-41, 45, 66, 68, 79-80, 82, 85, 92, 104, 109, 116, 134, 143, 145, 161, 174-175, 181, 184-185, 188, 191, 204, 238, 256, 258, 263, 284, 302, 304, 326, 353-354, 357, 412, 597
Tavas 107
tavşan 109, 340, 353
tavşanbıyığı 93, 98
tavşan borcağı 89
Tavşan Harmanı 33, 597
tavuk 134, 230, 262, 271, 349, 355
tavukçuluk 187
Tebriz 165
Tefenni 259
tehne (defne) 89, 102
teke 135-137, 139, 259, 372
Teke 28, 75, 595
Teke Bey 25
Teke Beyliği 25-26
Teke ili 25
Teke Paşa 25
tekerleme 18, 104, 108, 233, 285, 300, 304, 420, 489, 518
tekke 76
Tekne Beleni 144, 408, 414, 551
Telef Molla Veli 68
teleme 275
tellik 201
temreğe 249
Tepe Dağ 40
Terazi 106, 141, 177
tereyağı 126, 252, 260, 267-271, 275-276, 280, 282, 420, 474, 513
Tergül 63
Terziler 41, 114, 184, 412, 416
Terziler Altı 41, 184, 410, 412, 416
Terziler Bahçası 184, 411, 412, 416
tesbi 89-90, 100, 109, 128, 472, 522
Tesbili Goyak 409, 416
teyin 94
Teyin Deliği 410, 414, 416
Teynā 417-418
Tıfran Daşı 416
tıkım 155
Tımariçi 40, 59, 145
Tıngır Ebe 49, 417-418
Tınkafa 49, 417-418
tırakka 208-209
tiken andız 85, 102
Tiken Andız 416
Tikenli Burun 410, 416
tilki 94
Tilki ile Ayı masalı 300
tilkikuyruğu 176
Timur 417-418
tingildeç 93, 96
Tire 35, 192, 256, 370
Tiremit Mustā 68
tohum kargası 94
tokalı koyun otu 93
Tokat 305
tokmağan 93, 278
tokucak 148
Tolin 410, 416
tomaç 151
Tomata 266
tomata aşı 272
Tomata'nıñ Mēmet 190
tomruk 186
topalak 93
Topal Ali 417-418
Topal Ebe 64
Topal Ebe/ Hatca 62
Topal Emine 51-52
Topal'ıñ Hüseyin İni 559
Topal Kâmil 417-418
Topalōlan 184
Topal Ōlan 417
Topal Omar 23, 60, 302, 417-418
Topçīl 45
top ekmek 127, 257, 274-275
Top Gara 142
top gara erik 90
Topgara'nıñ Durdu 417-418
topluk 298
topluk andızı 89, 298

toprak dalaması 247
topuklu çay 93, 98
Topyer 409, 416
Top Yer 41
Toroslar 13, 22, 26, 33, 76, 85, 104-105, 127, 134, 165, 247, 285, 408
Toroslarda Bir Köy Taşlıca 22
Toros Türkmenleri 22, 135, 256, 264, 299
Toros Yörükleri 123
Toroz Daşı 416
tosun 134
Toşur Āmat 50, 53
Tozlu 417-418
tösmek 120-121
Trablus 196
Trablus-Şam 197
Trabzon 305
Tulumbalı Guyu 111
tura 298
tura oyunu 158
Turgutlu 315
turp otu 93, 278
turşu 280, 282
tuz 73, 130, 138, 154-155, 184, 243, 245, 248-250, 254-255, 258, 267, 269-272, 275, 277-278, 281, 406
tuz basma 252
tuzlu çōrak 247
tuzlu nohut 93
tuzlu soğan 248
tüfek 235, 266
tülü çay 93, 284
tülü gara 90
türbe 75-76, 368
türbedarlık 75
Türk 25, 56, 159, 295, 408
Türkay 233
Türk boyları 132
Türkçe 81, 315, 345
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 76
Türkiye 15, 372, 411
Türk kültürü 15, 17, 22, 25
Türkler 24-25, 34, 55, 103, 136, 285, 413
Türkmen 165
Türkmenler 25-26, 76, 247
türkü 18, 58, 65, 204, 233, 258, 302-305, 324, 339-341, 344, 357, 359, 374
Tütün Çukuru 409, 416

U

ulak 203
Ulan (Manavgat) 191
Uludere 16, 39-40, 61, 99, 116-118, 359, 410, 416
uluma 90, 93, 98
Uluyol 32
ummu olmak 250
Un Āmat 418
un çorbası 270
un halvası 281
Unlacık 583
Unulla 35
Urkuya 63, 64
Urmine 583
Urum 397
Urumca 315
Urumeli 404
Urumiçi 221, 321
Uşak 305
Uysal 126
uyuz 250, 253, 394
Uzun Abdullah 417, 418
uzun dimbit 176
uzun gara erik 90
Uzun Gelēme 411, 416
uzun hava 302
Uzunkale 67
Uzunyer 41, 409, 416

Ü

üç daş 158, 297
Üç Daş Attığı 33, 89, 105, 411, 416, 597

üç etek 201, 216
üç etek entari 65
üç nişan 298
Ülker 106, 110, 141, 177
Ümmü 46, 64, 68, 191
Ümmühan 68, 69
Ünzile 68-69
Ürüveyde 125
üst yaka 206
ütme 100, 109, 279, 444
ütme ekmeği 527
üveyik 94
üveyin 95, 373, 404
üzük 255
üzüm 17, 31, 66, 90, 94, 96, 101, 105, 122, 127, 139, 151, 163-164, 168, 175-177, 180-181, 185-186, 190, 226, 279, 282, 353, 355, 360-361, 371, 383-384, 386, 404, 420, 422, 429-430, 433, 440, 452-453, 466, 482, 487, 498, 513, 520, 522, 527, 534
üzüm bandırmak 181

V

vaşak 94
Velīl 45, 417-418
Velīliñ Abdil 46
Velīliñ Hava 126
Velīliñ Mēmet 46
Veli 190, 564
Veli-Ali 69
Veli Yalçın 80, 188
Velōluğu 36, 41, 116, 118, 411, 413, 416
Vızzık 417-418
Viranyaka 75, 551-552

Y

yaban domuzu 94
yaban gülü 99
Yağcı 190, 191
Yağlı 49, 184, 417
yağlı borcak 89
yağlı çörek 274
yağlı etmek 274
Yağmur Ebesi 263
yahni 225, 267, 392
yaka 61
Yaka 100, 102, 109, 127, 129, 137, 235
Yakup 564
Yakup Karasoy 21
Yakutistan 295
yalak 120
Yalan Gülü 417-418
Yālı 418
yālık 93, 157, 218-219, 259, 278
Yalınca Dağı 416
Yanık 417-418
yapışkan 93, 98
Yar Deresi 33, 118, 416, 597
Yarık Miyar 116, 416
Yarık Pınarı 416
yarma 269, 271
yarpuz 93, 278
Yarpuz (Doğrul) 60, 76
yasemin 100
Yassıdaş 223-224, 259
Yaşar Aydemir 19
Yaşar Kalafat 21
yatak vurma 140-141
yatak yatırma 140
Yatak Yeri 41
yatsılık 282
Yavan 58, 417-418
Yavan Sülalesi 57
Yavan Yusuf 417
yavşan 93, 98, 405
Yavuz Sultan Selim 27
yayılgan 98
yay inciri 90, 181
yayla 103, 119, 121, 132, 145, 150, 156-157, 168, 193, 311, 328, 331, 404
yayla ardıcı 89
Yayla Ardıç 85, 140, 416

yaylacı 121, 168
yayla çayı 93, 284
yayla dilimi 157
yayla gücüğü (yılan) 95
yayla güzeli 94
yayla kekiği 93, 271, 284
Yazı Mezarlığı 32, 105, 409, 416
Yazıyanı 41, 46, 99, 118, 121, 169, 193, 409, 416
Yaziçi 41, 110, 116, 169, 409, 416
yazla 159
yazmış 261, 352
Yedikardeş 106
Yekte Mēmet 233, 302
yel bağlama 250
yelek 133, 216, 239
yelkovan otu 93, 96
yellenbe 289-290
yellice 170
yelpeze/çingilli ot 93
yel yelemeç 262
Yemen 400
yemlik 170
yem yalağı 206
Yem Yeri 409, 412
Yeñi Guyu 112, 411, 416
Yeñiyer Başı 410, 416
Yerbaşı 236
yığın 168
yılan 95, 243, 260, 266, 305, 397, 403
yılan sokması 250, 253
Yıldırım Bayezid 411
Yıldız Yakası 171, 409, 416
yırtım malı 201
Yim Yeri 28, 416
Yirik Yaşar 417-418
yoğurt 125-127, 134, 155, 157, 254, 274-275, 278, 382, 394, 406, 421, 429, 440-441, 446, 448, 450, 455, 494, 514, 527, 530, 532, 533
Yokuşbaşı Depesi 416
Yokuşuñ Başı 99, 410, 416
Yokuş Yolu 31, 36
yonca 93, 166, 322
yonga 204
yoz davar 140
Yozgat Boğazlıyan 254
Yörük 14, 25, 104, 160, 162, 185, 400, 406
Yörük Gızı 14, 60, 69, 418
Yörük Gızı Āşa 60, 68
Yörük Gızı Ebe 376
Yörük Hatçası 68
Yörükler 16, 119, 134-135, 159-163, 184, 247, 252, 254, 256, 262, 270-271, 275-276, 279
yufka 78, 126-127, 152-153, 217-218, 239-240, 257, 268, 274-276, 279, 282, 426, 434, 437, 444, 456, 467, 494, 498, 507, 511, 524, 527
Yukarı Alan 30, 153, 409-410, 414, 416
Yukarı Bahça 410, 414, 416
Yukarı Dēmen 118
Yukarı Oluk 116
Yukarı Yazı 235, 409, 410, 414, 416
yumurta 59, 127, 138, 230, 243, 267, 275, 278-279, 291, 393, 401, 405, 439, 464, 483, 485, 512, 534
yumurta kabartması 230, 275
yumurtalı etmek 275
Yunan 56
Yunanlılar 55
yurt 25, 159
yurt (otlak) 132
yurt yeri 159
Yusuf 46, 68, 69, 359, 543, 561, 564, 578
Yusuf bin Mehmet 58, 563, 564
Yusuf Gadı 23, 58, 59, 116, 418
Yusufīl 45
Yusuf İşler 188
Yusuf'uñ Ütüğü 413, 416
Yüzbinlik 418

Z

zağar daşşağı 90
zahter 98